

22.1989/2 RODINNÉ SPOLOČENSTVO

Nato ste povolani, bratia, aby ste boli slobodní... / Gal 5,13 /

O b s a h

1. Vstup	1
2. Kresťanské sloboda	2
3. Oslobodení v duchu a v pravde	4
4. Biblické chápanie slobody	7
5. Nebojte sa	11
6. Otec biskup Ján Sokol o rodine	13
7. Manželstvo a rodina dnes: kríza	16
8. O nevhodnosti tém	21
9. Zo života rodinných spoločenstiev	21
10. K prvému výročiu bratislavského 25. marca 1988 Kde bol Kristus	23
11. Bšte raz mladé rozlety /Z ďalšieho listu šéfredaktorovi časopisu/	24
12. Psychológ medzi nami. Premena života	26
13. Výpočet nádeje	29
14. Hovorí právnik VII. Obrana	30
15. Teofil Klas: Zaspievaj, hoci slabý	32
16. Zotrvačnosť zjednodušenia	33
17. Kristus na kríži naozaj zomrel! /I/ /Čo hovorí o Ježišovej smrti dnešná lekárska veda./	37
18. História trnavského arcibiskupstva	43
19. Veľký svedok viery a apoštol lásky	44
20. Slávnosti v rodine a v cirkvi	46
21. Katechéza. Skupina S /snúbenci/. Pred veľkým životným krokom	49
22. Spievane v rodine	56
23. Sprevedáča	58

Ústredná téma tohto čísla: O vnútornej slobode

Čisté srdce je srdce, ktoré je slobodné,
slobodne dáva,
miluje, až to bolí.
Čisté srdce je srdce, ktoré slúži,
ktoré miluje Boha nerozdelencu láskou.

Čisté srdce ľahko vidí Krista
v hladnom, v nahom,
v bezprístrešnom, v osamelom,
v nechcenom, v nemilovanom,
v malomocnom, v alkoholikovi,
v človeku ležiacom na ulici -
nechcenom, nemilovanom, nezaopatrenom, hladnom,...

On je hladný kvôli nedostatku lásky...
On nie je nahý iba kvôli nedostatku kúska odevu,
on je nahý, lebo je olúpený o svoju ľudskú dôstojnosť.
On nie je bezprístrešný iba preto, že mu chýba
malý domov, kde by mohol bývať,
on je bezprístrešný, lebo ho všetci vynali...
nechcený, nemilovaný, nezaopatrený,
zabudnutý...
Zabudol už, čo je to ľudská láska,
ľudská radosť,
ľudský dotyk.

Aby sme mohli vidieť Krista v prestrojení
týchto našich núdznych bratov a sestier,
potrebujeme čisté srdce...
Čisté srdce je slobodné slúžiť,
čisté srdce je slobodné milovať...
A títo, úbohí, naši bratia a sestry,
sú nádejou spásy ľudského pokolenia,
lebo v hodinu našej smrti budeme súdení
podľa toho, čo sme pre nich urobili!
Keby sme mali čisté oči vidieť Krista
v núdznom prestrojení úbohých...
Práve tak, ako potrebujeme čisté oči vidieť
ho v podobe chleba,
potrebujeme čisté oči vidieť ho
v núdznom prestrojení úbohých...
trpiacich,
nechcených,
nemilovaných,
ktorých ľudská spoločnosť vyhodila ako
neužitočných.
A tí sú Ježišom.

Matka Tereza

KREŠŤANSKÁ SLOBODA

Sloboda, ku ktorej nás Kristus povoláva, nie je v tom, že sa nebudeme trápiť, čo je pre nás záslužnejšie, či ísť do kostola alebo pracovať, čo je moje povolanie, či život zasvätený v rehoľných čnostiach alebo v manželstve, nie je ani v radosť kresťana, ktorý všetko vložil na Ježiša, svoju minulosť i budúcnosť, svoje úspory i dlhy, čnosti i hriechy, ale v odvahe, že si nesiem svoj kríž, žijem svoj život podobne ako Ježiš, že sa na nikoho a na nič nemôžem odvolať, nemôžem sa oprieť o nijakú autoritu, len o svoje svedomie, o svoje srdce, v ktorom nechám pôsobiť a zaznieť Boží hlas.

Tento mystický postoj sa môže pre niektoré autority javiť ako nebezpečný a provokujúci lebo sa im bude zdať, že strácajú kontrolu nad svojimi podriadenými, ako keby sa stávali zbytočnými. Ideál kresťana je taký stupeň slobody, "že už nepotrebuje, aby ho niekto viedol za ruku".

Dokáže vnímať pôsobenie Ducha Božieho v slovách a činoch človeka, v každodenných udalostiach i v behu dejín, v postojoch, v etike i mravoch a nechá sa týmto Duchom viesť.

Vyjadrené je to Ježišovou odpoveďou Samaritánke pri studni: "Prichádza hodina, keď sa nebudete klaňať Otcovi ani na tomto vrchu ani v Jeruzaleme... ale v Duchu a pravde." /Jn 4,21-23./ Alebo v odpovedi, ktorú ostal dlžen farizejom na otázku: "Kto je ten, čo ti dal túto moc?" /Lk 20,2/. Veriaci vedeli, aj my vieme, od koho bol Jánov Krst. /Pozri Jn 20,5-6./

Takto slobodne prežívané kresťanstvo je cieľom ďalšieho rastu a budúcej generácie. My starší sa budeme stále pýtať s Nikodémom: "Ako sa môžem znova narodiť?" /porov. Jn 3,4/. Musíme sa opierať a odvolávať na svoju minulosť náboženskú a cirkevnú, na tradíciu národnú a európsku. Vždy budeme listovať v písnoch a hľadať náznaky a dôkazy, že aj v minulosti sa niečo také robilo. Budeme dokazovať vernosť tradícii, poslušnosť autorite a poukazovať na kontinuitu, ktorá je pre nás neomylná a jasná. Máme na tento postoj všetky dôvody. Avšak ľudstvo, aj jeho jadro, kresťanstvo, rastie ako strom.

Náznaky slobody sú v kresťanských rodinách, kde starí rodičia márne dokazujú svoje odriekania, námahy, obete. Deti užívajú všetok blahobyť, celé dedičstvo, nepochybujú o tom, koľko to všetko stálo, ale sa s tým netrápia. Nemajú na to čas.

Často si podobne počínajú noví kresťania, ktorí už dnes žijú medzi nami. Netrápia sa s našimi problémami a zásluhami. Keď už raz uverili, žijú svoju vieru slobodne. Netrápia sa ani so svojou minulosťou, ani s tým, čo majú zachovávať. Boh sa im prihovára v každom prostredí, nielen v sakrálnom. V Božom Duchu riešia svoje problémy duchovné i svetské a nepocitujú v tom žiadny podstatný rozdiel. Sú vysoko ekumenickí, múdri a priateľní nielen v ktoromkoľvek kresťanskom zbore, ale aj u zástancov svetových náboženstiev.

Pri nepredpojatom štúdiu evanjelií aj Ježiš sa nám javí ako ten, čo všetko odovzdal Bohu, ako ten, čo nikdy nepochyboval

o jeho blízkosti, čo sa na neho vo všetkom spoliehal, ako ten, čo svoju lásku k Bohu vyjadril krásnymi slovami, ale hlavne vytrvalými skutkami v prospech človeka bez ohľadu na jeho pôvod, stav, príslušnosť, vek a postavenie.

To všetko na jednej strane ľuďom pomáha, ale ich to aj rozdeľuje. Veď, prečo Ježiša v ťažkej chvíli nepodržali farizeji, hoci bol "farizejskejší" /v tom pozitívnom, nami neskompromitovanom zmysle/ ako oni? /Porov. Mt 5,17./ Prečo ho neobhájili saduceji, keď on radikálnejšie presadzoval niektoré ich ústredné tézy /napr. to, čo dnes nazývame pokrok v myslení, inkulturáciu alebo lásku ku každému človeku, vrátane nepriateľov/ ako oni? /Mk 22, 23-32; 34-40./ Prečo sa k nemu neprihlásili zákonníci, keď on jasne povedal aj ukázal, že neprišiel na to, aby Zákon zrušil, ale naplnil? /Pozri Mt 5,17./

Nedorástli na slobodu. Nedorástli k láske. Každý bol otrokom svojej školy, svojej skupiny, pravdy, regule. Ježiš prerástol všetkých a vyčnieval nad všetkými.

Svet sa stále nachádza v podobnej situácii, kde človek bude musieť stále voliť medzi Bohom a svetskými a ľudskými štruktúrami. Pravú slobodu dáva len Ježiš. Iba on môže zachrániť človeka aj pred ním samotným.

Ak hľadáme školu slobody, tak je to Kristova cirkev. Musí si stále uvedomovať, že jej poslaním nie je vychovávať ľudstvo pre seba, ale aby žilo bohatšie, aby každý naplnil svoj čas a priestor autentickými hodnotami ako dieťa Božie, aby prežil svoj život na tejto zemi až po okraj prežiatený láskou prijatou a odovzdávanou. Potom každý člen cirkvi sa stáva cirkvou, biblickým kvasom, svetlom, soľou. /Pozri Mt 13,33; 5,14; 5,13./ Stupeň svätosti je stupeň slobody, lebo skutočne slobodný človek je slobodný aj od hriechu, ktorý v každom prípade zotročuje. Avšak centrálnou postavou slobody ostáva Ježiš. Iba on môže povedať: "Učte sa odo mňa..." /Mt 11,29/ alebo "až ja vás oslobodím..." /porov. Jn 8,36/.

Pri našej zodpovednosti za svet nás musia zaujímať nielen tí, čo sa oslobodili k vyššej forme duchovnosti, ktorá je nám často nepochopiteľná alebo podozrivá, ale aj to vysoké percento našich príbuzných a priateľov, bývalých veriacich, ktorí sa oslobodzujú bez evanjelia a zdá sa, že aj bez Krista. Nie sú ochotní vrátiť sa do starého sveta, ktorého hlavnou charakteristikou je poslušnosť a zachovávanie zákona, čo sa im zdá často ako doživotné odsúdenie k infantilite. Aby sme si s nimi rozumeli a mohli ich osloviť, musí nám byť Kristus všetko. Musíme jasne vedieť, že "bez neho nič nemôžeme" /porov. Jn 15,5/, ale aj to, že on vyhlásil oveľa širšiu slobodu, než na akú sme boli zvyknutí v stredoveku.

Keď dnešný svet túži po slobode - a nemá to byť opäť ilúzia, aby bol znova sklamaný a draho za to platil, ako už toľkokrát - je naším poslaním ukázať mu, že byť kresťanom znamená byť aj maximálne slobodným človekom.

Andrej Skalický

Keby kresťania, čo len raz začali brať vážne svoju vieru, urobili by takú revolúciu, akú svet ešte nevidel, a po nej by už nebolo možné robiť inú.

Clemenceau

OSLOBODENÍ V DUCHU A V PRAVDE

Márne sa opierame päťou o hrudu

Jednou z hlavných charakteristík našej doby je všeobecný strach. Týždne a roky nám utekajú a my ich prežívame v stave neistoty, strachu a ohrozenia. Bojíme sa o svoje šťastie, o svoje postavenie spoločenské a hospodárske, o svoje postavenie vo svete, o svoju lásku, o svoju rodinu, potom o deti, o zdravie a nakoniec o život. Strach o tieto naše "veľké hodnoty" plodí strach zo situácií, ktoré by nás mohli o ne pripraviť.

A tak sa ďalej bojíme pokroku v duchovnom živote, lebo nám ruší pohodlné vychodené cesty a núti nás do aktivity. Bojíme sa brániť svoje práva, a to v mene "lásky" k blížnemu alebo v mene rozumnejšej taktiky, a pritom si myslíme, že aj bez týchto práv prežijeme, alebo sa hľadám nájsť niekto odvážny, kto namiesto nás nastaví chrbát. Bojíme sa zodpovednosti a sme radi, keď za nás rozhodujú iní. Napokon sa bojíme živého Krista v sebe aj v iných, lebo nás oberá o dôverne známu /tak včera, ako aj dnes/ karikatúru nášho života.

Či tieto pseudohodnoty, ktoré si chceme udržať, neprodukujú iba pseudošťastie? Veď jasne vidíme, že tá trocha životného priestoru, ktorú nazývame spoločenské postavenie, kariéra, úspech, meno, je veľmi zraniteľná a ohrozená sama osebe, a tým skôr v spoločnosti, kde platia široké lakťe namiesto kvalít. Jasne cítime, že pohodlie a pôžitok, po ktorom siahame tak ako ostatní, aby nám nič nechýbalo, nám nestačia. Materiálne zázemie, pevná pôda pod nohami pre seba a svoju rodinu /aby sme sa mali o čo oprieť/ sa nám prepadáva a rodí neistotu a strach z nedostatku. Pokoj, aký svet dáva, plodí nepokoj vnútorný.

Keď sa nám život na chvíľu zastaví a máme čas premýšľať, zisťujeme, že nežijeme správne. Chceme zo strachu o seba a v lepšom prípade zo strachu o druhých využiť maximum z hodnôt a možností tohto sveta, opierame sa o ne ako chromý o barly, a zatiaľ je to ilúzia, ktorá nás prenasleduje. Ilúzia, ktorú si človek vyvolá ako v rozprávke, po ktorej túži, ktorú chce vidieť, zažiť a ktorej potom odovzdáva najprv svoje prebytky, potom svoje ideály, aj charakter, česť, odvahu, iniciatívu - a ona nás stále prenasleduje, chce nové a nové hodnoty, a my už sami nevieme, čo jej hodiť, a ustavične ju máme v pätách.

Ochudobnený život intelektuálny a nevyliciteľne ponížený život morálny, to sú dve tváre "raja", ktorý žijeme zo strachu o kráľovstvo pozemské. Aj keď sa nájde prorok, ako je Seifert, jeho východisko z neho je smutné a zúfale:

"Márne sa chytáme letiacich pavučín a ostatných drôtov.

Márne sa opierame päťou o hrudu,
aby sme neboli vlečení tak prudko do tmy,
ktorá je černejšia než najčernejšia noc
bez koruny hviezd.

A denne stretáme niekoho,
kto sa nás bezpečne opýta
bez toho, žeby otvoril ústa:
Kto? Keď? Ako? A čo potom?
Ešte chvíľu tancovať
a dýchať voňavý vzduch,
hoci aj so slučkou na krku!"

Hrozné! Človek, ktorý chcel dosiahnuť vlastnými silami nebo, zákonite sa dostáva do takejto situácie - padá do blata.

"Ak len v tomto živote máme nádej..., sme najúbohejší zo všetkých ľudí." /1 Kor 15, 19./

Opretí o Krista

"Zlorečený je muž, ktorý všetku svoju nádej vkladá do človeka... Požehnaný je muž, ktorý dôveruje v Pána. Pán bude jeho nádejou." /Jer 17, 5.7./

Ide o náš nekonečný rozmer, ide o plnohodnotný život a o perspektívu, ktoré sa nekončia smrťou, ale vyúsťujú do večného života. Len tak majú zmysel všetky ľudské nádeje a straty, všetko, čo prežijeme, v čom sa radujeme a trpíme. Zmŕtvychvstalý Kristus je naše jediné východisko, jediné riešenie. On dá odpoveď na všetky túžby a nádeje, za ktorými sa ženieme, aj na to, čo odmieta. On staval a stavia na chudobných, ponížených, hladujúcich, plačúcich a prenasledovaných, povedali by sme, na tých "posledných" v spoločnosti. A pritom ich je kráľovstvo nebeské, im patrí budúcnosť. A my stojíme pred problémom, ako sa dostať medzi túto Kristovu šľachtu. Ako schudobnieť, ako spokornieť, ako nezhodiť ideál a seba, ako byť verný a statočný a milovať pravdu.

Kristova moc sa prejavuje skromne a v tichosti. Nepresadzuje sa násilne. A na to trpíme. My by sme chceli, aby nás niekto nútil a hnal do toho Božieho kráľovstva. Sme však nechani vo svojej viere ako horčičné semeno, ktoré klíči. Je tak ohrozené, že ho i detská ruka môže zničiť, udusiť. Máme zároveň možnosť uchrániť ho, ak pôjdeme za Svetlom, kde je viac istoty, radosti, slobody, pravdy a lásky. Ak necháme tento zárodok udusiť, nezostane nám nič. V tomto ohľade nás ohrozujú aj degradácia vedy, aj morálny a stupňujúci sa vlastný i cudzí egoizmus. Jedine opretí o Krista, s vedomím skutočnosti, že Boh je s nami aj v najťažších situáciách, vieme, že ideme správnym smerom. S Kristom všetko, čo prežívame, nám slúži na dobro - aj utrpenie, aj bolesť, aj kríž. S ním dosiahneme a prežijeme veľké pavlovské presvedčenie: "Kto nás odlúči od Kristovej lásky?... Ale v tomto všetkom slávne víťazíme skrze toho, ktorý nás miluje." /Rim 8, 35.37./

Ostáva nám teda správne pochopiť zmysel svojej viery, jej uzdravujúcu moc a silu, ktorá nám dáva možnosť použiť v optimálnej miere hodnoty života pozemského a vidieť perspektívu života večného, ktorý je zaručený Kristovým zmŕtvychvstáním. A to sa dosahuje v symbióze Božej milosti a vlastnej aktivity.

Musíme sa teda čoraz väčšmi, pomocou štúdia, koncentrácie, poznania, modlitby a obety zameriavať na energie vnútorné /vieru, nádej, lásku, krásu, statočnosť, odpúšťanie, odvahu, túžbu po pravde, pokoj, radosť, schopnosť chápať a prijať druhých, zodpovednosť, slobodu.../, ktoré sú v nás ako Božie dary, s ktorými žijeme a ktoré nás robia znesiteľnejšími a lepšími.

Povinnosť byť väčšmi slobodný

Sloboda Božích dietok nie je fatamorgána. Je to skutočnosť, o ktorej sa presviedčajú tí, čo majú naozajstnú duchovnú skúsenosť. Ježiš povzbudzuje učeníkov, aby sa stále vnútorne rozvíjali. Nepoužíva pritom morálny nátlak, nenanucuje ani svoj dar, ani zázrak, ani svoju prítomnosť. Teoreticky mohol prísť ako osloboditeľ ujarmeného národa. Pán Ježiš to odmieta, lebo dobre vie, že otrok je potom horší ako pán. Tým, že na púšti odporoval návrhom zlého ducha, učí nás nielen prekonávať pokušenie, ale i brániť si

slobodu, aby nám ju neodcudzil duch pôžitkárstva, hrabivosti a panovačnosti. Kristus dodnes, symbolicky povedané, putuje po zemi a klope na ľudské srdcia /porovnaj Zj 3, 20/ ako bytosť lásky v každom čase a ku každému pravdivá, spravodlivá a milosrdná. Jediné bremeno, ktoré sa odváži naložiť tým, čo sa k nemu približia, je jarmo lásky, a to možno vždy odmietnuť. /V tom sme často nebezpečne odvážni./

Grandiózny obraz ľudskej slobody namaľoval Dostojevskij vo svojom "Veľkom inkvizítovi", v ktorom odsúdil Ježiša, pretože vraj precenil človeka: "Človek je príliš slabý, aby sa mu mohlo dovoliť užívať slobodu." A predsa základné Kristovo tajomstvo spočíva v rešpektovaní slobody a v očakávaní toho, čo príde.

Kedykoľvek jednotlivci alebo cirkvi porušovali ducha slobody v náboženskom živote, vždy to zle vplývalo na vieru. Zneužívanie vplyvu, neskromnosť, straníckosť, zasahovanie do svedomia, potláčanie protivníka alebo neveriaceho, to sú údery priamo do tváre katolicizmu. Za vlasy pritiahnutí katolíci, ohnom a mečom pokrstení Švábi, priniesli cirkvi málo radosti.

Kristus prišiel, aby nás oslobodil, aby nás povýšil nad seba samých, aby nám dal nadprirodzené rozmery, ktoré nestrpia ani mechanické gestá, ani pasívnu poslušnosť, ani mrzačenie srdca a rozumu. Žiť kresťansky znamená rozhodnúť sa žiť aj nebezpečne, osamelo putovať po svojich nových cestách, s Božou pomocou v polotme a pološere. To znamená dôverovať tomu, ktorý je v nás prítomnejší než my sami, ktorého však nikdy nevidíme, iba v trpezlivosti, pokore a v modlitbe počujeme jeho hlas.

Byť slobodný neznamená robiť si normy sám pre seba, ani odmietat spoluzodpovednosť za náboženské a občianske spoločenstvo, ku ktorému patrí. Byť slobodný predpokladá, že sme spojení s čím si vyšším, že sme závislí od vyššej autority, ktorú sme dobrovoľne prijali. Keď kresťan poslúcha, spravuje sa logikou svojej viery, ktorú sa sám rozhodol prijať, spravuje sa svojím svedomím, a preto je slobodný. Vždy môže odmietnuť, aby si namiesto toho zvolil niečo iné, čo považuje za lepšie. Sme však povinní sami voliť.

Kresťania sa chybne domnievali, že budú slobodní zmenou pomerov a prostredia. Preto chudobní túžili po bohatstve, bohatí po moci a sláve, nevedomí po vzdelaní. To všetko je len sito, to je iba priestor, kde máme možnosť uplatniť svoju slobodu, máme možnosť vyznamenať sa alebo prepadnúť. Zatiaľ prameň skutočnej ľudskej slobody, múdrosti a bohatstva je prístupný každému. Je to logický a zrejmý dôsledok prijatia Kristovho učenia, ktoré spočíva v odmietaní otroctva vášní, v odhodení strachu a egoizmu. Bez tohto nevyhnutného predpokladu naša sloboda neexistuje.

Kristus povolaním k slobode nám ponúka veľký zdroj šťastia. Otvorme si srdce, aby sme ho prijali a šíрили.

Slobodní od strachu

Sloboda dieťať Božích je jedno z privilégií kresťanov. Medzi mnohými aspektmi slobody, ktorú nám Kristus priniesol, je aj sloboda od strachu. V evanjeliách často nachádzame výrok "Nebojte sa." /Tak hovorí anjel Gabriel Márii v Lk 1, 30, anjel pastierom v Lk 2, 10 a Zachariášovi v Lk 1, 13. Ježiš hovorí apoštolom "Čo sa ľakáte a prečo vám srdcia zachvacujú také myšlienky?" Lk 24, 38./ Apoštolí, ktorí Krista videli a svedčia o jeho živote, smrti a zmŕtvychvstaní, majú istotu o Božej láske, a práve z tejto istoty, s ktorou sa obracajú na neho ako na Otca, z tejto viery a dôvery v neho sa rodia otvorené a slobodné vzťahy aj u ľudí.

Náš kresťanský život by bol úbohý, keby sme ho zredukovali na "nerobiť zlo zo strachu pred Bohom". Konečne, aj to je dobro, ale je to veľmi málo pre kresťana, ktorý vie, ako ho Boh miluje, a chce odpovedať podobnou láskou. Ježiš nám dal svojho Ducha, aby sme boli s ním a s Otcom jedno. Táto stále rastúca jednota s Bohom znamená väčšiu slobodu a menší strach aj pred svetom.

Žiť pre Ježiša znamená nastúpiť úzku cestu. Môže sa nám neraz zdať, že prekážky sú neprekonateľné, bremeno neznesiteľné, pretože sa spoliehame na svoje vlastné sily, a nie na Božiu pomoc. /Spomeňme si, ako Peter kráčal po vlnách; Mt 14, 29-30./ Nikto z nás sa nenarodil ako hrdina, ale sa ním môže stávať.

Žijeme v nebezpečenstve, že nás strhne prúd. Mlčať, alebo hovoriť? To závisí od okolností. Mlčanie môže byť výrečnejšie, ale je dôležité rozprávať z lásky a nemlčať zo strachu. Strach často rodí nenávisť voči tým, čo nám môžu škodiť. Indický básnik a politik M. Ghándí raz povedal mohamedánskemu vodcovi: "Kto má strach, nenávidí, kto nenávidí, zabíja. Rozlám dýku a zahoď ju, budeš slobodný!" Iba slobodní od strachu môžeme milovať všetkých a víťaziť dobrom nad zlom.

Vôkol seba vidíme toľko omylov, chýb, nezodpovednosti a zla. Láska nás učí nesúdiť, ale vžiť sa do situácie iných, učí nás rozprávať opatrne, ale pravdivo, tak, ako to vidíme. Strach by nás nútil mlčať, schovávať sa za iných, šomrať, písať anonymy. Kresťanská láska nás núti rozprávať otvorene, slobodne, aj s rizikom, že na to doplatíme, s ochotou korigovať svoj názor, ak sme sa mylili. V rodinách i v spoločnosti, kde sa pestuje dialóg, vládnu súlad a vzájomná dôvera.

V našom prostredí plnom pohanstva bojujeme zápas, ľudsky povedané, prehratý, zápas Dávida s Goliášom. Avšak v zhľuku najrozličnejších povelov, rozkazov, zákonov, ideí srdce túžiace po pravde počuje Kristovo: "Neboj sa, maličké stádo, lebo vášmu Otcovi sa zapáčilo dať vám kráľovstvo." /Lk 12, 32./ Dozrel čas, aby evanjeliová odvaha, láska a túžba po slobode sa stali samozrejmosťou aj medzi nami, kresťanmi dvadsiateho storočia.

Justin Trenčanský

BIBLICKÉ CHÁPANIE SLOBODY

"Bratia, vy ste povolani, aby ste boli slobodní" /Gal 5,13/. V tom je jeden z podstatných aspektov Evanjelia spásy. Ježiš prišiel "oznámiť zajatým, že budú prepustení, utláčaných prepustiť na slobodu" /Lk 4, 18/. Jeho zásah je účinný pre všetkých: pre niekďajších pohanov, ktorí si o sebe mysleli, že ich riadi osud; pre Židov, ktorí odmietali uznať, že sú otrokmi; ba aj pre dnešných ľudí, ktorí majú neujasnenú túžbu po trvalom oslobodení. Lež nie je sloboda ako sloboda a Biblia nám nedáva jej definíciu. No aspoň nepriamo tvrdí, že človek je obdarený mocou, aby slobodným výberom odpovedal na úmysly, ktoré má s ním Boh; ale predovšetkým načrtáva cestu k opravdivej slobode: Jahve v Starom zákone zasaňuje, aby zaistil oslobodenie svojho ľudu; v Novom zákone Kristova milosť prináša všetkým ľuďom slobodu Božích detí.

I. Sloboda človeka

Mohlo by sa zdať, že niektoré biblické texty nepriznávajú, že by v človekovi existovala reálna sloboda výberu, natoľko totiž posvätní autori zdôrazňujú zvrchovanosť Božej vôle. Ale tu je dôležité, aby sme nestrácali zo zreteľa tendenciu semitskej myšlienky, ktorá si priamo všima božskú príčinnosť, pričom druhotné príčiny nespomína, čím ich však nepopiera. Z druhej strany je dôležité rozoznávať v Božej vôli rozličné stupne a spôsoby: Boh nechce tým istým spôsobom spásu všetkých ľudí alebo večnú smrť nekajúceho hriešnika. Pavlovo tvrdenie o "slobodnom rozhodnutí Božom" /Rim 9, 11/ a o predurčení neoprávňujú uzatvárať, že sloboda človeka je iluzórna.

Naozaj, celá biblická tradícia predpokladá, že človek je schopný robiť slobodné rozhodnutia: Neustále sa odvoláva na jeho možnosť voľby a súčasne už od správy o prvotnom hriechu podčiarkuje jeho zodpovednosť. Je v moci človeka vybrať si medzi požehnaním a prekliatím, medzi životom a smrťou, obrátiť sa, a to s účinnosťou až do konca svojho života. Závisí od každého jedného, či sa vydá na cestu, ktorá vedie do života, a či vytrvá na nej. Ben Sira výslovne zavrhuje fatalistove výhovorky: "Nehovor: 'Boh je príčinou môjho hriechu', lebo čo sám nenávidí, to ani nerobí... Ak chceš, zachováš prikázanie: zostať verným je v tvojej moci" /Sir 15, 11.15; por Jak 1, 13nn/. A Pavol rozhorčene protestuje proti bohorúhavým zámienkam hriešnika, ktorý sa odvažuje obviňovať z nespravodlivosti Boha, čo ho spravodlivo odsudzuje /Rim 3, 5-8/.

Posvätní autori neodstránili zdanlivé protirečenie medzi Božou zvrchovanosťou a ľudskou slobodou, ale povedali o nej dosť, aby sa dalo pochopiť, že i Božia milosť i slobodná poslušnosť človeka sú pre spásu potrebné. Pavol to pokladá za pravdivé vzhľadom na svoj život. Pre naše chápanie je to tajomstvo, ale Boh pozná tajomstvo, ako nakloniť naše srdce, a neurobiť mu pritom násilie, ako nás pritiahnuť k sebe bez donútenia.

II. Oslobodenie Izraela

1. Východ z Egypta. - Počiatky vyvoleného ľudu poznačila jedna základná udalosť - jeho oslobodenie Bohom z egyptskej poroby /Ex 1-15/. Starý zákon vzhľadom na to používa predovšetkým dva charakteristické výrazy. Prvý /gáal: Ex 6,6; Ž 74,2/ je prevzatý z rodinného práva; druhý /padah: Dt 7,8; 9,26; Ž 78,42/ patrí pôvodne do obchodného práva /"prepustiť za rovnocennú náhradu"/. Obe slová sú prakticky synonymami, keď majú za predmet Boha, a Septuaginta ich vo väčšine prípadov preložila tým istým spôsobom /slovom lythrústai, ktoré sa do latinčiny často prekladá ako redimere/. Etymológia gréckeho slova /lytron, "výkupné"/ nás nesmie pomýliť vo svojom význame: Všetky biblické texty ukazujú, že prvé vykúpenie bolo víťazné oslobodenie, a Jahve nezaplatil utláčateľom Izraela nijaké výkupné.

2. Boh, "goel" Izraela. - Keď nevernosti Božieho ľudu vyústili do zborenia Jeruzalema a vyhnanstva, oslobodenie Židov, odvedených do Babylonu, bolo druhým vykúpením, ktorého blahozvest tvorí hlavné posolstvo v Iz 40-55. Jahve, Svätý Izraela, je jeho "osloboditeľ" a jeho goel /Iz 43, 14; 44, 6.24; 47, 4/.

V starom hebrejskom práve goel je blízky príbuzný, ktorému pripadá povinnosť brániť svojich, či už ide o zachovanie rodinného majetku, o vyslobodenie "brata", ktorý sa dostal do otroctva, ochranu vdovy alebo keď treba pomstiť zavraždeného príbuzného. Používanie názvu goel v Iz 40-55 napovedá, že medzi Jahvem

a Izraelom aj naďalej jestvuje príbuzenské puto: V dôsledku zmluvy uzavretej pri prvom Exode vyvolený národ zostáva aj napriek previneniam nevestou Jahveho /Iz 50, 1/. Medzi oboma oslobodeniami existuje zrejmy paralelizmus; druhé oslobodenie je práve také čiste darované ako aj prvé, ba v druhom sa prejavuje milosrdenstvo Božie ešte väčšmi ako v prvom, pretože vyhnanstvo bolo trestom za hriechy ľudu.

3. Očakávanie definitívneho oslobodenia. - Na vyvolený ľud mali prikvačiť ešte iné skúšky a on v trápeniach neprestane vyzývať Boha o pomoc a spomínať na pravé vykúpenie ako na istý záloh a predobraz všetkých ďalších vykúpení: "Nepohŕdaj svojím dedičným podielom, ktorý si si vykúpil z Egypta" /Mardochejova modlitba v Est 4, 17/. Posledné storočia pred Mesiášovým príchodom sú poznačené očakávaním "konečného oslobodenia" a najoficiálnejšie modlitby židovstva žiadajú od Izraelovho goela, aby posúril deň tohto oslobodenia.

Bezpochyby ne jeden Žid očakával od Pána predovšetkým oslobodenie z jarma, ktoré navliekli na Svätú zem národy, a emauzskí pútnici si hádali takto predstavovali úlohu toho, "ktorý oslobodí Izraela" /Lk 24 21/. Ale aj napriek tomu mohla duchovná elita naplniť túto nádej opravdivejším duchovným obsahom, ako ho vyjadril záver Ž 130, 8: "Jedine Boh zbaví Izraela všetkých jeho hriechov". Opravdivé oslobodenie zahrňovalo totiž očistenie zvyku, povolaného, aby mal účasť na svätosti svojho Boha.

4. Osobné a spoločenské dôsledky. - Oslobodenie, ktoré Boh vykonal na svojom ľude, pokračuje a obnovuje sa na osobnej rovine určitým spôsobom v živote každého veriaceho /por. 2 Sam 4, 9: "Na život Jahveho, ktorý ma oslobodil z každej úzkosti"/, a práve to je častá téma modlitby v Žalmoch. Žalmista sa niekedy vyjadruje všeobecnými výrazmi a neupresňuje, v akom nebezpečenstve sa nachádza alebo sa nachádzal; inokedy hovorí, že dorážajú naň protivníci, ktorí mu siahajú na život, alebo jeho modlitba je modlitba ťažko chorého, ktorý by umrel bez Božieho zásahu. Ale už sú položené základy očakávania hlbokej náboženskej nádeje.

Na spoločenskej rovine je aj samo biblické zákonoderstvo poznačené spomienkou na prvé oslobodenie Izraela, a to najmä v deuteronomistickom prúde: Hebrejský otrok musel byť po siedmom roku prepustený na slobodu na spomienku toho, čo Jahve urobil pre svojich. Zákon sa však vždy nerešpektoval, ba aj po návrate z vyhnanstva sa musel Nehemiáš postaviť proti zdieraniu niektorých svojich súkmenovcov, ktorí neváhali zotročovať svojich "vykúpených" bratov /Neh 5, 1-8/. A predsa jeden spôsob "pôstu, ktorý sa ľúbi Jahvem", je "prepustiť utláčaných na slobodu a rozlúpať každé jarmo" /Iz 58, 6/.

III. Sloboda Božích detí

1. Kristus, náš Osloboditeľ. - Oslobodenie Izraela bolo iba obrazným naznačením kresťanského vykúpenia. Iba Kristus totiž nastolil stav dokonalej a definitívnej slobody pre všetkých, či židov alebo pohanov, ktorí sa k nemu primknú vo viere a v láske.

Hlavnými hlásateľmi kresťanskej slobody sú Pavol a Ján. Prvý ju ohlasuje najmä v liste Galatánom: "Túto slobodu nám vydobyl Kristus... lebo vy ste povolaní pre slobodu, bratia." /Gal 5, 1.13/. A Ján nástočí na princípe opravdivej slobody, na viere, ktorá prijíma Ježišovo slovo: "Pravda vás vyslobodí... Až keď vás Syn vyslobodí, budete naozaj slobodní" /Jn 8, 32.36/.

2. Povaha kresťanskej slobody. - Aj keď má kresťanská sloboda ohlas na spoločenskej rovine - list Filemónovi je toho žiariacim svedectvom -, predsa sa situuje poza túto rovinu. Je prístupná otrokom práve tak ako aj slobodným ľuďom; nepredpokladá zmenu spoločenského postavenia. V grécko-rímskom svete, v ktorom občianska sloboda tvorila základ dôstojnosti človeka, tento fakt vyzeral paradoxne; lež tak sa prejavila tá omnoho radikálnejšia hodnota oslobodenia, ktoré priniesol Kristus. Toto oslobodenie sa nezamieňa ani s ideálom mudrcov, stoikov alebo iných, ktorí sa uvažovaním a mravným úsilím snažili dosiahnuť dokonalé sebaovládanie a upevniť sa vo vnútornom nedotknuteľnom pokoji. Oslobodenie kresťana vôbec nie je výplodom nejakej abstraktnej a času nepodliehajúcej náuky; ono vyplýva z historickej udalosti, z Ježišovej víťaznej smrti, a z osobného kontaktu, z prímknutia sa ku Kristovi v krste.

Veriaci je slobodný v tom zmysle, že v Kristovi dostal moc odteraz žiť v dôvernosti s Otcou bez toho, že by ho sputnávali putá Hriechu, Smrti a Zákona.

a/ Hriech je ozajstný krutovládca, z jarma ktorého nás Ježiš Kristus vytrhol. V Rim 1-3 Pavol opisuje prísnosť všeobecnej tyranie, ktorú vykonával Hriech nad svetom; ale to je preto, aby tým viac vyzdvihol prehojnosť milosti. Keď nás krst pridružil k tajomstvu Kristovej smrti a vzkriesenia, urobil koniec nášmu otroctvu. Týmto oslobodením sa uskutočňuje podstata očakávania Starého zákona, ako ho chápala elita Izraela. Keď Pavol cituje Iz 59, 20 podľa Septuaginty, dobre vystihuje jeho duchovnú povahu: "Príde vysloboditeľ zo Siona a od Jakuba odvráti bezbožnosť" /Rim 11, 26/. A inde Apoštol odhaľuje pohanom "tajomstvo" ich plného prístupu k výsadám vyvoleného ľudu; divy prvého oslobodenia sa obnovili pre nás všetkých: "Boh nás vytrhol z moci tmy a preniesol do kráľovstva svojho milovaného Syna, v ktorom máme vykúpenie, odpustenie hriechov" /Kol 1, 13n/.

b/ Smrť, tá nikdy nechýbajúca sprievodkyňa Hriechu, je takisto porazená; stratila svoj jeď /1 Kor 15, 26/. Kresťania nie sú viac zotročovaní strachom pred ňou. Toto oslobodenie sa, pravda, dokoná iba pri vzkriesení v sláve a my ešte stále "očakávame vykúpenie svojho tela" /Rim 8, 23/. Ale posledné časy určitým spôsobom už nastali a "my sme prešli zo smrti do života" /1 Jn 3, 14/ v tej miere, ako žijeme vo viere a láske.

c/ Zákon. - Tým samým "nie sme pod zákonom, ale pod milosťou" /Rim 6, 15/. Nech by toto Pavlovo tvrdenie znelo akokoľvek úžasne - alebo banálne -, je dôležité, aby sme ho neminimalizovali, lebo by sa pokrivilo Evanjelium spásy, ktoré ohlasuje Apoštol. Pretože sme mystickým spôsobom umreli s Kristom, odteraz sme vyňatí spod zákona /Rim 7, 1-6/ a princíp svojej spásy nemôžeme hľadať v spĺňaní nejakého vonkajšieho zákona. Nachádzame sa v novom stave a odteraz normu pre naše správanie sa tvorí učelivosť voči Duchu vyliatému v našich srdciach. Pavol síce hovorí ešte o "zákone Kristovom" /Gal 6, 2/, ale tento zákon sa zhrňuje v láske /Rim 13, 8nn/ a podnecovaný Duchom ho spĺňame spontánne, lebo "kde je Pánov Duch, tam je sloboda" /3 Kor 17/.

3. Výkon kresťanskej slobody

a/ Keď bol kresťan oslobodený, naplňuje ho odvážna dôvera, hrdosť, ktorú Nový zákon nazýva parrésia. Toto typicky grécke slovo /doslova: sloboda povedať všetko/ dobre označuje charakteristicky kresťana a ešte viac apoštola: správať sa pred Bohom

ako syn, lebo pri krste sme prijali "Ducha adoptívneho synovstva" a nie "ducha otroctva" /Rim 8, 15/, a z druhej strany, pred ľudmi plnú záruku pre ohlasovanie posolstva /Sk 2, 29; 4, 13 atď./

b/ Sloboda nie je bezuzdnosť alebo neviazanosť. - "Lebo vy ste povolaní pre slobodu, bratia, len nečávajte slobodu za príležitosť telu, ale navzájom si slúžte v láske." /Gal 5, 12./ Apoštolí museli už od samého začiatku pranierovať niektoré falšovania kresťanskej slobody /por. 1 Pt 2, 16; 2 Pt 2, 19/ a zdá sa, že nebezpečenstvo bolo osobitne vážne v korintskom spoločenstve. Gnostici tohto mesta pravdepodobne prevzali za svoje heslo pavlovskú formulu "všetko mi je dovolené", lež sfalšovali jej zmysel a Pavol bol nútený spresniť: Kresťan nesmie zabudnúť, že patrí Pánovi a že je určený pre vzkriesenie /1 Kor 6, 12nn/.

c/ Prvenstvo lásky. - "Všetko je dovolené, ale nie všetko oslobdzuje" - spresňuje ďalej Apoštol /1 Kor 10, 23//; naše svedomie môže od nás vyžadovať, aby sme sa zriekli svojich práv, ak to vyžaduje dobro brata /1 Kor 8-10/. Toto vlastne nie je nijaké obmedzenie slobody, ale je to vyšší spôsob, ako ju vykonávať. Kresťania, oslobodení od starého otroctva pre službu Bohu, "si navzájom slúžia v láske" /Gal 5, 13/, ako ich Duch Svätý k tomu vedie /Gal 5, 16-26/. Keď sa Pavol urobil služobníkom a v určitom zmysle otrokom svojich bratov, neprestal byť slobodným, ale tým násie doval Krista /por. 1 Kor 11, 1/, Syna, ktorý sa stal služobníkom.

/Prevzaté zo Slovníka biblickej teológie, ktorý zredigoval Xavier LÉON-DUFOUR pre Les Éditions du Cerf, Paris 1970; pôvodný názov: Vocabulaire de théologie biblique./

Spracoval Bohdan Plachta

NEBOJTE SA!

Náš duchovný život charakterizuje dynamičnosť, neustály pohyb. Striedajú sa v nom radosť i hnev, vypätie i uvoľnenie, pohoda i strach... Všetci poznáme zážitok strachu. Strach je tiesnivý pocit pred hroziacim nebezpečenstvom, či už skutočným alebo zdanlivým. Usporiadany strach je emócia, ktorej úlohou je chrániť našu existenciu. Je teda Božím darom na zachovanie života.

Lenže fantázia, ktorá dostane priestor pre zveličovanie ťažkostí môže vystupňovať strach natoľko, že ohromí a ochromí človeka. Nezriadený strach potom slabého človeka odradí od využívania prostriedkov na upevnenie viery a nakoniec ho aj odvráti od úzkej a sarmejšej cesty k Bohu.

Už starozákonný Boží ľud prežíval strach. Boh, ktorý sa tomu ľudu dával poznáť v dejinách, nechcel ho terorizovať a naháňať mu strach. Boh adresoval výzvu "Neboj sa!" patriarchom /Gn 15, 1; 26, 24/. Podobne posilňoval prorokov, ktorým zveroval poslanie /Jer 1, 8; Ez 2, 6; 3, 9; por. 4 Kr 1, 15/. Výzvu "Neboj sa!" dostával Izrael v situáciách, keď mal čeliť nepriateľovi /Nm 21, 34; Dt 3, 2; 7, 18; 20, 1; Joz 8, 1/.

Na začiatku novej spásonosnej epochy zaznievala výzva "Neboj sa!" pri Zachariášovom úpaku a hrôze v čase kadidlovej obety v chráme /Lk 1, 13/, pri Máriinom údive vo chvíli zvestovania

/Lk 1, 30/ i pri Jozefových pochybnostiach /Mt 1, 20/. Pri Ježišovom narodení stretávame sa s povzbudením "Nebojte sa!", ktoré dostali pastieri, keď sa ich zmocnil strach /Lk 2, 10/.

Ježiš dal Šimonovi výzvu "Neboj sa!" pri povolaní /Lk 5, 10/. Viackrát povzbudzoval svojich učeníkov nebáť sa. Počas búrky na mori sa k nim obrátil s otázkou: "Čo sa bojíte, vy maloverní?!" /Mt 8, 26/. Ustráchaným učeníkom sa Ježiš kráčajúci na mori prihovárал: "Vzchopte sa! To som ja, nebojte sa!" /Mk 5, 60/. Apoštolom, ktorých čakalo prenasledovanie, pri vysielaní Ježiš povedal, aby sa nebáli tých, čo zabíjajú telo /Mt 10, 26-31p/. Trom učeníkom, ktorí sa báli, po svojom premenení povedal: "Vstaňte a nebojte sa!" /Mt 17, 7/. V rozlúčkovej reči pred utrpením tiež povzbudzuje učeníkov: "Nech sa vám srdce nevzrušuje a nestrachuje" /Jn 14, 27/. A Zmŕtvychvstálý prichádza medzi ustráchaných učeníkov so svojím pokojom /Jn 20, 19/ a znovu zaznieva jeho povzbudenie "Nebojte sa!" /Mt 28, 10/.

Kresťania podľa Ježišovej predpovede musia znášať rozličné formy prenasledovania. Zlé mocnosti vo svete zneužívajú možnosti vyvolávať strach. Chcú zstrašovať rodičov pri prihlasovaní detí na náboženstvo, šikanovaním detí za náboženské presvedčenie, obmedzovaním kňazov v dušpastierskej činnosti, zanechávaním znakov po "návštevách" bytov veriacich počas ich neprítomnosti, fotografovaním na púťach... A cieľ takejto činnosti je priezračný: 1. ohromiť, čiže nečakane prekvapiť, zdesiť, vyvolať zmätok a paniku; 2. ochromiť, čiže oslabiť činnosť, až zlomiť veriacich.

Takto teda stojíme zoči-voči rozličným nebezpečenstvám a sme vystavení skúške nervov, rozvahy, charakteru, viery i lásky. V čase ťažkých skúšok potrebujeme silu a odvahu na ovládanie a prekonanie strachu. A na to ľudské sily nestačia.

Kde nájdeme silu na udržanie duševnej rovnováhy? Ježiš poukazuje na zdroj istoty, ktorá zaháňa obyčajný ľudský strach. Predstavenému synagógy Jairovi sa v jeho ťažkej životnej situácii, keď mu zomierala dcéra, prihovára: "Neboj sa, len ver!" /Mk 5, 36/. A učeníkom v rozlúčkovej reči hovorí podobne: "Nech sa vám srdce nevzrušuje! Veríte v Boha, verte aj vo mňa" /Jn 14, 1/. Teda pocit strachu môžeme prekonať opačným zážitkom: usmernením náruživosti strachu k veľkému ideálu hlbokou vierou v Boha.

Veriť znamená dôverovať Bohu, uznať jeho starostlivosť a všemohúcnosť. Bojí sa ten, kto skladá svoju nádej do seba. Kto má hlbokú živú vieru nebojí sa ľudí. Dôvera v Boha a strach sa navzájom vylučujú a je nemysliteľná bez vnútornej dispozície lásky: "V láske niet strachu a dokonalá láska vyháňa strach, lebo strach má v sebe trest, a kto sa bojí, nie je dokonalý v láske" /1 Jn 4, 18/.

Dôvera v Boha sa konkrétne vyjadruje v modlitbe, ktorá je najúčinnším prostriedkom proti strachu. Poukazuje na to sám Ježiš, ktorý čelil strachu a úzkosti nástojčivou a vrúcnou modlitbou, keď nanho doľahli v Getsemanskej záhrade /Mk 14, 33n/. V čase prenasledovania dodá silu len vytrvalé a pokorné vzývanie Boha o pomoc. Čím je modlitba pokornejšia, tým je účinnejšia.

Zdrojom sily v čase strachu a úzkosti je aj Ježiš prítomný v Eucharistii. Normálnym reflexom veriaceho v ťažkostiach je úctivá bázeň vyjadrená vrúcnou adoráciou pred eucharistickým Ježišom. Ježiš z Eucharistie vyžaruje svojho Ducha. Od tohto Ducha Svätého si možno v ťažkom protivenstve vyprosiť dar sily.

Ježiš sa svojím Duchom premietol aj do spoločenstva veriacich v zmysle výroku "Kde sú dvaja alebo traja zhromaždení

v mojom mene, tam som ja medzi nimi" /Mt 18, 20/. Keďže v spoločenstve je Ježišova sila, snahou nepriateľských síl je zastrašiť a izolovať veriacich. Jednotlivec sa dá skôr premôcť ako spoločenstvo. Ozrejmime si to na dvoch skutočných príkladoch. 1. Zo spoločenstva putujúceho na levočskú horu zaostal vzhadu mladík s rukskom. Príslušníci bezpečnosti ho vzali, odviekli a urobili mu prehliadku vecí. 2. Na septembrovej púti v Šaštíne roku 1987 medzi mladých na trávniku pred bazilikou prišli dvaja príslušníci bezpečnosti a začali ich zapisovať na základe občianskych preukazov. Na to sa mladí i z okolia zoskupili, pochytili za ruky, dali do spevu a úkony príslušníkov sprevádzali potleskom. Pred duchovnou prevahou tohto živého spoločenstva príslušníci museli nakoniec ustúpiť. Takto nám mladí veriaci poukázali na účinný spôsob boja proti psychóze strachu - vytvárať spoločenstvá živej a odvážnej viery.

Ako kresťania v čase ťažkých skúšok s hlbokou vierou hľadáme Ježiša. Hľadáme Ježiša v modlitbovej samote i v spoločenstvách veriacich. Svoje problémy a zápasy skladáme pred Eucharistiou Ježišovi v duchu pokornej adorácie. A dôverujeme mu. Iba Ježiš nás oslobodí od strachu. On nás povzbudzuje aj dnes v našich ťažkých životných situáciách: "Čo sa bojíte, vy ľudia malej viery?" - "Vzchopte sa! To som ja, nebojte sa!" - "Vstaňte a nebojte sa!" - "Nech sa vám srdce nevzrušuje a nestrahuje!" Ježiš nám dáva odvahu k viere, lebo on premohol svet /Jn 16, 33/, zmenil istotu strážcov na strach veľkonočného rána /Mt 28, 4/ a nakoniec zvíťazí nad bezbožnými prenasledovateľmi /Zjv 17, 14/. Čo nás odlúči od lásky ku Kristovi? Ani súženie... ani úzkosť... ani prenasledovanie... Nič. Nepriatelia nič nezmôžu proti duši veriaceho /Mt 10, 28-31/, ktorý s Pavlom môže povedať: "Všetko môžem v tom, ktorý ma posilňuje" /Flp 4, 13/. Tam, kde sa Ježiš znovu duchovne narodí a kde po prežitých útrapách znovu vstane z mŕtvych duchovným spôsobom, zaznie jeho povzbudivé "Nebojte sa!" /por. Lk 2, 10 a Mt 28, 10/. Ak budeme žiť s Kristom, budeme silní a slobodní od strachu. A k takejto slobode nás povolal Boh, "aby sme mu bez strachu slúžili" /Lk 1, 74/.

Andrej Veselý

OTEC BISKUP JÁN SOKOL O RODINE

Novoročný list veriacim

Drahí bratia a sestry v Kristu,
vo vianočnej radosť z narodenia Spasiteľa vás pozdravujem a prihovám sa k vám, aby sme spolu ako veľká duchovná diecézna rodina, oslávili tajomstvo vtelenia Syna Božieho a zamýšľali sa nad úlohou a poslaním našich kresťanských rodín. Kristus sa narodil a býval v kruhu rodiny, aby sa takto tajomne znovuzrodil a býval v každej kresťanskej rodine, kde prijímajú jeho radostné poslanstvo.

Toto poslanstvo prinášam vám všetkým zo zasadania zástupcov biskupských konferencií, predsedov komisií pre rodinu, ktoré sa konalo vo Vatikáne v mesiaci novembri a na ktorom som sa osobne zúčastnil. Vtedy som myslel na vás, na tie naše krásne a príkladné rodiny, ktoré vyžarujú ducha nazaretskej rodiny, ale i na tie, ktoré sú ohrozené, poznačené smútkom, bolesťou a sklamaním.

Každá kresťanská rodina skrýva v sebe úchvatné tajomstvo: tajomnú, ale skutočnú prítomnosť Syna Božieho. Stáva sa preto ako-by nazaretskou svätou rodinou, ktorej slnkom bol vtelený Syn Boží /Pavol VI./.

Ako máme chápať túto vznešenú skutočnosť?

II. vatikánsky koncil učí, že Kristus je prítomný vo všetkých sviatostiach, teda aj vo sviatosti manželstva. Nielen v okamihu prijatia tejto sviatosti pri sobášnom obrade ale... zostáva naďalej s nimi, aby sa manželia vo vzájomnej oddanosti navzájom verne milovali, ako si on, Kristus, zamiloval cirkev a seba samého obetoval za ňu /Radosť a nádej 48/.

Túto radostnú skutočnosť zvestuje manželom i všetkým rodinám sv. Otec v apoštolskom liste "O rodinnom spoločenstve". Manželstvo je veľké a sväté tajomstvo, veď najsvätejšia Trojica slávnostne pristupuje k stvoreniu človeka: "Učínme človeka na náš obraz nám podobný". "A v tom je dôstojnosť každého človeka: Podobnosť s Bohom: "A stvoril ich muža a ženu na svoj obraz" /Gen 1, 26/. Ježiš Kristus prítomnosťou na svadbe v Káne povýšil manželstvo na sviatosť. Manželia, ktorí prijmú sviatosť manželstva, stanú sa zjavným jeho lásky k cirkvi a týmto sviatostným znakom označujú samo Kristovo spojenie s cirkvou /Familiaris consortio 13/. Kristus touto sviatosťou tajomne prítomný v manželstve a v rodine posväcuje manželov a rodinu, naplňuje ich láskou, pokojom, svojimi darmi, pomáha im, ako to robil v Nazarete a v Káne.

Sv. Otec Pavol VI. ako pútnik v Nazarete 5. januára 1964 ohlásil posolstvo všetkým rodinám:

"Nech nám Nazaret pripomína, čo je rodina, jej spoločenstvo lásky, jej vážna a žiarivá krása, jej posvätná a nedotknuteľná osobitosť. Nech nám ukazuje, aká má byť láskavá výchova v rodine, ktorú nemôže nič iné nahradiť, nech nás učí, aká je prirodzená úloha rodiny v spoločenskom poriadku" /Lectio II. in festo SS. Familiae/. Takto volá všetky rodiny do školy nazaretskej rodiny, aby sa každá rodina stala svätou rodinou.

Máme však pred sebou tie mnohé rodiny, kde je tento obraz zatienený, kde vyhaslo svetlo Kristovo a jeho láska. "Beda duši, v ktorej neprebýva Kristus", napísal sv. Makários. Ale rovnako beda tej kresťanskej rodine, v ktorej Kristus pre hriech už nemá miesto. Dnešná sekularizovaná spoločnosť vylučuje Boha ako Stvoriteľa a Zákonodarcu v manželskom a rodinnom živote. Čo je však bolestné, že toto sa dotýka aj našich kresťanských rodín a že toto je príčina mravného úpadku, nešťastia a rozvratu aj v kresťanských rodinách

Dvadsať rokov uplynulo, čo sv. Otec Pavol VI. vydal okružný list "O ľudskom živote", v ktorom vyzýva kresťanov, kresťanských manželov, aby nepodľahli zmýšľaniu tohto sveta a aby boli ochotní prijať deti i za cenu obetí a tak plnili vôľu Božiu. Všetko to, čo prekáža prvotnému cieľu, podstate manželstva, čo sa nazýva anti-koncepciou, je podľa Božieho zákona zakázané! Avšak nijako sa neprevinujú tí manželia, ktorí využívajú pravidelné cykly neplodných dní.

Sv. Otec vie, s akými ťažkosťami sa borí dnešná rodina: Jediný liek je kresťanský život manželov, dôvera v Boha, v jeho pomoc. "Nech si vyprosujú v trvalej modlitbe pomoc Božiu. Nech predovšetkým vo Sviatosti Oltárnej siahajú k prameňom milosti a lásky. A keby aj hriech zaútočil na nich, nech neklesajú na mysl, ale nech sa s pokornou vytrvalosťou utiekajú k Božiemu milosrdenstvu, ktoré sa tak bohato rozlieva vo sviatosti pokánia" /Humanae vitae 25/. Mnohí naši kresťanskí manželia majú dobrú vôľu, chcú byť dobrými

kresťanmi, preto takto sa majú pripravovať na prijatie vôle Bo-
žej.

S bolesťou odznelo na tom našom zasadnutí konštatovanie o rozpade kresťanských manželstiev. Najčastejšou príčinou toho je hriech: hriech pred manželstvom alebo hriech manželskej nevernosti. Manželská vernosť - ako hovoria významní vedci z oblasti medicíny, pedagogiky, psychológie - začína sa už v mladom veku zdržanlivosťou, cudnosťou a čistotou. Jeden zo známych autorov napísal mladým manželom: "Panenská čistota, hrdosť, cudnosť, nevyhnutnosť pohlavnej zdržanlivosti do uzavretia manželstva, to sú pramene opravdivého šťastia a zdravia" /H. Rozinajová/. Ježiš Kristus, priateľ mladých, dáva tento zákon pre šťastie mladých ľudí, najmä pre manželov. Lahko zachová vernosť v manželstve, kto zachová čistotu v mladosti.

Kresťanským manželom chcem zvlášť pripomenúť, ako prísne brala prvotná cirkev hriech manželskej nevery: Rozhrešenie od tohto hriechu bolo možno dostať iba po dlhom, roky trvajúcom pokání, alebo až na smrteľnej posteli. Preto kresťanskí manželia nech si stále uvedomujú daný sľub pred Bohom a cirkvou, potvrdený prisahou: že jej budem vždy verným manželom, že mu budem vždy vernou manželkou. "Nevernosť je zradou" - čítame v Pedagogike pre rodičov, ale akou zradou je to u kresťanských manželov!

Najbolestnejší zásah do rodiny je prerušenie započatého života v lone matky. "Zastavte lavínu!" - čítate v dennej tlači. Aj ten výrok matky: Prekliaty deň, keď som sa na to dala /Smena/.

Kresťanská matka nesmie nikdy požiadať o to, alebo dať súhlas na taký čin, lebo je to ťažký hriech vraždy nenarodeného dieťaťa. Podľa lekárskej vedy započatý život je už človek so všetkými právami, aj na život. Keďže to dieťa sa nemôže brániť, cirkev vynáša zvláštny trest za tento ťažký hriech, a to je podľa kán. 1398 vylúčenie zo spoločenstva cirkvi, exkomunikácia.

Drahé kresťanské matky, prosím vás: Zastavte lavínu. Myslite na zodpovednosť pred večným Sudcom a nikdy to neurobíte!

Drahí kresťanskí otcovia: Zastavte lavínu. Nedovoľte, aby život vami darovaný vyhasol skôr, než by ste sa z neho tešili. Statočnou, obetavou prácou budete schopní vychovať deti na svoju radosť a ich šťastie.

Aj vy, lekári, ktorí ste pred promóciou zložili prísahu, že budete chrániť každý ľudský život: Zastavte lavínu. Vy poučajte matky o nedozerých fyzických a psychických následkoch pre ženu.

Všetkých vás, milí manželia, rodičia, mladí priatelia, odovzdávam do ochrany nazaretskej svätej rodiny; nech vám Ježiš, Mária, Jozef pomáhajú vytvárať šťastný manželský a rodinný život. Na to vám udeľujem svoje arcipastierske požehnanie v mene Otca i Syna i Ducha svätého. Amen.

1. januára 1989

Váš biskup Ján

Dospelým kresťanom je ten, kto má dospelé svedomie, zrele a schopné osobného rozhodovania. To znamená, že vie vnímať Boží hlas v konkrétnej situácii.

Výchova svedomia v podstate znamená dve veci, poznať normy, pravidlá konania a rozpoznávať situácie, v ktorých má byť norma aplikovaná.

MANŽELSTVO A RODINA DNES: KRÍZA

V súčasnosti každá vážna práca o rodine vychádza z konštatovania, že dnešné rodiny a manželstvá prežívajú obdobie krízy. Konštatoval to aj posledný všeobecný cirkevný snem, keď manželstvá a rodiny zaradil medzi tie javy, ktoré "dnes vzbudzujú všeobecné znepokojenie" /GS 46/. Cirkev vážne pristupuje k tomuto problému, a preto mu venovala jednu osobitnú synodu /1980/. Tak pracovný dokument tejto V. biskupskej synody /lineamenta/, ako aj jej posolstvo kresťanským rodinám sa začínajú opisom situácie, v akej sa nachádza dnešná kresťanská rodina. Dokonca v apoštolskej exhortácii Familiaris consortio /FC/ pápež Ján Pavol II. píše, že cirkev sa má snažiť spoznať okolnosti, v ktorých žijú dnešná rodina a manželstvo /FC 4/. Bez ich poznania by nevedela zaujať zodpovedné stanovisko. Preto aj my začneme opisom situácie, v ktorej sú dnešné rodiny.

1. Položenie a stav dnešných rodín

Ešte nikdy nebola rodina predmetom takého sociologického výskumu ako v dnešnej dobe. A jeho výsledky jednoznačne dokazujú, že dnešné rodiny a manželstvá skutočne prechádzajú obdobím krízy. Prejavuje sa to v strate stability manželstva. Neklamným dôkazom tohto javu je vysoký a stále narastajúci počet rozvodov. Česko-slovenský rozvodový index, čiže počet rozvodov na 100 sobášov, je nasledujúci:

1940	ČSSR - 9,1	SSR - 3,2
1950	ČSSR - 9,8	SSR - 4,6
1960	ČSSR - 14,4	SSR - 7,2
1970	ČSSR - 19,7	SSR - 9,5
1980	ČSSR - 28,7	SSR - 16,8
1983	ČSSR - 30,1	SSR - 17,3

Preto optimizmus nad klesajúcim trendom v rozvodovosti v roku 1979, ako ho opisujú Katolícke noviny č. 40/1980 /St. Turan, Potešiteľný trend/ je nielen predčasný, ale nezodpovedá ani pravde, pretože rozvodový index stúpal z 13,9 roku 1978 na 14,2 roku 1979 a 16,8 roku 1980.

Pritom ale počet sobášov na 1000 obyvateľov má opačnú, klesajúcu tendenciu. Roku 1950 to bolo 10,8 sobáša a roku 1980 už len 7,7 sobáša na 1000 obyvateľov /Štatistická ročenka ČSSR 1984, str. 22, 58/.

Štatistika teda jednoznačne potvrdzuje, že sa u nás rozvádza približne každé tretie manželstvo. Objektívny obraz o nestabilite dnešných manželstiev nepodávajú však ani tieto čísla, pretože jestvuje veľa takých manželských párov, ktoré sa síce úradne nerozvedli, ale žijú oddelene, ba aj takých, čo žijú síce spolu, ale sa jeden druhému už odcudzili.

Na krízu v dnešných manželstvách a rodinách poukazuje aj ďalšia skutočnosť, a to, že si nevedia plniť takú základnú funkciu, ako je pôrodnosť a výchova detí. Podľa sociologických výskumov rozvod má najhorší dopad na deti. Roku 1982 sa rozviedlo 34 371 manželstiev, z čoho bolo 27 082 manželstiev s deťmi, čiže 78,7 % /porov. Štatistická ročenka ČSSR 1984, str. 101/.

Čo sa týka pôrodnosti štatistika aj tu zaznamenáva klesajúcu tendenciu. Počet narodených /absolútne údaje/ v rokoch 1977 až 1982 bol tento

1977	ČSSR - 283 122	SSR - 100 257
1978	ČSSR - 288 910	SSR - 100 892
1979	ČSSR - 273 973	SSR - 100 889
1980	ČSSR - 255 385	SSR - 95 720
1981	ČSSR - 239 048	SSR - 93 862
1982	ČSSR - 235 710	SSR - 93 192

/Roky 1977-1979 sú zo Štatistickej ročenky 1981, str. 118; roky 1980-1982 zo Štatistickej ročenky 1984, str. 103/.

Pre úplnosť si všimnime aj štatistiku potratovosti /umelé prerušenie tehotenstva na žiadosť/, ktorá je takisto vzostupná:

1977	ČSSR - 88 989	SSR - 27 875
1978	ČSSR - 92 545	SSR - 28 641
1979	ČSSR - 94 486	SSR - 29 981
1980	ČSSR - 100 170	SSR - 31 240
1981	ČSSR - 103 517	SSR - 31 943
1982	ČSSR - 107 638	SSR - 33 107

/Roky 1977-1979 sú zo Štatistickej ročenky ČSSR 1981, str. 123; roky 1980-1982 zo Štatistickej ročenky ČSSR 1984, str. 108/.

Po dvoch naliehavých problémoch, vysokej rozvodovosti a potratovosti, uvádza H. ROZINAJOVÁ /Výchova pre život v rodine, Osveta 1981, str. 142/ ešte ďalšie dva, ktoré čakajú na riešenie, a to veľký počet detí narodených mimo manželstva a veľký počet detí počatých pred manželstvom.

Čo sa týka vysokého počtu detí narodených mimo manželstva, štatistika uvádza tieto čísla:

1977	ČSSR - 13 617	SSR - 5 181
1978	ČSSR - 13 764	SSR - 5 278
1979	ČSSR - 14 218	SSR - 5 481
1980	ČSSR - 14 191	SSR - 5 490
1981	ČSSR - 13 887	SSR - 5 362 /mierny pokles/
1982	ČSSR - 14 635	SSR - 5 508

/Roky 1977-1979 sú zo Štatistickej ročenky ČSSR 1981, str. 118; roky 1980-1982 zo Štatistickej ročenky 1984, str. 103/.

No nielen tento vysoký počet detí narodených mimo manželstva je alarmujúci, ale aj počet detí počatých pred manželstvom, ktoré tvoria polovicu narodených detí /porov. H. ROZINAJOVÁ, c. d., str. 142/.

Už týchto niekoľko štatistických údajov nám dokazuje, že dnešné manželstvá a rodiny stratili stabilitu. Čo je príčinou tohto javu? Príčiny sú dvojaké: vonkajšie a vnútorné.

Zmena vonkajších pomerov

Industrializácia, ekonomicko-sociálne premeny priniesli so sebou aj zmenu vonkajších pomerov rodiny. Z hľadiska stability rodiny všimnime si zvlášť dva činitele, a to premenu "veľkej rodiny" na "malú rodinu" a predĺženie priemerného ľudského veku.

a/ Premena rodiny v dobe industrializácie

Pri analýze nových pomerov rodiny a manželstva sa obyčajne porovnáva "veľká rodina" /VR/ s "malou rodinou" /MR/.

VR bola patriarchálneho typu a skutočne veľká. Bola nielen mnohohľadá, ale aj mnogogeneračná a patrili do nej nielen rodičia, starí rodičia a deti, ale aj blízki či vzdialení príbuzní. Plnila aj funkciu kontroly mravnosti v manželstvách a rodinách, a tak vylučovala možnosť rozvodu. Takáto VR mala aj svoj okruh ekonomicko-sociálnych úloh, ktoré tiež zabezpečovali stabilitu manželstva a rodiny. Bola to rodina súčasne produktívna aj konzumná, učila a vychovávala deti, rozhodovala o zábave a odpočinku a sama sa starala o svojich chorých a starých. Vedela poskytnúť svojim členom všetko, čo potrebovali, a na druhej strane členovia rodiny nachádzali v nej svoju hmotnú i osobnú bezpečnosť. Celé ich bytie bolo takto naviazané na rodinu a celý ich život prebiehal v jej rámci.

Dnešná rodina je malá a pozostáva iba z rodičov a detí. Zúžil sa okruh ekonomicko-sociálnych úloh a jej stabilitu nechráni už ani vonkajšie sily spoločenskej kontroly. MR takto stratila nielen oporu, ktorú jej tieto úlohy poskytovali, ale je aj okrem toho vystavená pôsobeniu takých síl, ktoré ju rozbiehajú. Tu si treba všimnúť najmä dva javy:

Členovia VR strávili takmer celý svoj život v rámci rodiny, v prípade MR ho prežívajú z veľkej časti mimo nej. Rodičia pracujú mimo rodinného prostredia /aj ženy/, nepracujú spolu, a tak žena v zamestnaní nachádza viac možností prísť do styku s cudzími mužmi a viac času strávi s nimi ako doma so svojím manželom. Vychovanie detí sa už nedeje doma, ba ani výchova. Rodina sa má podrobovať škole /porov. M. SOLOVÁ, Rodina a její funkce v socialistické společnosti, Horizont, Praha 1976, str. 130/. O zábavu, o starých a chorých sa starajú sociálne ustanovizne. Za takýchto okolností členovia MR väčšiu časť svojich zážitkov získavajú mimo rodiny, a večery, keď sú spolu, sú poznačené ďalšou prácou a únavou.

Druhý činiteľ, ktorý prispel k rozpadu rodín, je zmena tradičných úloh ženy. Žena kedysi nebola zárobkovo činná, pracovala doma a tak nemala možnosť vytvoriť si samostatnú existenciu, ale ani možnosť stretať sa tak často s cudzími mužmi. Žena bola takto nielen materiálne, ale aj existenciálne zviazaná so svojím manželom. Zamestnanosť dnešnej ženy túto naviazanosť rozbila.

S hospodárskymi faktormi súvisí aj pôrodnosť. Voľakedy, keď rodina tvorila produktívnu jednotku, dieťa znamenalo pre ňu pracovnú silu, a teda aj osob. Dnes viac detí znamená viac starostí a aj viac výdavkov.

b/ Predĺženie priemerného ľudského veku

Rôzne demografické štatistiky naznačujú, že stabilita manželstva a rodiny je ohrozená aj preto, že v ňom manželia žijú omnoho dlhšie než kedysi. Manželstvo druhej polovice 20. stor. trvá priemerne 40 rokov, kým napr. začiatkom 18. stor. je jeho priemer 21 rokov. Takto je dnešné manželstvo o 19 rokov dlhšie vystavené pôsobeniu rôznych divergentných síl /porov. I. PONDĚLÍČEK, J. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Lidská sexualita, Evicenum, Praha 1974, str. 249/.

Spochybnenie vnútorných hodnôt rodiny

Podstatnou mierou k strate stability rodiny prispela zmena vonkajších okolností. Premena týchto vonkajších okolností sa v minulých desaťročiach v podstate skončila. Kde je potom príčina toho,

že v posledných rokoch narastajú čísla svedčiacie o strate istoty v rodinách?

Keď niektorí sociológovia zaregistrovali stratu stability rodín a manželstiev spôsobenú vonkajšími ekonomicko-sociálnymi zmenami, začali zvonit' na poplach. Iní si skôr začali všímať pozitívny prínos tejto premeny. Hovoria, že situácia kedysi, keď rodinu držali dovedna vonkajšie sily a funkcie, nebola priaznivá na vytváranie a prehĺbovanie osobného vzťahu medzi manželmi. Dnes, keď tieto vonkajšie opory zanikli, jediná sila, ktorá manželstvo môže držať dovedna je osobná láska. Preto sa už niekoľko desaťročí tvrdí aj u nás, že mladí sa dnes berú z lásky. Toto tvrdenie však spochybňuje ďalšie pretrvávajúce vysokej rozvodovosti, čo svedčí o subjektívnom posudzovaní lásky. Prieskum 500 manželských párov v rozvodovom konaní ukázal, že 60,5 % tých, čo sa ocitli v tomto konaní, vstupovalo do manželstva z lásky /porov. J. BOROŠ, Psychológia pre mladých, Smena 1983, str. 199/.

Subjektívne ponímanie lásky sa negatívne prejavilo aj v postoji k ďalším hodnotám, ktoré tiež podmieňujú stabilitu manželstva, a to vzájomné prispôsobovanie sa a predmanželská zdržanlivosť.

Oblúbenou témou sociologických prieskumov je otázka konfliktov a vzájomného prispôsobovania sa v manželstve. Podrobne rozoberajú pozitívne a negatívne formy prispôsobovania sa. Hovoria, že nezdravé je také prispôsobovanie, v ktorom partneri strácajú zo svojej slobody a samostatnosti. Zdravé prispôsobovanie je interakcia, v ktorej si obe stránky všímajú stanovisko svojho partnera a hľadajú spoločné riešenie. Sociológovia, okrem malých výnimiek, sa zhodujú v tom, že zdravé prispôsobovanie sa je jednou z podmienok stability manželstva. Tým viac prekvapuje, ako tvrdí prieskum, že prispôsobovanie je u mladých neoblúbeným pojmom. Istá časť manželských párov ho zavrhuje, pretože v ňom vidia poníženie, ústupky, brzdu osobného rozvoja a slobody.

Medzi spochybnené vnútorné hodnoty manželstva patrí aj predmanželská pohlavná zdržanlivosť. Kto si zvykol už pred manželstvom hľadať v sexualite iba svoje ukájanie a rozkoš, ten s veľkou pravdepodobnosťou nebude schopný ani v manželstve vytvoriť hlboký osobný vzťah lásky. Podmienkou takéhoto vzťahu je práve nesebecká láska, ochotná priniesť za druhého aj obeť. Veľké rozšírenie pohlavného života medzi mladými pred manželstvom a jeho zideologizovanie je zodpovedné za stroskotanie mnohých manželstiev.

Medzi tými, čo schvaľujú premaritálny pohlavný život, diferencujú sa tri rozdielne skupiny. Jedna považuje za dovolený sexuálny styk iba vtedy, ak sa obaja vážne pripravujú na manželstvo.

U nás sa tak vyjadrilo 76 % respondentov /porov. F. RÖZINAJOVA, Výchova pre život v rodine, Osveta, Martin 1981, str. 99/. Druhú skupinu tvoria tí, čo pokladajú pohlavný pomer za správny aj bez perspektívy na manželstvo. U vysokoškoláčok je to až 41 % a vysokoškolákov 59 % /H. RÖZINAJOVÁ, c. d., str. 100/. Tretia skupina oddeľuje sexuálny život od osobného vzťahu a považuje ho za dovolený aj bez citovej náväznosti.

Podiel na rozšírení sexuálneho života medzi mladými pred manželstvom majú aj tie ideológie, ktoré mu bez výhrady dávali zelenú. Tvrdia, že premaritálny pohlavný život je potrebný v rámci prípravy na manželstvo. Je pravdou, že v príprave na manželstvo má dnes predmanželský vzťah oboch partnerov väčší význam než kedysi. Voľakedy jednotu manželstva zabezpečovali vonkajšie ekonomické a sociálne sily, dnes ho udrží iba osobný vzťah oboch manželov. Dlhšie vzájomné spoznávanie sa pred manželstvom je neod-

mysliteľnou podmienkou vytvorenia osobného vzťahu. Nesúvisí však nevyhnutne so sexuálnym vzťahom. Jestvujú dôkazy, že premaritálne sexuálne kontakty vplývajú na stabilitu manželstva negatívne. Dovedú to nielen v iných krajinách, ale aj u nás ankety, ktoré uvádzajú neveru za prvoradú príčinu rozpadu manželstva popri alkoholizme /porov. H. ROZINAJOVÁ, c. d., str. 119-127/. Manželská nevera má svoje korene zasa v premaritálnom sexuálnom živote. Kto si zvykol v dobe pred manželstvom na "zmenu" v partneroch, ten si ju bude žiadať ešte viac v manželstve.

Druhým argumentom týchto ideológií je, že potlačanie sexuálneho pudu spôsobuje neurozy. Od čias S. FREUDA jestvujú psychologické školy, ktoré vidia jediné riešenie pudových tendencií a vnútorných napätí v ukojení. Preto sa niektorí snažia napr. agresivnosť dieťaťa riešiť tak, že jeho agresivite dajú voľný priestor. Dokázalo sa však, že sa dieťa síce odreagovalo, jeho agresívne napätie sa zviadlo do hromozvodu, v skutočnosti sa však stalo ešte náklonnejším na agresivitu. Súčasná hlbinná psychológia dokazuje, že pudové napätia sa nedajú riešiť iba ukájaním pudu, ale aj jeho primeranou sublimáciou /porov. R. GUARDINI, Sigmond Freud a hlbší poznání človeka, v "Bolest a naděje", Vyšehrad 1971, str. 85-99/.

2. Ako posudzujeme situáciu?

Na posúdenie situácie stačí vychádzať z dvoch skutočností ako výsledku doterajších bádání: Prvou je, že problémy dnešných rodín úzko súvisia so zmenou vonkajších okolností, a druhou zasa, že otázka dnešných manželstiev a rodín je vlastne otázkou manželskej lásky.

Dnešné manželstvá a rodiny nemožno porovnávať odtrhnuté od vonkajších okolností a ich zmien s manželstvami a rodinami v minulosti. Viedlo by to k idealizovaniu týchto posledných. Vieme, že aj kedysi manželstvá a rodiny mali svoje vážne problémy. Charakterizovalo ich často plytké rozvinutie osobného vzťahu medzi partnermi, diskriminácia žien tzv. dvojakou morálkou v sexuálnom živote. Dnešné manželstvá sa uzatvárajú v zmenených podmienkach, ktoré nielenže ich nenapomáhajú, ale pôsobia skôr deštruktívne. Bolo by teda nespravodlivosťou viniť za všetky tieto problémy okolo manželstiev a rodín iba dnešného človeka. Veď ho zastihli nepripraveného.

Všeobecne sa konštatuje, že základom pre stabilitu manželstiev a rodín je láska, osobný vzťah oboch partnerov. Protirečným súčasnej doby je, že na jednej strane je snaha robiť všetko v záujme stability manželstiev a rodín, no na druhej strane sa šíria medzi ľuďmi také názory, ktoré do popredia kladú egoistické a individualistické záujmy a nároky. Vo výchove sa zanedbáva vedenie dieťaťa k takým postojom, v ktorých by bralo do úvahy druhú osobu, jej záujmy, aby si všímalo, čo je dobré tomu druhému, čo napomáha rozvoj jeho osobnosti.

Aký dopad malo toto všetko na kresťanské rodiny?

/Pokračovanie v budúcom čísle: MANŽELSTVO A RODINA DNES: NÁDEJ Z KRESŤANSTVA./

Šťastie je radosť, ktorú sme pripravili iným.

Hermaut

O NEVHODNOSTI TÉM

Reč je výsadná náležitosť človeka. Je základným prostriedkom komunikácie medzi ľuďmi, a preto zohráva dôležitú úlohu v medziľudských vzťahoch. A teda významná je jej úloha v rodinnom spoločenstve. Reč vyjadruje myšlienky členov spoločenstva a v podstatnej miere ovplyvňuje atmosféru v rodine. Vzhľadom na rodinné prostredie viac ako kdekoľvek inde platí ezopovská bájka, že totiž jazyk ako orgán reči je najlepšou, ale súčasne i najhoršou vecou na svete.

Reč členov rodinného spoločenstva by mala podliehať neustálej dôslednej a prísnej kontrole, sebakontrole. Tu platí zásada neponáhľať sa s vyjadrením vlastného stanoviska, ak má kritický charakter. Nikdy nevyjadrovať svoj postoj a svoju mienku v hneve. Neradno súdiť bezprostredne po udalosti, ktorá si zasluhuje pokarhanie. Časový odstup v týchto prípadoch nám umožňuje objektívnejší a komplexnejší pohľad na to, čo sa udialo. Tým sa vytvárajú podmienky, aby naše stanovisko bolo vyzretejšie. Ale aj podmienky na to, aby sa prijalo s väčším porozumením, a aby bolo teda účinnejšie, a to býva cieľom, alebo aspoň by malo byť cieľom v každom prípade.

Tu je však na mieste pripomenúť inú okolnosť, ktorá sa vyskytuje často i v našich kresťanských rodinných spoločenstvách a ktorá patrí do kategórie "dôležitých maličkostí"; poznačené subjektívnosťou sa často stávajú utajenými, čo znásobuje ich škodlivosť a nebezpečnosť, lebo nepozorovane nežiadúco ovplyvňujú rodinnú atmosféru, takú dôležitú pre pestovanie rodinnej spirituality. Táto chyba by sa dala označiť názvom "nevhodnosť tém". Stáva sa často, že v dobrom mienení niektorý z manželov nadhodí na rozhovor tému, ktorá vzhľadom na momentálnu situáciu nie je vhodná. Partner nie je disponovaný ju konzumovať, vzbudzuje v ňom podráždenie. Napríklad v chvíľach sústredenia sa na prípravu na sv. omšu alebo modlitbu nie je vhodné nastoľovať tému profánnych potrieb, ktoré bude čas vybaviť zajtra, alebo možno i neskôršie. Vonkoncom nie je vhodné použiť na karhavé reči a výčitky chvíľu, keď sa manželia pripravujú na nočný odpočinok, tobož nie vo chvíli, keď sa partner usiluje prejaviť svoju pozornosť, nežnosť alebo intímnosť.

Manželské spoločenstvo treba chápať ako kozub, v ktorom neustále horí plameň, aby zohrieval ovzdušie rodiny. Na tento plameň treba neustále prikladať, aby sa udržal, aby nezhasínal. To je prvoradá a stála úloha oboch členov manželského spoločenstva. Nevhodná téma môže prekaziť dobrý úmysel partnera priláčiť na plameň polienko, ba nezdar môže i pridusiť oheň v rodinnom kozube. A je všeobecne známe, že oheň je ľahšie udržiavať, ako znova vytvoriť vo vyhasnutom ohnisku.

/of/

ZO ŽIVOTA RODINNÝCH SPOLOČENSTIEV

Som rád, že redakcia časopisu Rodinné spoločenstvo zaradila do obsahu novú stálu rubriku. Hoci ide o novinku a teda ako skoro vždy pri podobnej príležitosti odhadnúť jej životaschopnosť nie je ľahké, mám pocit, že takáto rubrika do časopisu "patrí". Myslím,

že o príspevky by nemala byť núdza - veď chytiť pera sa môžu aj tí, čo doteraz neprispievali /ako teraz ja/.

Spoločenstvo, do ktorého patrím a život ktorého sa v ďalšom pokúsím priblížiť, je mladé. Vzniklo na novom sídlisku z mladých rodín asi pred 1 1/2 rokom a zväčša sme sa navzájom nepoznali. Niektorí známi nás však poznali viacerých a pomohli nám zoznámiť sa. Zo začiatku sa dalo dohromady šesť rodín, no v priebehu roka sa tento počet viackrát zmenil. Dve rodiny sa zakrátko prestali zúčastňovať na spoločných akciách /jedni manželia mali už dlhšie medzi sebou nezhody, druhí očakávali narodenie druhého dieťaťa a s tým spojenú časovú zaneprázdnenosť uviedli ako dôvod, pre ktorý sa nebudú zúčastňovať/. Ale postupne prejavili záujem patriť do nášho spoločenstva ďalšie tri rodiny a doteraz sú jeho členmi. Takže teraz nás je v ňom sedem rodín, všetci máme 1-3 malé deti a bývame neďaleko od seba, čo napomáha nášmu rýchlejšiemu zblížovaniu sa a dáva možnosť častejším vzájomným návštevám.

Stretávame sa pravidelne raz za dva týždne /výnimkou sú len letné prázdniny, keď sme po spoločnom uvážení a tiež vzhľadom na skúsenosti starších spoločenstiev rozhodli "trochu si od seba oddýchnuť"/. Dá sa povedať, že naše stretnutia majú stály program, ktorý sa skladá obyčajne z týchto piatich častí:

1. úvodná spoločná modlitba /1-5 min./;
2. čítanie zo Sv. Písma /Evanjelia/, zamyslenie sa nad prečítaným a rozhovor /asi 45 min./;
3. študijná časť /asi 30 min./;
4. informačná časť, organizačné veci, voľná debata /asi 45 min./;
5. záverečná spoločná modlitba /1-5 min./

Úvodná i záverečná modlitba je podľa výberu rodiny, u ktorej sa stretnutie koná /napr. Otče náš, Zdravas, Verím v Boha, Žalmy, desiatok sv. ruženca popr. v kombinácii s vlastnou modlitbou/.

Evanjelium čítame chronologicky, pričom jednu kapitolu si rozdelíme na 3-4 stretnutia. Každý dopredu vie, aká časť sa na najbližšom stretnutí bude čítať. Po prečítaní state z Evanjelia nasleduje zamyslenie sa nad prečítaným a potom rozhovor o tom, čo sme čítali. Pôvodne sme začali osobnými rozjímavosťami zakončenými vlastnou modlitbou, ale už na prvých stretnutiach sa ukázalo, že do modlitby sa zapojili len 2-3, ostatní z rozličných príčin mlčali. Tak sme si spolu pohovorili, aká forma prístupu k Evanjeliu by nám najviac vyhovovala, a rozhodli sme sa pre spoločný rozhovor o prečítanom. Náš rozhovor zvyčajne zakončíme nejakým spoločným predsavzatím.

V študijnej časti sa snažíme prehĺbiť si náboženské vedomosti. Najskôr sme preštudovali encykliku sv. Otca "O úlohách kresťanskej rodiny v súčasnom svete". Bola to síce aktuálna a poučná knižka, ale viacerí ju v diskusii po skončení jej preberania hodnotili tiež ako príliš náročnú a ťažkú. Toto hodnotenie bolo základom pre spoločný výber ďalšej študijnej literatúry. Vybrali sme a v súčasnosti preberáme "Dejiny spásy" a "Spoločne k Bohu" /k pôvodnému zámeru prebrať len prvú z týchto kníh sme pridali aj štúdium veľmi poučnej a praktickej brožúrky o výchove detí v predškolskom veku/. Z každého titulu sme si zohnali viac kusov, aby sme si dohodnutú časť mohli prečítať doma, a na stretnutí sa diskutuje o tom najzaujímavejšom. Diskusia k téme je takto oveľa živšia, než ako by mal jeden na stretnutí prečítať alebo predniesť neznámy text a potom by sme o ňom diskutovali.

V informačnej a organizačnej časti, ako už názov prezrádza, je stretnutie výbornou príležitosťou vymeniť si informácie z najrôznejších oblastí, samozrejme najmä zo života cirkvi, ďalej úda je o zaujímavých akciách, a tu sa tiež dohovárano o vlastných akciách v rámci nášho spoločenstva.

Chceme, aby sa aj naše deti navzájom poznali, preto sa navštevujeme aj s nimi, občas si na poobedie naplánujeme "detské stretnutie" /so spoločnou hrou detí/ a nejaký spoločný výlet počas víkendu do prírody.

Naše pravidelné stretnutia chápeme ako prostriedok na to, aby sme sa stávali lepšími kresťanmi. Hoci sme ešte len začali budovať naše rodinné spoločenstvo, už teraz vieme, že je neoceniteľnou školou kresťanského života, v ktorej sa učíme vzájomnej láske, porozumeniu, ochote pomôcť, i keď to stojí čas, námahu a niekedy aj peniaze. Vieme, že byť /žiť/ v spoločenstve je Boží dar, a my máme z toho radosť. Bohu vďaka!

/li/

K prvému výročiu bratislavského 25. marca 1988

KDE BOL KRISTUS...

Slovenská televízia položila v stredu 23. marca 1988 širokej obci svojich divákov nečakanú otázku: Kde bude v piatok o osemnástej hodine Kristus? V mnohých iste hrklo. Kde by bol - veď oficiálne tu už štyridsať rokov nie je! Ak televízia nad nevedeckým svetovým názorom bratislavského kanonika /vystúpenie Š. Záreckého v Československej televízii/ prižmurila oči, nebolo to bez príčiny. Išlo totiž o to, kde budú 25. marca o osemnástej hodine veriaci. Mali nečakane na výber: Zúčastniť sa na svätej omši s pobožnosťou krížovej cesty a v tichu kostola meditovať o utrpení Božieho Syna, alebo s ním túto krížovú cestu osobne absolvovať na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave.

Štrnásť zastavení v Jednotnom katolíckom spevníku je veriacemu podnetom zamýšľať sa nad zmyslom bolesti a utrpenia, nad tájomstvom obety a milosrdenstva. Sú mu i nedostižným vzorom hrdinstva a lásky. "Kostoly očakávajú veriacich s otvorenou náručou a teraz, v tomto pôstnom období, týždeň pred Veľkým piatkom, nechajú kresťania eucharistického Krista samotného a pôjdu na demonštráciu?" sugestívne sa z obrazovky pýtal kňaz. I ateista určite cítil, že je to pre katolíkov silná káva. No i jemu bola istotne podozrivá nápadná zhoda medzi názormi režimu a duchovného, že totiž veriaci i s Kristom patria do kostola.

Polhodinová tichá vigília so sviečkami v rukách, ktorú ohlásil na Národnom výbore František Mikloško a ktorú ruka v ruke propagovali Hlas Ameriky a bratislavský Večerník, sľubovala iné zastavenia: snímanie na video, odobratie technického osvedčenia, zaistenie, výsluch, väzenie, vylúčenie zo školy, problémy na pracovisku, kropenie polievacím vozom, úder obuškom, uhryznutie vĺčiakom, sprayovanie slzným plynom, zásah z vodného dela, zrazenie vozidlom verejnej "bezpečnosti", a dnes vieme, že pre niektorých sa počítalo i so zastavením dvanástym. Štát skutočne už dávno nezakomponoval do tradičnej liturgie krížovej cesty toľko nových prvkov.

Cisár vložil pokojnému zhromaždeniu za obsadenie biskupských stolcov, náboženskú slobodu a dodržiavanie ľudských práv svoje vlastné motívy. Ako zlodej predpokladá, že kradnú všetci, ako klamár nepochybuje, že pravdu nehovorí nikto, ako násilník je presvedčený, že každý ho chce zabiť, tak on, pretože sa večne hrá so zápalkami, mal za to, že občania so sviečkami v rukách sa chystajú

podpáliť Rím. Patetický nárek ateistickej tlače nad nevďačnosťou kresťanov voči štátu, ktorý ich vo svojej veľkorysosti nepredhadzuje dravej zveri, sa bridil i slušnému komunistovi. Bratislavčania boli zvedaví, ako to dopadne, a tradične držali palce tým slabším. Mnohí sa prišli pozrieť len preto, že novinám veriť nemožno a niet nad osobnú skúsenosť. A niektorí si možno tajne položili i tú základnú otázku: Kde bude Kristus?

Svojím účinkovaním ju najlepšie zodpovedal on Sém. Vždy je na strane ponižovaných, prenasledovaných, biednych. Je všade tam, kde sa ľudia zhromažďujú v jeho mene. Je tam, kde sa človek obetuje za blížneho. Kde inde by bol v ten večer, ak nie so svojimi vernými, kde inde ako v srdciach, ktoré mu patria? A nebol iba v tých. Prostredníctvom svojho tichého, odvážneho ľudu sa dotkol i srdce váhajúcich a tvrdých. Dotkol sa i zvedavcov a nestranné prizeračiek. Určite sa neponížil, keď vystúpil zo svojich kostolov do ulíc a bez požehnania cirkevných politikov sa dal zraziť vodným delom. Veď zvedavcom bolo jasné, že veriaci sem prišli i za nich, i za požiadavku dodržiavania ich ľudských práv si odniesli modriny a zničené sviatočné obleky. A niektorí z tých zvedavcov sa tu s Kristom stretli po prvý raz.

Strom sa poznáva podľa ovocia. Plodmi reálneho socializmu sú tie podliatiny na chrbátoch občanov, ktorí spievali štátnu hymnu. Plodom viery bola naproti tomu lekcia nenásilia, morálnej sily a statočnosti, na ktorú je toto mesto hrdé. Kto to zažil, ten vie, že veriaci v uliciach Bratislavy Krista neopustili. Z ich tváří mohol čítať, že ani on neopustil ich. A tých pätnásťtisíc zúčastnených bolo i dôkazom, že Krista možno liturgiou osláviť, no nikdy nie sputnať. Bohu nemožno vykázat miesto vo vyzdobenom kostole, ak vieme, že mu patrí všetko. I dnes totiž forma zabíja a oživuje duch.

Kde bol teda Kristus? Vierou vieme, že všade. Bolo by opovážlivosťou pochybovať, že sa vo svojom nekonečnom milosrdenstve nesprítomnil i pri svätej omši, ktorú slúžil bratislavský kanonik. I v kostole Najsvätejšej Trojice hľadal Kristus hriešnikov, ktorí z hĺbky srdca zaplačú: "Pane, nie som hoden, aby si vošiel pod moju strechu. Ale povedz iba slovo a moja duša ozdravie."

V tých istých minútach sa kresťania v uliciach mesta modlili za svojich spoluobčanov, ktorí rozdávali údery dlhými bielymi palicami, kryjúc sa pritom plexisklom proti neexistujúcej odvete: "Otče, odpusť im, lebo nevedia, čo činia." Ak v pokore veríme, že tieto prosby budú vyslyšané, nemali by sme zo svojej modlitby vyľúčiť ani bratislavského kanonika. Možno dal cisárovi viac, než musel, a určite viac, než je zvykom. Iba Boh však vie, koľko dáva jemu. My nesúdme, aby sme neboli súdení. Naším svedectvom nech je láska: Kde je ona, tam je Kristus určite.

11. 4. 1988 Fragment-K

Ivan Hoffman

EŠTE RAZ MLADÉ ROZLETY

/Z ďalšieho listu šéfredaktorovi časopisu/

Vážený pán Kasalovský!

Bieloruský filozof a lektor organizácie Znanije E. Pylilo zdôraznil vo svojej odpovedi na ateistický útok doktora filozofie

I. Kryveleva v Komsomolskej pravde z leta 1986, že dnešná morálka je tak či onak kresťanského pôvodu a že je na čase zastaviť lačné očerňovanie celého náboženského dedičstva /Literatúra i isskustvo, 5. 9. 1986/. Onedlho ho pozbavili funkcie. V decembri toho istého roku sa však pri príležitosti Medzinárodného dňa ľudských práv smelo prihlásil k slovu známy zástanca "liberálneho" komunizmu, básnik Jevgenij Jevtušenko: "Ateizmus nemôže byť zdrojom mravnosti. Viera v celkom nič je horšia ako nesprávne viera" /Komsomolskaja pravda, 10. 12. 1986/. Jevtušenko sa veľmi zasadil za znovuvydanie Biblie: "Biblia je veľkým pamätníkom kultúry. Dodnes nechápem, prečo štátne vydavateľstvo vydalo Korén, ale Bibliu ešte nie. Bez poznania Biblie naša mládež vôbec nemôže pochopiť mnohé z Puškina, Gogola, Dostojevského, Tolstého. Celý mladý Majakovskij je presiaknutý biblickými metaforami. Biblia stojí na čiernom trhu enormnú sumu /v skutočnosti aj viac ako 100 rubľov/. Ak by Kryvelev chcel, aby sa všetci ľudia stali ateistami, ako to môže uskutočniť, keď ľudia vôbec nepoznajú Bibliu?"...

V septembri 1986 sa v Literatúrnej gazete prihlásil o slovo dlhoročný a veľmi uznávaný člen Akadémie vied ZSSR Dmitrij S. Lichačov /svoje najlepšie roky prežil v stalinských koncentračných táboroch/. Lichačov je jedným z vedúcich predstaviteľov rusko-kresťanského národného cítenia. Ateistická propaganda, ako poznamenal, často vyvolala nepriateľský postoj k veriacim a cirkvi. "Viera sa považuje za znak nevedomosti, hoci treba povedať, že nepriateľstvo voči veriacim pramení z nevedomosti, neznalosti dejín cirkvi a dejín vôbec. U nás prevláda názor, že kláštory boli semeniskom temných síl. Kto však opisoval knihy? Kto zaviedol nové metódy v poľnohospodárstve? Kto vyšľachtil nové druhy ovocia? Genetikou a šľachtením sa mnísi zaoberali už v kláštoroch starej Rusi. Poznali 300 druhov jablák. A to ešte nehovoríme o estetike - estetike cirkevného spevu, estetike cirkevného slova, maliarstve, architektúre"...

V ČĽR v Šanghaji sa buduje tlačiareň Biblií, ktorá bude zariadená najmodernejšou technológiou /o ktorej sa nám, mirochodom, v republike ani nesníva/. Sovietski občania medzitým už môžu dostávať zo zahraničia náboženskú literatúru, teda v prvom rade Bibliu. Mnohí z nich si ju doteraz opisovali ako v časoch pred vynájdením kníhtlače. Tu vidím iba dve možnosti: Buď tí ľudia, ktorí ju prepisujú, sú nenormálni, alebo žijú v nenormálnych podmienkach. Čo Vy na to?...

Píšete: "Treba jasne povedať, že nijaká cenzúra nie je vyššie dvadsať rokov"... Prečo potom existujú samizdaty, zakázaní spisovatelia? Myslíte si, že katolícka cirkev nemá ľudí, ktorí by boli schopní legálne vydávať časopisy a knihy?... Ak Bibliu mladí ľudia u nás nepoznajú, čo myslíte, prečo asi? Prvý dôvod je ten, že jej niet. A to napriek Vášmu tvrdeniu: "Treba jasne povedať, že nijaká cenzúra nie je vyššie dvadsať rokov."...

Miroslav Válek, vtedy ešte minister kultúry SSR, napísal v Rudom práve 15. 11. 1988 okrem iného toto: "Kultúra podobne ako veda pociťuje nedostatok pribojných vedúcich osobností. Z dlhodobého hľadiska v oblasti vedy a kultúry zaostávame, a obzvlášť výrazne sa to prejavuje v humanitnej sfére. Opakujú sa niektoré chyby a omyly zo 60. rokov. Súčasne sa tak ako v minulosti vydávajú čiastkové pohľady na ucelený historický obraz. To tiež vysvetľuje, prečo je málo kritického dialógu a viac demagógie a osobného škandalizovania."

Ako je to možné? Štát má predsa monopol na šírenie informácií. Od materských škôl neúnavne ovplyvňuje deti a mládež v duchu

materialistického svetonázoru. Ako je možné, že jednotný školský a výchovný systém nie je schopný formovať kultúrne a vedecké osobnosti a priepasť medzi nami a svetom sa neustále prehľbuje a zväčšuje?

Život sám je však komplikovanejší a človek zložitejší, než si to mnohí u nás myslia. Ako sa môže rozvíjať vedec alebo umelec, keď existujú tabu témy, keď len výnimočne môžu ľudia cestovať do zahraničia, keď je katastrofálny nedostatok svetových odborných časopisov a literatúry vôbec, keď mladí ľudia nemôžu študovať na zahraničných vysokých školách, keď zo susedných bratských socialistických krajín je nám voľne prístupná iba NDR? Čo si myslíte o ľudskej rodine, kde sa bratia môžu navštevovať iba s povolením niekoho tretieho, silnejšieho?

Náboženstvo patrí k remeselnému nástroju každého spisovateľa, pretože mu "otvára cestu k pravde." Tento názor vyjadril Čingiz Ajtmatov v jednom rozhovore s "Kathpress" vo Viedni. Každý človek sa pýta, kto je, odkiaľ prichádza a kam smeruje, povedal Ajtmatov. Kresťanstvo je so svojou "svet obopínajúcou láskou" v stave dať odpoveď na túto otázku, ale výzvou je aj budhizmus. Podľa názoru Ajtmatova by náboženstvo a politika mali úzko spolupracovať v prospech blaha človeka. To je dôvod, prečo sovietski spisovatelia v poslednom čase veľa diskutujú o Bohu a náboženstve. /St. Hedwigsblatt, 12/1988, str.94/.

Branislav Mladý

PSYCHOLÓG MEDZI NAMI

Premena života

1. Umieranie

"A tak koniec všetkých je smrť a život ľudský sa pomíňa náhle ako tien. Dnes je človek a zajtra zmizne" /Nasl. Krista, I, kap. 23./ - Pamätaj človeče, že "prach si a v prach sa obrátiš" /Gn 3, 19./.

Dnešní ľudia, ale bohužiaľ i väčšina dnešných kresťanov, sú takí ponorení do vecí tohto sveta, takí strhnutí tempom života, že vôbec nemyslia na smrť, hoci sú jedinými tvormi schopnými si ju uvedomiť. Dokonca sa tvária a konajú, ako by tu mali žiť večne. Myšlienku na smrť úplne potláčajú. Je to možno dostatočné, no len po situáciu, keď sa objaví konkrétna hrozba smrti. Vtedy, "keď naďíde posledná hodina, celkom inak budeš zmýšľať o celom svojom doterajšom živote a budeš veľmi ľutovať, že si bol taký nebanlivý a ľahostajný". /Nasl. Krista, I, kap. 23/. Preto "šťastný, kto má hodinu svojej smrti stále pred očami a kto sa denne pripravuje na smrť. Ráno si pomyslí, že nedožije večera. A večer sa neopováž sľubovať si rána. Mnohí zomierajú náhle a nečakane" /tamže/. "Lebo neviete, v ktorú hodinu príde Syn človeka" /Mat 24, 42-44/.

V Československu zomrie každú tretiu minútu jeden človek. Každú tretiu minútu prežíva niekto strach a úzkosť zo smrti.

Ozaj každý? "Keby si mal dobré svedomie, smrti by si sa veľmi nebál" /Nasl. Krista, I, kap. 23/. Keby si miloval Boha z celej duše, dokonca by si sa tešil. Kresťan, ktorý žil svoj život s Bohom, ktorý chápe v celej hĺbke, čo znamená pre neho večný

život, večná blaženosť, má možnosť kvalitatívne inak prežiť svoju smrť ako tí, ktorí nemajú nádeje. Taký kresťan, ako hovorí sv. Alfonz z Ligouri, "ktorý je aspoň prostredne pripravený, má túžiť po smrti, aby sa vyhol nebezpečenstvu, v ktorom na tomto svete stále žijeme - zhrešiť a stratiť milosť Božiu." Takého kresťana v okamihoch smrti posilňuje prísľub "ani oko ľudské nevidelo, ani ucho ľudské nepočulo, čo Boh pripravil tým, ktorí ho milujú" /1 Kor 2, 9/. Tak to bolo u svätých, ktorí v smrti vďaka vernej spolupráci s milosťou Božou videli konečné splnenie svojej celoživotnej túžby. Sv. Augustín v okamihoch smrti vravel: "Pane, daj nech zomriem, aby som ťa uvidel". Podobne i Terézia Avilská dôverne hovorila: "Pane, už je na čase, aby sme sa aj videli". Smrť Terezy Ježiškovej bola vytržením lásky "Môj Bože, milujem Ťa." Svätí sú nám vzorom, a zároveň výzvou k snahe dívať sa na smrť očami viery a prežiť ju ako oni. Sú svedectvom a dôkazom, že sa to dá. Aj najnovšie výskumy potvrdzujú, že ľudia pokojne zomierajú, ak sú zmierení so smrťou, s jej akceptovaním. Najviac k tomu prispievajú kresťanský postoj, rekapitulácia dobrého a intenzívneho života, dlhšie fyzické utrpenie, nežná starostlivosť, vcitujúci sa a chápujúci postoj tých, ktorí sa o umierajúceho starajú.

Napriek tomu strach zo smrti je u mnohých stále veľký a pravdepodobne ani v budúcnosti neklesne. Hoci v súčasnosti je asi viac strachu zo zomierania ako zo smrti. Človek býva často vyčerpaný dlhotrvajúcim a veľakrát umelo predĺženým zápasom s chorobou a čaká a želá si smrť ako milosrdnú osloboditeľku z útrap. Je dôležité sa oboznámiť s najnovšími poznatkami výskumov o posledných veciach človeka, aby sme vedeli, čo zomierajúci prežíva, ak mu chceme ľudsky pomôcť a uľahčiť a aby sme sa aj zbavovali vlastného strachu a boli pripravenejší na záverečnú fázu svojho života.

Predovšetkým si treba uvedomiť, že zomierajúci potrebuje na poslednom úseku svojej životnej cesty ľudskú pomoc. Zomieranie je plynulý dej, proces odohrávajúci sa v individuálne dlhom časovom rozpätí ohraničenom na jednej strane konštatovaním, že niet nádeje na uzdravenie ani prežitie, a na strane druhej smrťou.

Čo podstupuje a prežíva zomierajúci človek? V odbornej literatúre sa uvádza, že každý človek prežíva vo väčšej alebo menšej miere úzkostné stavy, ktoré sa stupňujú hlavne v noci, keď chorý je sám a nemôže pre rôzne bolesti spať. Príčinou úzkosti je predovšetkým strach z neznáma, zo samoty, zo straty sebakontroly, a to nielen nad vlastným telom, ale i nad vlastnou identitou v psychickej i sociálnej sfére, čiže zo straty ľudskej dôstojnosti.

To zahrňuje i obavu z bezmocnosti, z úplnej odkázanosti na pomoc druhých. Z našej strany môžeme zomierajúcemu pomôcť tým, že mu umožníme, aby sa zo svojich úzkostí a obáv vyhovoriť. Veľakrát sa zomierajúci či už vedome alebo nevedome uzavierajú pred svojím okolím a vnútorne sa mu vzdávajú. Túto reakciu treba chápať a rešpektovať; keď chce byť chorý sám so sebou, nemáme mu nanucovať rozhovor. Obyčajne sa zvykne strieďať obdobie úplnej uzavretosti s obdobím vyhľadávania kontaktov. Zomierajúci žije viac vedome a s vystupňovanou precitlivosťou voči okoliu a ľuďom. Svet vidí akoby cez zväčšovacie sklo, všíma si jednotlivosti, ktoré predtým nevnímal, a lepšie rozpoznáva hodnoty.

Priebeh umierania

Napriek veľkej premenlivosti správania sa zomierajúcich, ktorá je silne individuálne podmienená, existujú pokusy znázorniť priebeh procesu zomierania. Uvádzame členenie podľa tanatologičky Küblerovej-Rossovej, ktorá rozlišuje päť fáz zomierania:

1. f á z a : Odmietanie prijať pravdu, izolácia, šok, poprenie: "Ja nie!" - Prvá reakcia zomierajúceho sa často prežíva v šoku. Človek je zasiahnutý a omráčený v najhlbšom vnútri. V správaní sa často prejavuje impulzivita a nekontrolovanosť. Môže existovať i nebezpečenstvo samovraždy. Striedajú sa prijímanie a zase popieranie. Popieranie môže ísť do takej miery, že chorí odmieta diagnostické a terapeutické zásahy, pretože pre neho nie sú nutné. V tejto fáze sa musí popieranie chorého rešpektovať, ale bez toho, žeby sme túto ilúziu podporovali. Musíme vedieť čakať, keď chorý svoj názor zmení a požiada o oporu.

2. f á z a : Hnev: "Prečo ja?". - Zomierajúci sa začína vyrovnávať so svojím osudom, rozpoznáva nevyhnutnosť situácie a zúfalo sa jej bráni. V správaní sa môže javiť ako nespravodlivý a predovšetkým nevďačný. Robí nespravodlivé výčitky, s ničím nie je spokojný. Jeho výbuchy hnevu sa obracajú i voči tým, ktorí mu chcú to najlepšie a ku ktorým má hlboké citové väzby. O existencii obdobia hnevu treba vedieť, že sa nemáme cítiť osobne dotknutí a že máme chorého akceptovať, i keď sa takto chová. Treba sa naučiť chápať výbuchy afektov zomierajúcich ako výrazy vyrovnávania sa s osudom. Musíme vedieť, že výbuchy hnevu sú v podstate volaním o pomoc a majú pôvod v úžasnej bezmocnosti chorých.

3. f á z a : Vyjednávanie. - Je to zmietanie sa medzi istotou a nádejou, že "možno predsa len nie". Zomierajúci chápe svoju ťažkú situáciu, ale stále sa mu ešte nedarí uznať túto skutočnosť. Patria sem i plány i sľuby, akí budú v budúcnosti, ak sa ich život zachová a uzdraví sa.

4. f á z a : Depresia, zúfalstvo. - Nástup tejto fázy závisí od toho, ako sa zomierajúci telesne cíti. Ak ho opúšťajú telesné sily, pochopí nevyhnutnosť svojho osudu. Zanecháva nereálne nádeje a vykrúcanie. Depresiu vyvolávajú uvedomenie si rozlúčky so všetkými blízkymi ľuďmi a ľútosť nad tým, čo opustí. Tento stav je pochopiteľný a ľudský a neznamená niečo negatívne, čomu treba v každom prípade zabrániť. V tomto období sa chorý vymaňuje zo svojich sociálnych vzťahov, pretrháva všetky zväzky. Je veľmi dôležité poskytnúť mu v tejto fáze pomoc pri vyrovnávaní sa s odpútaním. Mnohí, ktorí túto fázu prekonali, po nej akoby dozreli a obyčajne ešte prežili šťastné dni na inej úrovni než v bežnom slova zmysle.

5. f á z a : Vyrovnanie, súhlas. - Túto fázu neprežívajú všetci zomierajúci a je nesprávne niekoho na takéto pritakanie nútiť. Súhlas so smrťou, "Áno, ak to tak musí byť, som pripravený, som na to schopný", je prejavom dovŕšenia osobnej ľudskej zrelosti, o ktorej sa mnohí domnievajú, že ju nemožno dosiahnuť v takom stupni. V nijakom prípade nemožno posudzovať ani odsudzovať tých, ktorí túto zrelosť nedosiahnu a ovláda ich až do smrti úzkosť.

Vlastná smrť

Ak chorý neupadne do bezvedomia a zomiera pri úplnom vedomí, môžeme pozorovať obdobie vlastnej smrti, ktoré má tiež päť fáz. Nie všetky sa dajú jasne rozoznať: niektoré sa nemusia vyskytnúť a iné tak zapadajú do seba, že sa rozdiely nepostrehnú.

1. f á z a. Vlastné zomieranie sa začína často tým, že chorý zrazu stratí bolesti, nepotrebuje už tíšiacie lieky, cíti sa voľnejší, ľahší, vydychuje uvoľnene. Súčasne nastáva rýchly úbytok fyzických síl. Telo je ľahké, ale nevládze hýbať

nijakým údom. Ak pohne rukou, prstom, otvorí oči, vypovie slovo, je to len s krajnou námahou. Ústa bývajú suché, chorý si ich žiada zvlhčiť; mnohí zomierajúci žiadajú poslednými silami vodu. Inokedy hovoria len očami; blúdia zrakom od tváre k tvári, zastanú na niekom, medzitým zavrú oči a idú k ďalšej tvári. To je posledná rozlúčka, akoby sa chceli očami tváre pevne zachytiť alebo si ju naveky zapamätáť. Pokúsme sa z očí vyčítať jeho pocity strachu a zdesenia či bezpečia a istoty a podľa toho sa mu snažíme prichovoriť. Je veľmi vhodné chytiť v tejto fáze zomierajúceho za ruku.

2. f á z a . Okolie ju postrehne veľmi ťažko, zomierajúci ju však prežíva veľmi intenzívne. Mizne mu zmysel pre čas, miesto a priestor. Všetko sa stáva prítomnosťou. Strata zmyslu pre čas je predzvestou prechodu do existencie, ktorá nemá rozmer času, je večná. Zmysel pre miesto a priestor sa tiež stráca; zomierajúci je všade, a súčasne nikde. Ako-tak vníma ešte najbližšie okolie, akoby z nedosiahnuteľných diaľav. Prítomným sa môže zomierajúci javiť, ako by sa vzdialil od nich na celé stovky kilometrov.

3. f á z a . Ani ju okolie nemôže vždy presne postrehnúť. Umierajúcim sa stráca zrak. Mnohí zatvoria oči sami. Iní nemajú dosť síl urobiť to. Oči im ostanú otvorené, ale nevidia; pohľad je prázdny, stále strnulejší. Zo všetkých strán ich obkolesuje tma akoby hrozivá bezodná priepasť. Vnútorne im začína svieť "jasné svetlo večného života". Fáza trvá pár sekúnd až pol hodiny, je to individuálne podmienené. V tejto i predchádzajúcej fáze prichádza ťažký telesný boj s chrčaním a pomalým strácaním vedomia.

4. f á z a . Prítomným sa zdá rozhodujúcou, hoci v skutočnosti tak nie je. Dýchanie totiž slabne, až prestane. Srdce bije nepravidelne, až sa zastaví. Konštatuje sa klinická smrť. No zomierajúci predsa ešte nie je celkom mŕtv.

5. f á z a . V čase 3-5 minút po zastavení dychu a srdcovej činnosti sa stráca i posledný zvyšok vedomia. V tejto fáze zrejme nastupuje Lazárov fenomén, zhodne opísaný ľuďmi, ktorí prežili klinickú smrť /v časopise sme ho opísali v minulom roku/. Zomierajúci nereaguje na nič, ale vníma slová, plač, bolestivé výkriky príbuzných, modlitbu, nemocničný hluk. V týchto minútach povoľujú krče a napätie svalstva tváre i končatín. V tejto chvíli sa podľa nášho chápania smrť naplní.

/K otázkam umierania a smrti sa ešte vrátíme v budúcom čísle /

VÍPOČET NÁDEJE

Horizont vlastných plánov
zakrýva pohľad na Vesmír.
Čím ďalej, tým viac plní seba,
žijeme opreteký neživot
až k zániku.

Smädni pijú z prameňa strachu
vodu zúfalstva.
Tabletové sny
zo dňa na deň...
Klinika úteku
má oddelenie Beznádeje.

A predsa . . .

Prastarý vzorec Nádeje
treba dosadiť

každým okamihom lásky.

Zastávku utrpenia
znásobiť darovaným časom pre iných
umocnenú o túžbu
symbolom nekonečna.

Potom
smrť je len vyjadrením kauzality,
koncom pohybu v priestore.

M. M.

HOVORÍ PRÁVNIK VII

Obrana

O obrane pred zásahmi proti veriacim sa čiastočne hovorilo už na začiatku tohoto seriálu. Zastavme sa teraz pri niektorých - žiaľ - typických situáciách.

Ak zamestnávateľ zistí, že pracovník je veriaci, a chce ho z toho dôvodu preradiť na nižšie miesto alebo prepustiť, spravidla najskôr vykonáva na pracovníka nátlak, aby s preradením súhlasil alebo aby odišiel z podniku dohodou. V terajších časoch už ani riaditelia a kádrovníci sa neradi podpisujú pod výpoveď z náboženských alebo politických dôvodov či pod rozhodnutie o jednostrannom preradení. Nátlak podopierajú hrozbou, že v prípade pracovníkovho nesúhlasu mu dajú výpoveď pre disciplinárne či iné dôvody, ktoré podnik zinscenuje.

Platí zásada, že nátlaku treba odolať. Zinscenovať iné dôvody výpovede alebo preradenia nie je pre podnik až také ľahké. V následnom súdnom konaní o neplatnosť výpovede či preradenia sa pracovníkovi môže podať dokázať, že dôvody sú umelé, a podnik už potom nemôže zmeniť udané dôvody. Práve odpor pracovníka proti dobrovoľnému odchodu môže primäť podnik, aby upustil od nátlaku. Treba si tiež uvedomiť, že aj keď podnik dá pracovníkovi výpoveď, pracovník tým podáva svedectvo o svojej viere a povzbudzuje iných. Publicita okolo prípadu sťažuje iným podnikom v budúcnosti postupovať rovnako. Na tejto zásade nemení nič ani nový Zákonník práce.

Objavujú sa správy o pokračujúcom nátlaku školy na rodičov, aby neprihlásili, resp. odhlásili deti z vyučovania náboženstva. Proti takému nátlaku by sa mali rodičia bez váhania postaviť. Nie len postaviť, ale oznámiť mená učiteľov a riaditeľov škôl /krstné mená aj priezviská/, ktorí taký nátlak vykonávajú, svojim známym a svojmu kňazovi. Obzvlášť kňazi by mali evidovať také prípady a hlásiť ich svojmu biskupovi, aj iným ľuďom. Dvojnásobne žiaľ, že príliš mnoho kňazov si túto svoju povinnosť neplní.

Policačné výsluchy veriacich sú v poslednom období zriedkavejšie, ale zatiaľ by bolo predčasné s nimi nepočítať. V uplynulých rokoch kolovalo viacero návodov, ako sa správať pri výsluchoch. Prvé vyšli z prostredia Charty 77 a neskôr ich ďalší autori prepracovávali a dopĺňali. Návody všeobecne pomohli vzdorovať otázkam polície a svojím podielom prispeli k ubudnutiu trestných

stíhaní. Pravda, nijaký návod nemôže pripraviť vypočúvaného na všetky možné situácie pri výsluchu. Nikto sa nesmie spoliehať, že po prečítaní návodu je dostatočne vyzbrojený na výsluch a môže poľaviť v pozornosti.

Tento príspevok nepodáva všestranný návod, ako sa správať pri výsluchoch, ale reaguje len na niektoré skúsenosti, ktoré sa vyskytli od uverejnenia predchádzajúcich návodov.

Poznáme štyri druhy výsluchov: podanie vysvetlenia podľa § 19 zák. 40/1974 Zb. o ZNB; výsluch svedka podľa §§ 97 a nasl. Trestného poriadku; výsluch podozrivého podľa § 76 ods. 4 Tr. por. a výsluch obvineného podľa §§ 90 a nasl. Tr. por.

Všeobecne je výhodné odmietat vypovedať pri všetkých štyroch druhoch výsluchov, prinajmenšom pri prvých výsluchoch. Pri prvých výsluchoch totiž vypočúvaný spravidla nemá prehľad, či je pre neho výhodné alebo nevýhodné, aby vypovedal; väčšinou je to nevýhodné. Ak sa neskôr ukáže výhodným vypovedať, na výpoveď je vždy dost času, ale ak pri prvých výsluchoch prezradí skutočnosti, ktoré by bolo lepšie utajiť, už ich nemôže neskôr dost dobre odvolať.

Ak vypočúvaný odmieta vypovedať, príslušník ZNB sa mu dost často začne vyhrážať uložením pokuty. Je dobre mať na pamäti, že pri jednom výsluchu možno uložiť len raz pokutu do 500,- Kčs za odmietanie vypovedať. V zásade sa vyplatí riskovať aj pokutu, pretože vypočúvaný tým získa vo výsluchu najmenej jeden deň prestávky, keď sa môže poradiť s inými alebo aspoň upokojiť. Vyhrážky vyšetrovateľa však netreba brať príliš vážne. Z posledných rokov sú na Slovensku známe viaceré prípady vyhrážok pokutou, ale ani jeden prípad skutočného zinkasovania pokuty. Ostatne, proti uloženiu pokuty možno podať sťažnosť, ktorá má odkladný účinok. Zriedkavejšie sa vyskytujú vyhrážky, že vyšetrovateľ zoberie vypočúvaného do väzby. Ani tejto vyhrážky sa netreba príliš obávať. Koho si môžu dovoliť zobrať do väzby, toho do nej aj tak zoberú, a koho si nemôžu dovoliť zobrať do väzby, nevezmú ho do nej, aj keď odmieta vypovedať. Do väzby možno zobrať len obvineného.

Pri podávaní vysvetlenia podľa § 19 ods. 1 zák. 40/1974 Zb. o ZNB možno odmietnuť podať vysvetlenie spravidla z dvoch dôvodov. Od občana možno požadovať vysvetlenie len o skutočnostiach dôležitých pre zistenie trestného činu, prečinu alebo priestupku a ich páchatela, ako aj pre vypátranie hľadaných alebo nezvestných osôb alebo vecí. Vypočúvaný môže žiadať od príslušníka ZNB, aby ho aspoň v hrubých rysoch oboznámil s predmetom výsluchu. Ak to príslušník odmietne, vypočúvaný odmietne vypovedať s odôvodnením, že nemôže posúdiť, či sa výsluch týka vôbec nejakého trestného činu, prečinu alebo priestupku. Ak príslušník uvedie ako predmet výsluchu nejakú náboženskú aktivitu, vypočúvaný odmietne vypovedať s odôvodnením, že to predsa nie je trestný čin, prečin alebo priestupok. V tomto prípade je rozhodujúci názor vypočúvaného.

Druhým dôvodom odmietnutia výpovede je poukaz, že výpoveďou by vypočúvaný mohol spôsobiť nebezpečenstvo trestného stíhania sebe alebo blízkym osobám. Tento dôvod musí v hrubých rysoch podložiť. Ak sa výsluch týka činnosti samotného vypočúvaného, táto okolnosť stačí sama na odmietnutie. Ak sa výsluch týka iného a navyše akejkolvek náboženskej aktivity, stačí poukaz, že aj vypočúvaný sa zúčastňuje na náboženskej aktivite bez bližšej špecifikácie.

Ak vypočúvaný nedokáže úplne odmietnuť vypovedať, odporúča sa vypovedať neurčito, nepamätat si a pod. Pri tomto druhu výsluchu /§ 19 zák. o ZNB/ uvádzanie aj nepravdivých okolností nie je

trestným činom, ale len priestupkom, za ktorý možno nanajvýš uložiť pokutu do 500,- Kčs.

Najťažším typom výsluchu je svedecký výsluch. Odmietnuť výpoveď možno len z dôvodu hrozby trestného stíhania sebe alebo osobám blízkym. Na roven blízkym osobám /priamym príbuzným/ sú podľa § 100 ods. 2 Tr. por. postavení aj ďalší príbuzní, ktorých ujmu by svedok pocítoval ako vlastnú ujmu, čiže s ktorými udržiava bližšie osobné alebo aspoň spoločenské vzťahy. Aj pri svedeckom výsluchu sa dá vypovedať neurčito, nepamätať si a pod. Nemožno však vypovedať nepravdu, pretože by to bolo trestným činom krivej výpovede.

Podozrivý a obvinený nie sú povinní vôbec vypovedať; môžu odmietnuť vypovedať bez uvedenia dôvodu. Ak vypovedajú nepravdivo, nedopúšťajú sa ani priestupku.

Príslušník ZNB je povinný na začiatku výsluchu poučiť vypočúvaného, o aký typ výsluchu ide. Ak by to príslušník neurobil sám od seba, odporúča sa, aby sa vypočúvaný na to opýtal.

Ak polícia urobila domovú prehliadku v byte vypočúvaného bez jeho prítomnosti, je povinná dať mu prečítať celý protokol o domovej prehliadke /§ 65 Tr. por./.

Vo väzbe alebo v cele predbežného zadržania možno väzňa podrobiť len takým obmedzeniam, ktoré sú potrebné na zabezpečenie úspešného vykonania trestného konania /§ 360 Tr. por./. Keďže vykonaniu trestného konania nebráni, ak bude mať väznený na cele Sv. Písmo alebo inú náboženskú literatúru, možno si položiť podmienku, že väznica musí umožniť väznenému, aby mal na cele takú literatúru, prípadne poslanú z domu.

Každý výsluch, vyšetrovanie či trestné stíhanie vyzerajú na začiatku hrozivejšie, než sú v skutočnosti. Treba preto vždy zachovať pokoj, neprepadnúť panike, spoliehať sa na vlastné sily a Božiu pomoc.

/jč/

Poznámka redakcie: Týmto článkom končíme cyklus poučení a rád o právnych otázkach a problémoch týkajúcich sa postavenia veriacich u nás a vzťahu štátu k nim. Ak medzi čitateľmi vznikne potreba poznať alebo dostať vysvetlenie a radu v ďalších otázkach tohto druhu, tak prosíme, aby ich poslali redakcii RoS, ktorá sa pokúsi pomocou právneho poradcu uverejniť odpovede na navrhované témy.

Autorovi cyklu, na základe ohlasov čitateľov i osobne, redakcia vyslovuje úprimné poďakovanie za prehlbenie právneho vedomia veriacich u nás a tým aj ich vnútornej slobody.

Teofil Klas

ZASPIEVAJ, HOCI SLABÝ

/Katolíckym aktivistom našich dní/

Zaspievaj pieseň o smelosti slabých,
o vrení lásky, ktorá nehynie
a zakaždým sa z tiesne povysťrábi,
povinná hájiť cesty nevinné
špalierom vlkolačích zubov,
šmáravou surovou a hrubou...

Zaspievaj pieseň o prostote smelých,
o kráse lásky, ktorá nevädne
a suchopár vždy techou obveselí,
lahodiace ranám srdca velebne
v zovretí chobotníčích ramien,
v kliatbe, že pochopu je amen...

Zaspievaj pieseň o vernosti prostých
o väzbe lásky, ktorá neváha
a krivdiaceho skrotka omilostí,
aj keď ju kvári jeho prevaha,
krvosmaď jeho dračej pery,
apokalypsa sprenevery...

Zaspievaj pieseň o pokore verných,
o nehe lásky, ktorá nepyšnie
a pocty sveta v sebe spodpriemerní,
hotová zmáhať všetko nezištne
v rozkvase samolúbej krvi,
blaženej, keď sa na hnoj zmrví...

Zaspievaj, hoci slabý, s láskou smelo,
prосто a verne, pritom pokorne,
veď bez tých s láskou by sa ťažko spelo
kamkoľvek s ľudskej tvrdoze komornej,
a tobôž k svadobnému stolu,
kde radosť máme sláviť spolu...

Zaspievaj, hoci slabý, s láskou smelo,
prосто a verne, pritom pokorne...

ZOTRVAČNOSŤ ZJEDNODUŠENIA

Cestujem do miest a dedín západnej Ukrajiny, vypytujem sa očitých svedkov, čítam noviny. Nie je ľahké pochopiť, prečo zrazu asi pol miliona ľudí zanechalo svoje povinnosti a ponáhľalo sa do rôznych miest, ta, kde sa vraj "zjavila" Panna Mária.

Dostávam vysvetlenie:

- To je robota podvodníkov. Rozširujú správy, vyberajú od veriacich peniaze a tie si potom strčia do vrecka.
- Fanatici - extrémisti sa aktivizujú, chcú obnoviť uniatskú cirkev /gréckokatolícku/.
- Provokácia! To sem podhodili zo zahraničia. A aj tu sa našli štváči. Kto? To zatiaľ nevieme. Asi zle hľadáme.

Ale čím viac podrobností som sa dozvedel, tým zbytočnejšie sa mi zdalo hľadanie "zločincov".

Zázrak je vážna vec

Udalosť by sa mala seriózne vedecky preskúmať. Mali by sa na tom podieľať sociológovia, etnografi, psychológovia a historici. Zatiaľ takého výskumu niet, preto si dovoľujem poznamenať, že zjednodušená predstava o tejto udalosti je nebezpečná.

Možno povedať, že sa vyskytli "inšpirátori"? Áno. Zahraničné rozhlasové stanice v ruštine a ukrajinčine vytrvalo opakovali, že pápež vyhlásil tento rok za rok Panny Márie. Sľuboval, že Matka Božia spojí dve vetvy kresťanstva - pravoslávnu a katolícku - a upevní autoritu Vatikánu v západnej Ukrajine.

Povedal, že je možné, že sa Panna Mária zjaví na chátrajúcich pravoslávnych a katolíckych kostoloch, čím pokorí bezbožníkov.

Ale tieto vysielania by neboli veľa dosiahli, keby neboli padli na dobre pripravenú pôdu, keby tu, v týchto miestach, nebola vládla osobitná nálada.

V obci Hrušovo/Drogobyčský okres, Ľvovská oblasť/ vyšlo dievčaťko žiačka 4. triedy. ráno z domu, zadívala sa na pravoslávny kostol /zatvorený, nefungujúci/ a zazdalo sa jej, že na balkóne vidí ženskú postavu. Povedala to kamarátkam, ktoré sa tam bežali pozrieť. Ku kostolu sa začali schádzať aj dospelí. A na druhý deň sa do Hruševa hrnuli zástupy ľudí z Drogobyča, Truskavca a Ľvova. Stáli okolo kostolnej ohrady a napäto sa dívali. Zrazu akási žena vykrikla: "Vidím, vidím!" Ľudia sa k nej vrhali s otázkou: "Kde?".

"Tam stojí, je oblečená v bielom, aj dieťa má na rukách".

Za nejaký čas Bohorodičku "videli" v Ternopole, Czernej, Berežanach, Hamenke-Bugskej - v okne spustnutého kostola, na streche pravoslávneho kostola, na stene nemocnice, obchodu, školy. Nešlo o žiadnu mystifikáciu ani o mimoriadne prírodné úkazy, ako keď sa napr. slnečné lúče lámu zvláštnym spôsobom. Obrazotvornosť vzbudzovali praobyčajné podnety: napr. v matnom okennom skle sa odrážajú listy topola, s ktorými sa pohráva vietor, na streche vidno podivný hrdzavý flak, a už niekto nadšene kričí: "Vidím!" Bohorodičku videli asi preto, že ju veľmi chceli vidieť.

Viera v schopnosť Panny Márie prísť ľuďom na pomoc v ťažkej chvíli je veľmi silná. Prípady hromadnej extázy, keď sa ľuďom zdalo, že nastali ťažké časy a že sa Bohorodička musí zjaviť, sú známe vo viacerých krajinách. To sa stávalo aj v západných oblastiach Ukrajiny krátko pred začiatkom 2. svetovej vojny.

Kto tu nežil, nepochopí

Spomínané udalosti sú presne priestorovo ohraničené: Bohorodička sa "zjavovala" v troch oblastiach Ukrajiny - Ľvovskej, Ivano-Frankovskej a Tarnopol'skej /toto územie sa v minulosti nazývalo Haličom, Galíciou/.

Starý agronóm z Rogatina sa vyjadril takto: "Kto tu predtým nežil, ten nepochopí, čo tu bolo. Trpeli sme pod Pilsudským - v tom čase som bol ešte chlapcom. Potom zasa fašisti, po vojne banditi. Ani naši veľmi nerozlišovali, kto je červený, kto žltý... Celá zem je zaliata slzami..."

Preto sa nemožno diviť, že v tomto kraji /väčšmi než inde/ sa stávalo toľko kostolov /pravoslávnych i katolíckych/ a modlitební. Na čo sa dá spoľahnúť, ak nie na nadprirodzené sily, ktoré ochránia, spasia?

No ani dnes staré obavy nezmizli, naopak, pribudli ďalšie. Vychudnutá žena chorobného vzhľadu začula náš rozhovor s agronómom a vzdychla si:

- Pán trpel, ale aj jeho trpezlivosť je na konci. V Písme sa predpovedá, že pre naše hriechy spadne z neba hviezda, zasiahne pramene vôd, voda zhorkne a ľudia od tejto horkosti pomrú.

Katastrofa v Černobyľskej atómovej elektrárni zvýšila vnútorné napätie aj u tých, ktorí žijú ďaleko od miesta výbuchu.

Hlavní inšpirátori

Ľudí, dychtivých uvidieť Bohorodičku, sem priviedli nie "zločinci", ale obyčajné pozemské strasti.

- Dupočili sme sa o tom, tak sme cestovali do Ozernej. Najprv sme stáli vedľa starého kostola, potom sme išli k pravoslávnu kostolu, ktorý je hneď vedľa. Ktosi povedal, že na streche... Ja som nič nevidela, dcéra hovorí, že áno. Možno jej pomôže, jej manžel je veľký ožran...

- Syn je v Afganistane. V noci nemôžem vôbec spať, srdce nemá pokoja: ako sa má, čo je s ním? ...

- Manžel je teraz na Altaji. Stavia s brigádou farmy. Od nás viacerí si privyrábajú, tu je práce málo. Trápim sa, aby sa niečo nestalo, alebo ma niekedy napadne, či nestretne nejakú mladú, krásnu ...

K hľadaniu zázraku niekoho podnietili ťažké choroby a bezcitný lekár, druhého nespravodlivosť pri prideľovaní bytov, nezhody v rodine, osamelosť, krutosť nadriadených. K osobným útrapám sa pridáva vedomie nedokonalosti sveta, krutý vzťah k prírode /"Viem, že sme na pokraji priepasti, ale zastaviť sa nemôžeme"/, národnostné krivdy /"U nás sú vedúcimi prisťahovalci, všetci do jedného, znamená to, že naši ľudia nedorástli! Sme ako siroty"/, osud starých ľudí /Keď človek vedie vlastnú matku do starobinca, je mu akoby sa blížil koniec sveta"/.

Osobitné krivdy

Obzvlášť bolestivé sú urážky náboženského cítienia:

- Písali sme na všetky možné miesta, aby naša obec bola uznaná ako farnosť.

Písali už o tom Moskovské novosti, ale problém zostal. Tu, na západe Ukrajiny, je to mimoriadne pálčivá otázka: Podľa zákonného práva veriaci žiadajú otvoriť svoj pravoslávny kostol, ale i naďalej dostávajú zamietavú odpoveď. Len zo samotného Tarnopoľského okresu bolo minulý rok nadriadeným orgánom zaslaných 120 takýchto sťažností.

Miestne orgány, t. j. Rada pre náboženské otázky pri Rade ministrov Ukrajiny, sa domnievajú, tak sa zdá, že ateistické pozície možno ubrániť len porušovaním zákona a šliapaním práv veriacich. Aká je cena takejto "neochvejnosti", to ukázal v lete tohto roku výbuch náboženského cítienia - hromadné púte na miesta, kde sa "zjavila" Panna Mária.

A čo je s kostolmi, ktoré zavreli v minulosti? V katolíckom kostole v obci Ozernoje je sklad štátneho majetku. Dvere sú rozbité, steny sa rozpadávajú, všade kusy muriva, smeti, špina, všetko zanedbané. Takto spustošené, neudržiavané pamiatky minulosti /a v Haliči je ich veľa/ najmenej napomáhajú šíreniu ateistických názorov. Skôr naopak.

Doteraz sa spomína, ako v jednom okrese Tarnopoľskej oblasti horliví ateisti v snahe čím skôr "využiť" prázdny kostol vyniesli všetko, čo tam zostalo, odviezli o niekoľko kilometrov ďalej a spálili. Títo "činitelia" boli potrestaní, niektorých pozbavili funkcií, ale obyvateľom zostala trpkosť v duši.

V dave je všetko iné

No i tak ťažko pochopiť, ako sa samotný "zázrak" deje.

Stojím pred nedostavaným obytným domom v meste Kamenak-Bugská v Ľvovskej oblasti. Tu na stene medzi oknami prvého poschodia sa

"zjavovala" Matka Božia... Chodím zľava i sprava, chrbtom i tvárou k slnku, no nič, iba hladké tehlové murivo... Rozhodujúce asi je, kto sa pozerá a akými očami. Teraz spolu so straníckymi funkcionármi a pracovníkmi národných výborov premýšľame, čo s tým. Okolo nás sa náhliť ľudia, jazdia autá - obyčajný rytmus mestského života.

Vtedy to tu všetko bolo inakšie. Prišli sem ľudia s vierou. Už po ceste /vo vlakoch a autobusoch/ sa nalaďovali a rozprávali si "záračné" príbehy.

Keďže tu bola masa ľudí, platili tu zvláštne zákony davu. V dave sa otupuje schopnosť samostatne, kriticky rozmýšľať, niečo človek vidí obzvlášť jasne, niečo vôbec nepostrehne. Prebúdza sa pocit jednoty, spolupatričnosti s tými, ktorí sú s tebou zajedno, ktorí sa s rovnakou nádejou dívajú na tehlovú stenu.

Potrebné sú iné postoje

Snaha ignorovať tieto nálady, ktoré sú hlavnou príčinou "zázraku", sklon zjednodušovať situácie nevyhnutne viedli k ľahkomyselným, ale aj škodlivým krokom tých pracovníkov, ktorí sa ponáhľali "niečo podniknúť". Napríklad jeden z nich si zmyslel rozbiť okno, na ktoré sa s napätím pozerali veriaci, a myslel si, že takto naraz skoncuje s mystikou a poverami. Inému zase napadlo, aby vystavil fotografie tých, ktorí chceli "uzrieť" Bohorodičku, na tabuľu hanby. Iný zase vydal nariadenie pokutovať tých, ktorí v dave kričali "Vidím!". Keď jeden raz, tak nič, ale za dva razy - pokuta...

Našťastie takíto ateistickí extrémisti boli v menšine, tón udávali ľudia, ktorí vedeli, že akcie z pozície sily vyvolajú odvetný výbuch náboženského cítenia. Väčšina okresných i oblastných vedúcich, s ktorými som sa stretol, chápala, že administratívne opatrenia v tejto chúlостivej oblasti nie sú vhodné. Treba nájsť iné riešenie. Aké?

A tu som si všimol, že sila zvyku a zaužívané zjednodušovanie vecí neúprosne tlačí mojich spolubesedníkov do zabehaných koľají známych problémov zvyšovania úrovne lektorskej práce a zlepšovania ateistickej propagandy.

Kto by spochybňoval význam dobrých prednášok? No zmeniť zloženie pôdy, z ktorej vyrastá potreba nadprirodzenej pomoci, sú schopné len zásadné spoločenské zmeny. Len oni zbavia človeka každého strachu, zlepšia životné podmienky, budú hájiť jeho práva, ochrániť ho pred zvrátenou byrokraciou, hulvátstvom a bezcitnosťou.

Ešte dôležitejšie je to, že dnešné smerovanie k demokracii a slobodnému prejavu vracia človeku dôstojnosť, človek sa môže cítiť ako osobnosť, a nie ako zrniek piesku, ktoré vietor unáša sem a tam. No osobnosť a nemysliaci dav sú navzájom nezlučiteľné. Pre-rod "davového človeka" na človeka samostatne mysliaceho, schopného znášať rôzne podmienky, to je skutočný zázrak, ktorý je schopný konkurovať zázrakom iného druhu.

Vladimír Ševelev

"Moskovskije Novosti", č. 37, z 13. 9. 1987

Boh je prístupný tomu, kto ho chce milovať, je skrytý pre toho, kto ho chce iba pochopiť.

Carrel

KRISTUS NA KRÍŽI NAOZAJ ZOMREL! /I/

/Čo hovorí o Ježišovej smrti dnešná lekárska veda/

Takých protivníkov kresťanstva, ktorí spochybňujú historickú existenciu Ježiša Krista, je dnes už málo, pretože historická veda fakt tejto existencie dávno uznala a potvrdzuje ho s čoraz väčšou zrejmosťou. Oveľa viac je tých, ktorí neveria v Ježišovo zmŕtvychvstanie. Jedným z "argumentov" proti skutočnému zmŕtvychvstaniu je tvrdenie, že Ježiš na kríži nezomrel. Našli sa, pravda, vedci, ktorí sa pokúsili serióznym všestranným preskúmaním zistiteľných skutočností okolo Ježišovho umučenia odstrániť možné pochybnosti v otázke jeho smrti.

Môže nás tešiť, že i v našej spisbe sme sa už stretli s odrazom týchto prác. Napríklad ešte roku 1936 Spolok kolégia sv. Svorada v Bratislave vydal v slovenskom preklade stodvadsaťstranovú, kresbami a fotografiami doplnenú knihu českého lekára Dr. R. W. Hynka s názvom Golgota a veda /podtitul Najnovšie vedecké objavy o ukrižovaní Pána/. V tejto práci sa rozoberali rozličné aspekty Kristovho umučenia a smrti a podrobne písalo o Turínskom plátne. Medziiným tu čítame: "Rozpätie rúk bolo... najstrašnejším a najpomalším utracovaním obetí, lebo podľa najnovších, celkom s iným cieľom konaných výskumov bratislavského docenta anatómie Ledényiho /Ladzianského/, priamo pomaly usmrcovalo: zadusením!!!" Práve tak o veci písal bratislavský univerzitný profesor dr. Jozef F. Babor. V jeho článku Kristovo umučenie očami lekára, ktorý priniesol programový časopis Slovenský rozhlas v č. 16/1941, nájdeme i takúto informáciu: "Pokusy s tridsaťštyriročným zdravým mužom v biologickom ústave lekárskej fakulty v Bratislave ukázali, že nemožno ani 10 minút vydržať voľnú polohu, stojac na prstoch nôh a pri rozpätých ramenách; bránica sa pritom klenula do nezvyčajnej výšky a strácala pohyblivosť. Pokusy s meraním dýchania u dvoch mužov vo fyziologickom ústave ukázali, ako rýchlo nastáva trápne dusenie ... Teda z lekárskeho hľadiska usmrčuje ukrižovanie zadusením."

Tieto citáty dnes majú už historickú hodnotu, sú pol storočia staré. Bádanie medzičasom pokročilo a dnešná veda nám ponúka rozpracovanejší a ucelenejší pohľad na vec.

Pred tromi rokmi priniesol renomovaný americký lekársky časopis Journal of the American Medical Association /číslo z 21. marca 1986/ rozborový článok autorov W. D. Edwardsa, W. J. Gabela a F. E. Hosmera s názvom On the Physical Death of Jesus Christ /O fyzickej smrti Ježiša Krista/, v ktorom sa na základe spracovania údajov zo 40 literárnych prameňov zhrňajú najnovšie odborné poznatky o danej téme. Je to článok čerstvého dát a svojím spôsobom vyčerpávajúci, preto sa nazdávame, že nebude od veci oboznámiť s ním našu katolícku verejnosť.

Prirodzene, predostierame článok v prispôsobenej podobe, aby mu dobre rozumeli aj nelekári, všetky jeho tvrdenia však ponechávame vecne neporušené. Vynechávame odkazy na literatúru aj súpis odkazovej literatúry ako pre náš účel nepodstatné /odborný záujemca si to všetko nájde v americkom origináli/. Vyslovujeme na tomto mieste poďakovanie odbornému prekladateľovi, ktorý nám poskytol preklad v autenticknej odbornej podobe, ako aj odborníkovi, ktorý nám pomohol "prehrýzť sa" latinskými medicínskymi termínmi a tak urobiť text všeobecne zrozumiteľným. V každom prípade aj v prispôsobenej podobe si článok zachováva svoj vedecký ráz, neslobodno v ňom vidieť apológiu ani nič podobné. Ale práve preto nám môže

poslúžiť ako podklad pre realistickú predstavu pri meditácii o umučení nášho Pána Ježiša Krista.

Redakcia

x x x

JEŽIŠ NAZARETSKÝ podstúpil mučenie, aké bolo zvyčajné u Židov a u Rimanov. Bičovali ho a odsúdili na smrť ukrižovaním. Bičovanie viedlo k potrhaniu mäkkých častí tela do hĺbky a k hojnej strate krvi, čo pravdepodobne viedlo k hypovolemickému šoku /hypovolémia je zmenšenie celkového množstva krvi, napríklad stratou/. Dôkazom toho je skutočnosť, že Ježiš bol natoľko zoslabnutý, že sám nevládal odniesť patibulum /priečne brvno kríža/ na Golgotu. Na mieste križovania pribili jeho zápastia k patibulu a až potom patibulum založili na vzpriamené brvno /stipes/. Na vzpriamené brvno priklincovali jeho nohy. Hlavným patofyziologickým následkom ukrižovania bola prekážka v normálnom dýchaní. Preto teda smrť bola následkom najmä hypovolemického šoku a exhaustívnej asfyxie /udusenía sa z vyčerpania/. Poistkou Ježišovej smrti bolo prerazenie jeho boku kopijou vojaka. Moderná lekárska interpretácia historického svedectva ukazuje, že po snatí z kríža bol Ježiš už mŕtvy. - /Toľkoto resumé článku. - Pozn. red./

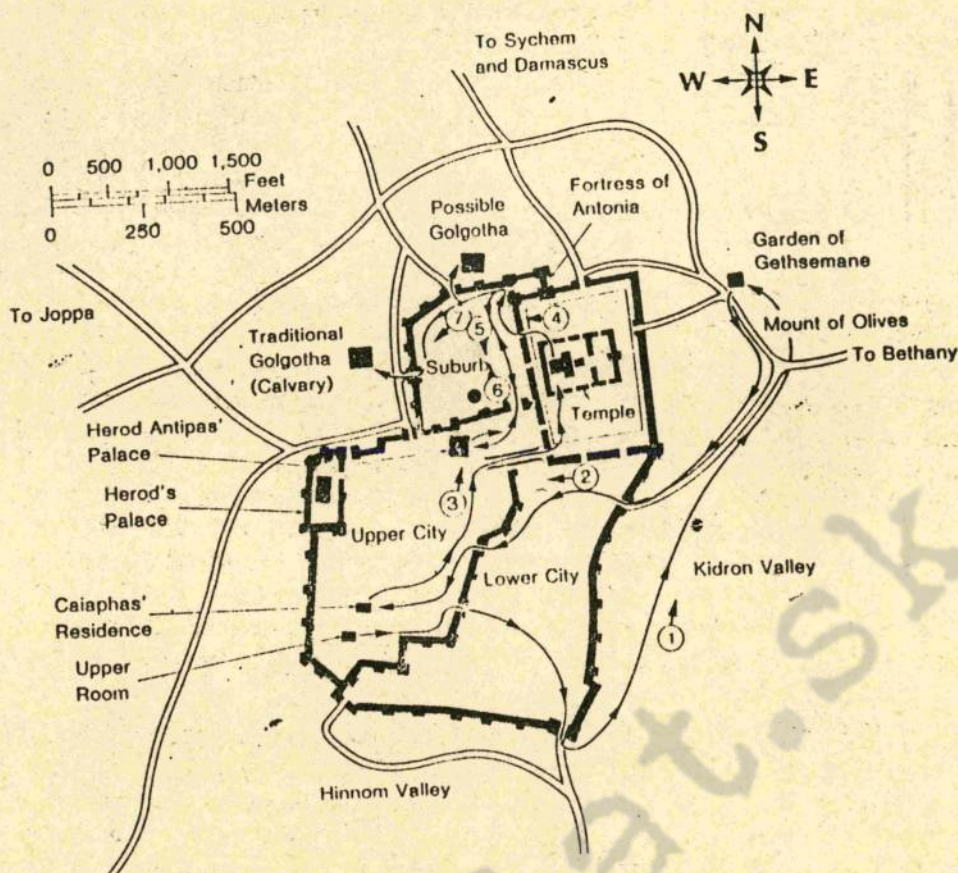
ŽIVOT A UČENIE JEŽIŠA NAZARETSKÉHO sformovali základňu mocného svetového náboženstva /kresťanstva/, ktoré významne ovplyvnilo beh ľudských dejín a svojím súcitným postojom k chorým prispelo aj k rozvoju modernej medicíny. Význačnosť Ježiša ako historickej osoby, ako aj utrpenie a kontroverzie spojené s jeho smrťou podnietili nás preskúmať okolnosti jeho ukrižovania interdisciplinárnym spôsobom. Nie je naším zámerom predložiť teologickú rozpravu, ale podať medicínsky a historicky presný výklad fyzickej smrti toho, ktorý sa nazýval Ježiš Kristus.

Pramene

Materiálne zdroje týkajúce sa Ježišovej smrti zahŕňajú literárne pramene, a nie fyzické telo a či jeho kostrové ostatky. Preto vierohodnosť akejkoľvek diskusie o Ježišovej smrti je primárne podmienená vierohodnosťou daných zdrojov. V tomto prehľade materiálne pramene zahŕňajú diela starovekých kresťanských i nekresťanských autorov, spisy moderných autorov a Turínske plátno. Na základe legálno-historickej metódy vedeckého bádania vedci ustálili spoľahlivosť a presnosť starých rukopisov.

Najobsiahlejší a najpodrobnejší opis života a smrti Ježiša je v evanjeliách Nového zákona /Matúš, Marek, Lukáš a Ján/. Ostatných 23 kníh Nového zákona podporuje, no nerozširuje do detailov správy zaznamenané v evanjeliách. Súdobí kresťanskí, židovskí a rímski autori dopĺňajú predstavu o židovských a rímskych spôsoboch bičovania a križovania v prvom storočí, a to aj v podrobnostiach. Seneca, Lívius, Plutarchos a iní spomínajú vo svojich prácach praktiky spojené s ukrižovaním. O Ježišovi a jeho ukrižovaní sa osobitne zmieňujú rímski historici Cornelius Tacitus, Plinius Mladší a Suetonius, z nerímskych historikov Thallus a Flegón, zo satirikov Lukián zo Samosaty, ďalej židovský Talmud a zo židovských historikov Josephus Flavius, hoci autenticita časti diela toho ostatného je problematická.

Turínske plátno mnohí pokladajú za skutočnú Ježišovu pohrebnú plachtu a v niekoľkých publikáciách týkajúcich sa medicínskych aspektov Ježišovej smrti vyvodzujú aj uzávery z tohto zdroja. Turínske plátno a nedávne archeologické nálezy poskytujú cenné informácie v súvislosti s rímskymi praktikami križovania.

Obr. 1 Jeruzalem v Kristových časoch

Ježiš opustil večeradlo a odišiel spolu s učeníkmi na Olivový vrch a do Getsemanskej záhrady /1/; tam ho zajali a odvieďli najprv k Annášovi, potom ku Kajfášovi /2/. Ježiša vypočúvali najprv pred politickou veľradou v Kajfášovom sídle, potom pred náboženskou veľradou, pravdepodobne v chráme /3/. Nato ho odvieďli k Pontskému Pilátovi /4/ a ten ho poslal k Herodesovi Antipasovi /5/. Herodes ho vrátil k Pilátovi /6/ a Pilát ho dal zbičovať pri pevnosti Antónia a ukrižovať na Golgote /7/. - Upravené Pfeifferom a i.

Preklady textov v obr. 1

Feet - Stopy
Meters - Metre
To Joppa - Do Joppy
To Sychem and Damascus - Do Sichemu
a Damasku
To Bethany - Do Betánie
To Salt Sea - K Mŕtvemu moru
To Betlehem and Hebron - Do Betlehema
a Hebronu
Hinnom Valley - Údolie Hinnom
Traditional Golgotha /Calvary/ -
- Golgota podľa tradície /Kalvária/
Garden of Gethsemane - Getsemanská
záhrada

Kidron Valley - Údolie Cedronu
Upper Room - Večeradlo
Caiaphas' Residence - Kajfášovo sídlo
Lower City - Dolné mesto
Upper City - Horné mesto
Herod's Palace - Palác Herodesa Veľkého
Herod Antipas' Palace - Palác Herodesa
Antipasa
Suburb - Predmestie
Temple - Chrám
Fortress of Antonia - Pevnosť Antónia
Possible Golgotha - Možná Golgota
Mount of Olives - Olivový vrch

/Pozn. red.: Podľa najnovšieho preskúmania rádiouhlíkovou metódou pochádza Turínske plátno, ako oznámil koncom roka 1988 turínsky arcibiskup kardinál Anastasio Ballestrero, z obdobia medzi rokmi 1260 až 1390. Tak by toto plátno mohlo byť nie dokladom, ale nanejvýš ilustráciou rímskych praktík bičovania a križovania. Niektorí vedci však medzičasom spochybnili hodnotu

rádiouhlikovej skúšky vôbec, odvolávajúc sa na jej nespoľahlivosť konštatovanú už predtým v odbornej literatúre a na ignorovanie mimoriadnych fyzikálnych okolností pri zisťovaní veku plátna, ktoré pôsobili a mohli pôsobiť naň počas jeho existencie a ktoré v ňom mohli ovplyvniť obsah izotopu uhlíka C14./ Interpretácia moderných spisovateľov založená na vedeckých a lekárskejších poznatkoch, ktoré neboli známe v prvom storočí, naskytuje dostatočnú predstavu o možnom mechanizme Ježišovej smrti.

V súhrne isté fakty - rozsiahle a včasné svedectvo jednak prvokresťanov, jednak ich protivníkov, ich všeobecné prijatie Ježiša ako historickej osoby, etika pisateľov evanjelií a krátky odstup medzi udalosťou a jestvujúcimi rukopismi, ako aj potvrdenie evanjeliových správ historikmi a archeologickými nálezmi - sú zárukou hodnoverného svedectva, z ktorého je vyvedená moderná interpretácia Ježišovej smrti.

Getsemani

Keď Ježiš a jeho učeníci skončili veľkonočnú večeru v hornej sieni domu na juhozápade Jeruzalema, odišli na Olivový vrch, severovýchodne od mesta /obr. 1/.

* * * Rôznosť v kalendárnom určení ponecháva roky Ježišovho narodenia a smrti neurčité. Je však pravdepodobné, že sa Ježiš narodil vo 4. alebo 6. roku pred Kr. /= pred n. l./ a zomrel v 30. roku po Kr. /= n. l./. Ak sa Posledná večera uskutočnila roku 30 po Kr., konala sa vo štvrtok 6. apríla /13. nisanu/ a Ježiš bol ukrižovaný v piatok 7. apríla /14. nisanu/. * * *

V blízkej záhrade Getsemani Ježiš, zrejme už vediac, že čas jeho smrti je blízky, prežíval veľkú duševnú úzkosť. Ako opísal lekár Lukáš, stekal mu pot ako kvapky krvi.

Krvavý pot /hematidrosis alebo hemohydrosis/ je veľmi zriedkavý jav, no môže sa vyskytnúť pri veľkom emocionálnom vzrušení alebo u osôb s poruchami krvácania. Pre krvácanie do potných žliaz stáva sa koža krehkou a jemnou. Lukášov opis svedčí skôr pre diagnózu hemohydrosy /krvavý pot/ než pre chrómhydrosu /hnedý alebo žltozelený pot/ vyvolanú vnútornými príčinami alebo pre stigmatizáciu /krvavé mokvanie v dlaniach alebo inde/. Hoci niektorí autori sú toho názoru, že hemohydrosa vedie k hypovolémii /celkovému zmenšeniu množstva krvi/, my súhlasíme s Backlinom, že pravdepodobne Ježišova skutočná strata krvi bola minimálna. Pravda, v chladnom nočnom vzduchu mohlo to vyvolať zimnicu /prechladnutie/.

Výsluchy

U Židov

Krátko po polnoci Ježiša v Getsemani zajala chrámová stráž. Najprv ho zaviedli k Annášovi, potom ku Kajfášovi - židovskému veľknazovi toho roka /obr. 1/. Medzi jednou hodinou a priľadením Ježiša vypočúvali pred Kajfášom a politickým sanhedrinom /židovskou veľradou/ a obvinili ho z rúhačstva. Potom mu strážne zaviazali oči, pľuli naňho a bili ho päsťou do tváre. Krátko po tom, ako sa rozvidnelo, vypočúvali ho pravdepodobne v chráme pred náboženským sanhedrinom /s farizejmi a saducejmi/ a znova ho obvinili z rúhačstva, zločinu, ktorý sa trestal smrťou.

U Rimanov

Keďže povolenie na vykonanie rozsudku museli vydať vládnucci Rimania, zavčas rána vzali chrámové strážne Ježiša do pretória

v pevnosti Antónia, rezidencie a vládneho sídla Pontského Piláta, prokurátora v Judei /obr. 1/. Pilátovi však nepredstavili Ježiša ako rúhača, lež ako samozvaného kráľa, ktorý chce podvrátiť autoritu Ríma. Pilát Ježiša neobvinil a poslal ho k Herodesovi Antipasovi, júdskeму tetrarchovi. Ani ten nepredniesol obžalobu a poslal Ježiša naspäť k Pilátovi. A Pilát poznove nemohol nájsť dôvod na prednesenie zákonnej obžaloby. No ľud sa sústavne domáhal ukrižovania. Pilát vyhovel a dal Ježiša zbičovať a ukrižovať. /McDowell opisuje politické, náboženské a ekonomické pomery v Jeruzaleme v čase Ježišovej smrti a Bucklin spomína rozličné nezákonné akty židovských a rímskych výsluchov./

Ježišov zdravotný stav

Askéza Ježišovho verejného účinkovania /s putovaním pošo Palestínou/ vylučovala uňho akékoľvek vážnejšie fyzické choroby alebo slabú telesnú konštitúciu. Preto možno predpokladať, že pred cestou do Getsemani bol Ježiš v dobrej telesnej kondícii. Ale v priebehu dvanástich hodín, medzi 21. hodinou vo štvrtok a 9. hodinou v piatok, utrpel silný emocionálny stres /dôkazom toho je krvavý pot/, opustili ho najbližší priatelia /učeníci/ a prestál bitie /po prvom židovskom výsluchu/. Po traumatizujúcej a bezsennej noci donútili ho prejsť viac ako 4 km na rozličné miesta výsluchov /obr. 1/. Tieto fyzické a emocionálne faktory mohli urobiť Ježiša čiastočne zraniteľným nepriaznivými účinkami bičovania na prúdenie krvi v cievach.

Bičovanie

Praktiky bičovania

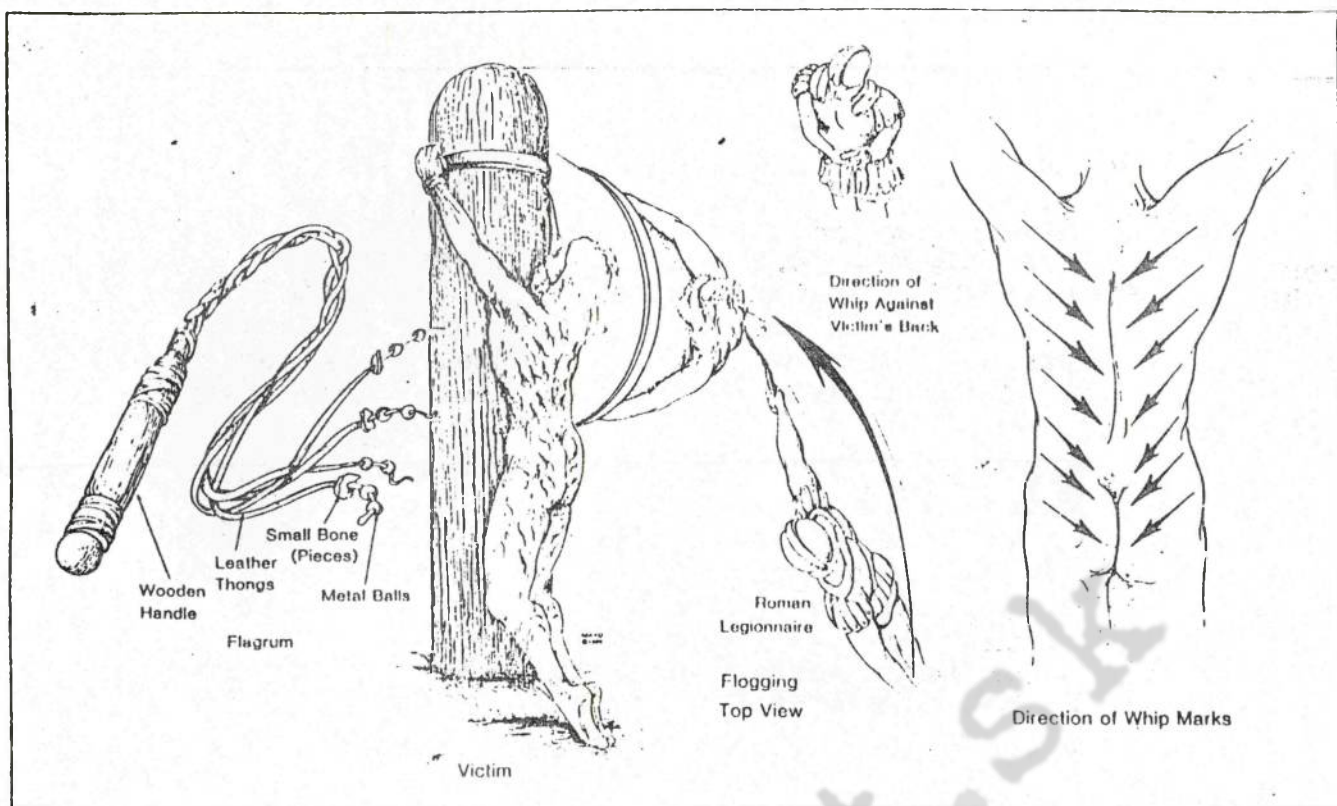
Bičovanie bolo zákonným predbežným trestom pred každým rímskym odsúdením. Nevzťahovalo sa jedine na ženy a rímskych senátorov a vojakov /s výnimkou dezertérov/. Zvyčajným nástrojom bol krátky korbáč /flagrum, flagellum/ s niekoľkými jednoduchými alebo pletenými koženými remienkami rozličnej dĺžky s malými železnými guľkami alebo ostrými kúskami ovčích kostí, ktoré boli naviazané v určitých vzdialenostiach od seba. Niekedy sa používala palica. Pri bičovaní odsúdencia vyzliekli zo šiat a ruky mu priviazali k nejakému stĺpu /obr. 2/. Chrbát, zadok a nohy bičovali dvaja vojaci /liktori/, prípadne jeden, ktorý striedavo menil svoje miesto. Krutosť bičovania závisela od liktorovej dispozície. Zámerom bolo natoľko oslabiť obeť, aby bola blízko kolapsu /ochrnutiu svalstva/ alebo smrti. Po bičovaní sa vojaci obeť často posmievali.

Medicínske aspekty bičovania

Pri opakovaných úderoch na chrbát obeť, ktoré rímski vojaci zasadzovali plnou silou, spôsobovali železné guľky hlboké pomliaždeniny a kožené remienky s ovčiami kosťami presekávali kožu a podkožné tkanivo. Pri pokračujúcom bičovaní sa pretrhávali aj spodné kostrové svaly a vytvárali sa trasľavé pruhy krvácajúceho mäsa. Bolesť a strata krvi viedli zvyčajne k obehovému šoku. Podľa rozsahu straty krvi sa vedelo, ako dlho vydrží obeť pri živote na kríži.

Bičovanie Ježiša

Ježiša v pretórii kruto zbičovali. /O krutosti bičovania sa v štyroch evanjeliách nehovorí, ale poukazuje nám na ňu jeden z apoštolských listov - 1 Pt 2, 24. Podrobné lexikálne štúdium starého gréckeho znenia daného verša naznačuje, že bičovanie Ježiša

Obr. č. 2 Bičovanie

Vľavo je krátky korbáč /flagrum/ s olovenými guľkami a kúskami ovčích kostí pripevnenými na kožených remienkoch. Uprostred vľavo je vyzlečená obeť pripútaná k stĺpu. Hlboké pozdĺžne tržné rany zvyčajne sprevádzala veľká strata krvi. Uprostred vpravo je pohľad zhora, ukazujúci polohu liktorov. Vpravo vidieť, ako rany po úderoch smerovali z bokov doprostred tela a nadol.

Preklady textov v obr. 2

Wooden Handle - Drevená rukoväť
Leather Thongs - Kožené remienky
Small Bone /Pieces/ - Kostičky
Metal Balls - Kovové guľky
Flagrum - Flagrum

Victim - Obeť
Roman Legionnaire - Rímsky legionár
Flogging Top View - Bičovanie /pohľad zhora/
Direction of Whip Against Victim's Back -
- Smerovanie biča k chrbtu obeť
Direction of Whip Marks - Smer rán po úde-
roch biča

bolo obzvlášť kruté./ Nie je známe, či počet úderov bol limitovaný na 39 v súlade so židovským zákonom. Rímski vojaci sa zabávali na tom, že tento zoslabnutý človek sa nazval kráľom. Posmešne mu prehodili cez plecia plášť, na hlavu mu dali trňovú korunu a do pravej ruky ako žezlo papek. Pľuli naňho a bili ho po hlave palicou. Navyše keď neskôr vojaci strhli Ježišovi šaty z chrbta, pravdepodobne sa znova otvorili rany po bičovaní.

Surové bičovanie s intenzívnou bolesťou a pomerne veľkou stratou krvi viedlo pravdepodobne u Ježiša k predšokovému stavu. Navyše predchádzajúce krvavé potenie sa spôsobilo, že jeho koža sa stala obzvlášť citlivou. Fyzické a psychické týranie spôsobené Židmi a Rimanmi, ako aj nedostatok potravy, vody a spánku len prispeli k Ježišovmu celkovému zoslabnutiu. A tak už pred ukrižovaním bol Ježišov fyzický stav prinajmenšom vážny a možno kritický.

/Pokračovanie/

HISTÓRIA TRNAVSKÉHO ARCIBISKUPSTVA

Niektoré opisy starých listín spomínajú Trnavu ako cirkevné centrum už na prelome 8. a 9. storočia. Hoci nateraz nemáme iné **dôkazy, nemôžeme** vylúčiť ani takúto možnosť. Veď arcibiskup sv. Metod na takom rozsiahlom území Veľkej Moravy mal na pomoc aj sufragánnych biskupov, ktorých sídla nepoznáme. Vieme len o Nitre, ale črtajú sa aj ďalšie: na Morave asi Mikulčice, ďalej Devín, Michalovce atď.

Po bitke pri Moháči /1526/ Turci napredovali na sever a obsadili Budín. Ostrihomský arcibiskup spolu s kapitulou opustil svoje sídlo a po krátkom pobyte neďaleko Bratislavy sa uchýlil do Trnavy. Trnava sa takto stala takmer na 300 rokov prechodným sídlom ostrihomského arcibiskupstva a kapituly. Toto rozsiahle arcibiskupstvo zahrňalo väčšinu územia Horného Uhorska, teda dnešného Slovenska, okrem biskupstva nitrianskeho a jágerského, do ktorého patrilo zhruba dnešné biskupstvo košické.

Spomenieme aspoň niektorých arcibiskupov, ktorí sídlili v Trnave: Pavol Varda, Mikuláš Oláh, Anton Vrančič, Ján Kutasy, František Forgáč, zakladateľ trnavskej univerzity Peter Pázmány, Imrich Lóssy, Juraj Lippay, Juraj Selepčeni-Pohronec, Juraj Sečeni, Leopold Kolonič atď. Posledný z tohto radu bol arcibiskup kardinál Alexander Rudnay, ktorý sa roku 1820 spolu s kapitulou vrátil do Ostrihomu.

V Trnave sa konalo aj niekoľko biskupských synod, dôležitých pre uskutočnenie rozhodnutí Tridentského koncilu, ako roku 1560 /akty boli vydané vo Viedni roku 1561/ a v rokoch 1633 a 1638 /Peterffi: Concilia Hungarica II, Bratislava 1742/.

Veľmi rozsiahle ostrihomské arcibiskupstvo rozdelili pre lepšiu správu začiatkom 19. storočia na tri vikariáty - ostrihomský, budapeštiansky a trnavský. Trnavský vikariát bol z nich najväčší. Spravoval ho arcibiskupský vikár, ktorý bol zvyčajne aj svätiacim biskupom. Na tomto vikariáte pôsobil v rokoch 1791-1797 ako tajomník aj Anton Bernolák.

R. 1919 vymenoval arcibiskup za trnavského vikára významného rodáka Františka Richarda Osvalda, ktorý spravoval územie ostrihomského arcibiskupstva na Slovensku v novoutvorenej ČSR a ktorý dostal aj veľké cirkevné práva na tento cieľ.

O tri roky neskôr, r. 1922, vymenovala Svätá Stolica ľudanického farára dr. Pavla Jantauscha za apoštolského administrátora trnavského a 14. júna bol aj vysvätený na biskupa s právomocami rezidenčialneho biskupa. Po smrti dr. Pavla Jantauscha /1947/ stal sa administrátorom dr. Ambróz Lazík, generálny vikár, vysvätený na biskupa 14. augusta 1949. Po jeho smrti /20. apríla 1969/ stal sa administrátorom apoštolskej administratúry trnavskej generálny vikár dr. Július Gábriš. Za biskupa ho vymenovali 3. marca 1973 v Nitre.

Blahej pamäti pápež Pavol VI. vydal 30. decembra 1977 dve konštitúcie "Qui divino..." a "Praescriptionum sacrosancti Concilii...". Týmto konštitúciami povýšil trnavskú apoštolskú administratúru na arcibiskupstvo a zriadil slovenskú cirkevnú provinciu, do ktorej patria biskupstvá: nitrianske, banskobystrické, spišské, rožňavské a košické. Súčasne boli dané cirkevnoprávne do novej arcidiecézy dve fary predmestia Bratislavy /predtým

biskupstvo Győr/ a podobne dve farnosti hlavného opátstva pannohalmského. Konštitúcie ochránili slovenské biskupstvá tak, aby ich farnosti neboli na cudzom území. Preto zase farnosti rožňavského a košického biskupstva, ktoré ležali v MLR, boli začlenené do arcibiskupstva jágorského a 13 farností biskupstva satunarského pripadlo k biskupstvu košickému.

Pripomenieme ešte, že až do zriadenia slovenskej provincie a trnavského arcibiskupstva používali arcibiskupi a biskupi-apostolskí administrátori sídliači v Trnave miestny farský kostol sv. Mikuláša. Po vyhlásení trnavského arcibiskupstva stal sa bývalý univerzitný kostol sv. Jána Krstiteľa katedrálom a aj metropolitným chrámom.

Po smrti biskupa dr. Gábriša, in memoriam arcibiskupa /13. 11. 1987/, konzistoriálna rada zvolila za dočasného administrátora sereďského farára Jána Sokola. Biskupské svätenie prevzal nový ordinár 12. júna 1988 v katedrálnom chráme v Trnave.

Trnavské arcibiskupstvo je rozlohou najväčšia diecéza na Slovensku; má 439 farností.

T-ský

VEĽKÝ SVEDOK VIERY A APOŠTOL LÁSKY

beatifikovaný 25. 9. 1988

Michal Augustín Pro, mexický jezuita, kňaz, bol popravený 23. novembra 1927 v Mexicc City ako obeť krutého prenasledovania cirkvi. V týchto okolnostiach páter Pro pracoval a rozvíjal svoju mimoriadnu apoštolskú aktivitu. Veľakrát sa mu podarilo uniknúť polícii a organizovať veci s jasnozrivým duchom, odvahou a šikovnosťou. Nakoniec padol do rúk polície náhodou. Po krivom obvinení zo spolučasti na neúspešnom atentáte na vtedajšieho mexického prezidenta, bez vyšetrovania, bez súdu, bez rozsudku, bol páter Pro poslaný na smrť zastrelením popravčím družstvom. Víťazné zvolanie "Nech žije Kristus Kráľ", s ktorým na perách zomrel, sa ozývalo aj v jeho 20 tisícovom pohrebnom sprievode.

Michal Augustín Pro sa narodil 13. januára 1891 v malej dedinke Guadalupe neďaleko Zacatecas, hlavného mesta štátu toho istého mena v Mexiku.

Vyrástol v prostredí, v ktorom sa pestovala kresťanská zrelosť a zmysel pre zodpovednosť. Michal pomáhal svojmu otcovi v starostlivosti o rodinu. Keď si uvedomil svoje povolanie k rehoľnému životu, vstúpil 10. augusta do Spoločnosti Ježišovej, do jej noviciátu, ktorý bol vtedy v "Hacienda del Llano", v štáte Michoacán.

Michal mal otvorenú povahu, bol živý a veselý. Snažil sa napriek neutešeným pomerom šíriť medzi svojimi spolubratmi radosť a veselosť, a to i v sužujúcich bolestiach, ktoré mu spôsobovali rôzne choroby počas celého jeho života. Bolo známe, že čím mal väčšie bolesti, tým väčší sa usmieval a tým bol zhorčivejší.

Pre ťažkú politickú situáciu Michal Pro vyštudoval filozofiu najprv v Los Gatos v Californii /USA/ a potom v Granada a v Barcelone v Španielsku. Učil dva roky v kolégiu Božského Srdca v Granada v Nicaragui. Potom začal teologické štúdium v Sarriá,

MIGUEL AGUSTÍN PRO, S.J.
1891-1927

neďaleko Barcelony v Španielsku, a dokončil ho v Enghien /Belgicko/, kde bol vysvätený za kňaza 30. augusta 1925.

Keďže jeho zdravotný stav sa trvalo zhoršoval aj napriek lekárskej starostlivosti a viacerým chirurgickým operáciám, predstavení povolali pátra Pro v lete roku 1926 do Mexika. Pred svojím odchodom z Francúzska dostal povolenie navštíviť Lurdy, kde Panna Mária, ako sám napísal, "zaplavila jeho dušu nesmiernym šťastím a vnútornou útechou, ktorá sa nedá vyjadriť slovami" /list z 18. júna 1926/.

Začiatkom júla dosiahol brehy Mexika, v ktorom prenasledovanie veriacich dosahovalo kritický stav. Toto prinútilo jeho predstavených, aby náhle zmenili plány, ktoré mali s jeho poslaním a účinkovaním. Preto ho požiadali, aby zostal v hlavnom meste a tam vykonával kňazskú službu v najväčšej utajenosti. Skrýval sa na rôznych miestach v rozličných preoblečeníach, žijúc v pomeroch, ktoré pripomínali časy katakomb. Chodil preoblečený ako študent, roľník, opravár, dokonca aj s policajným psom. Spovedal, roznášal sv. prijímanie na mnoho rôznych miest /300 a viac sv. prijímaní denne/, sobášil, krstil deti, poskytoval duchovnú útechu chorým a zomierajúcim, pričom dával aj množstvo prednášok a najmä

duchovných cvičení všetkým, ktorí o to požiadali. Darilo sa mu šťastlivo vyhýbať sa polícii, ktorá bola v neustálej pohotovosti.

Páter Pro sa cítil ako medzi svojimi najmä s ľudmi, ktorí boli v krajnej biede a potrebovali pomoc: robotníci a nezamestnaní, rodiny v beznádejných finančných ťažkostiach, chorí v nemocniciach a odsúdení vo väzniciach. Aby neustále spĺňal svoje poslanie vedel, na koho sa obrátiť, a organizoval pomoc bohatých, ktorí boli ochotní ho chrániť a poskytnúť mu všetko, čo potreboval vo svojej starostlivosti o chudobných. Je neuveriteľné, čo všetko vedel urobiť v rôznych formách svojej apoštolskej činnosti, a to aj napriek svojmu slabému zdraviu a nepriateľským okolnostiam, v ktorých žil.

Siu čerpal z intenzívnej a veľmi osobnej lásky k Ježišovi Kristovi. Jeho dôverné rozhovory s Pánom, najmä v Najsvätejšej Sviatosti, uschopňovali pátra Pro, aby všetko videl vo svetle viery a nachádzal svojho Pána najmä v chudobných a bezprávných. Aby všetkým pomohol najlepším možným spôsobom, vybudoval svoj apoštolát na tajomstve Najsvätejšej Eucharistie: slúžil sv. omše, konal denné aj nočné adorácie Najsvätejšej Sviatosti, na ktorých sa schádzali skupiny veriacich v rozličných častiach mesta v súkromných domoch určených na tento cieľ.

Vo všetkej svojej činnosti bol páter Pro stále príkladným kňazom a rehoľníkom, ktorý konal s vierou. Nikdy sa neuchýlil k násiliu alebo k zrade iných, aby získal výhody pre seba. Neustále sa modlil za svojich prenasledovateľov a odpúšťal im až do chvíle svojej smrti.

Ku koncu svojho života bol dokonale spojený a zjednotený s Kristom, ktorého tak isto osočovali a ktorý tak isto zomrel násilnou smrťou. Páter Pro si vždy želal a prosil o takúto smrť, ktorú obetoval za svojich bratov. Stal sa dokonalým svedkom viery a vynikajúcim apoštolom lásky.

SLÁVNOSTI V RODINE A V CIRKVI

Žijeme v neustálom tempe - pracovnom i mimopracovnom, všetko chceme stihnúť - povinnosti, kultúru, šport, záhradu a iné veci. A záplava informácií prostredníctvom novín, rozhlasu a televízie nás okráda o zvyšok času, ktorý nám ešte zostal. A tak nezostáva čas na zastavenie, zamyslenie sa nad sebou: kam sa ponáhlam?, o čo sa usilujem?, čo chcem dosiahnuť? Možno o takého zastavenie ani nestojíme, lebo máme strach zo stretnutia so sebou samým.

Svätí, bez ohľadu na činnosť, ktorú vykonávali, venovali denne osobnému kontaktu s Bohom v modlitbe a meditácii veľa času. Ich život bol neustálou modlitbou. A dokázali vykonať i napriek týmto "časovým stratám" veľmi veľa. Svojimi činmi a svojím životom ovplyvnili dejiny cirkvi i dejiny sveta.

Snažme sa prevziať z ich života aspoň niečo, čo ich urobilo veľkými. Pripomeňme si tieto veľké vzory aspoň v deň sviatku nášho patróna alebo patróna našich blízkych.

Životopisy svätých uverejňujeme podľa občianskeho i cirkevného kalendára.

23. februára: sv. Roman

Sviatok svätých, ktorí nosili meno Roman, v novom liturgickom kalendári nie je zaradený. Medzi prvých svätých tohto mena patrí svätý Roman mučeník. Žil v čase prenasledovania kresťanov za cisára Valeriána. Bol rímskym cisárskym vojakom. Medzi mnohými, ktorí počas prenasledovania položili život za Krista, bol i diakon sv. Vavrinec. Roman bol svedkom jeho mučeníckej smrti. Obdivuhodná viera, neohrozenosť a hrdinské správanie sa tohto mladíka pri krutom mučení natoľko zapôsobili na Romana, že sa obrátil na kresťanskú vieru a prijal krst. Svoju vieru i verejne vyznal. Za to ho chytili a postavili pred súd. Miestodržiteľ Ríma ho prehováral, aby obetoval pohanským bohom. Roman však zostal verný Kristovi. Pre jeho vieru ho odsúdili na smrť statím. Pri mučení mu vyrezali jazyk. Zomrel mučeníckou smrťou r. 258. Kresťania pochovali jeho telo na ceste do Tiburu.

Sv. Roman sa zobrazuje v rúchu rímskeho vojaka, v jednej ruke drží meč, v druhej palmovú ratolesť.

18. marca: sv. Cyril Jeruzalemský

Svätý Cyril Jeruzalemský žil v období, keď cirkev už dosiahla vonkajšiu slobodu, ale musela prekonať dlhotrvajúce nepokoje. Narodil sa r. 315 v Jeruzaleme, v čase, keď sa kresťanstvo stalo oficiálne prijatým náboženstvom. R. 334 bol vysvätený za diakona a o desať rokov neskôr za kňaza. V tom čase sa viedli na Blízkom východe boje medzi zástancami kresťanskej pravovernosti a stúpenkami bludára Ária, ktorý popieral Kristovo božstvo a bol preto odsúdený na Nicejskom cirkevnom sneme r. 325. Cyril Jeruzalemský sa snažil zmierniť napätie medzi oboma stranami kompromisnou formuláciou niektorých sporných a nie celkom jasne formulovaných teologických výrazov. Pre svoju mierumilovnú povahu a hlboké vieroučné znalosti ho vo veku 30 rokov zvolili za biskupa v Jeruzaleme. Cyril bol veľmi horlivým duchovným pastierom, čo sa prejavilo v kvitnúcom náboženskom živote vtedajšej jeruzalemskej cirkvi. Jeho úspechy v duchovnej správe mu závideli neprajníci a tí dosiahli, že ho dvakrát vypovedali do vyhnanstva, kde strávil 11 rokov. Na cirkevnom sneme v Carihrade r. 381, na ktorom sa zúčastnil, sa v plnom rozsahu potvrdila pravovernosť jeho náuky.

Osobitný význam sv. Cyrila Jeruzalemského je v katechetickom spracovaní kresťanského učenia, v ktorom sa opieral o Sv. písmo a apoštolskú tradíciu. Sv. Cyril Jeruzalemský zomrel okolo roku 386. Jeho úcta sa rozšírila už v staroveku tak na Východe, ako aj na Západe. Jeho liturgická pamiatka sa slávila podľa tradície 18. marca, v deň jeho údajnej smrti. Pápež Lev XIII. vyhlásil r. 1883 sv. Cyrila Jeruzalemského za cirkevného učiteľa.

21. apríla: sv. Anzelm

Je to svätec, ktorého poznáme z náboženskej literatúry pod menom sv. Anzelm Canterburský, lebo zomrel ako canterburský arcibiskup a anglický prímás. Avšak nepochádzal z Anglicka, ale z Aosty v Piemonte, dnešnom Taliansku. Tam sa narodil r. 1033. Jeho túžba sa však splnila až r. 1060, kedy Anzelma prijali do benediktínskeho kláštora v opátstve Bec v Normandii, v terajšom severozápadnom Francúzsku, pretože otec - lombardský šľachtic, si to neželal. Tu študoval a bol aj vysvätený za kňaza. Pre svoju inteligenciu, skromnosť a vzorný rehoľný život sa čoskoro stal priorom a neskôr opátom kláštora. Anzelm viedol prísny asketický život a veľa času venoval rozjímanej modlitbe. Vynikal tiež

veľkými vedomosťami, ktoré ho preslávili i za hranicami Francúzska. R. 1070 sa jeho bývalý učiteľ - benediktínsky opát Lafranco - stal canterburským arcibiskupom. Odvtedy Anzelm udržoval s arcibiskupom písomný styk a zúčastnil sa v Canterbury na viacerých teologických debatách. Po smrti svojho učiteľa r. 1093 sa stal canterburským arcibiskupom a prímasom Anglicka. Avšak už krátko po prevzatí svojho úradu sa zhoršil vzťah arcibiskupa s kráľom Viliamom. Nový arcibiskup bránil zasahovaniu kráľa do cirkevných záležitostí. Preto musel niekoľkokrát hľadať útočisko u pápeža. Konečne r. 1106 anglický kráľ dovolil cirkvi väčšiu nezávislosť a Anzelm sa mohol vrátiť do Anglicka. Posledné tri roky svojho života venoval Anzelm teologickému štúdiu a mravnému povzneseniu duchovných.

Zomrel 11. apríla 1109. Pochovali ho v canterburskej katedrále. R. 1492 pápež Alexander VI. dovolil jeho uctievanie. Pápež Klement XI. vyhlásil r. 1720 sv. Anzelma za cirkevného učiteľa. Sv. Anzelm bol jedným z najväčších teológov svojej doby. Bol tiež plodným spisovateľom, neúnavným bádateľom a mysliteľom. Cirkevní historici ho pokladajú za "otca" filozoficko-teologického systému, ktorý poznáme pod menom "scholastika".

16. mája: sv. Andrej Bobola

Narodil sa v sandomirskom vojvodstve /v terajšom juhovýchodnom Poľsku/ roku 1591. Študoval na jezuitských školách v Sandomiri a Vilne, kde aj vstúpil vo veku 20 rokov do jezuitskej rehole. R. 1622 bol vysvätený za kňaza. Najprv pôsobil v litovskom meste Vilne ako kazateľ a ako duchovný vodca Mariánskej kongregácie. Už pri tomto pôsobení sa prejavili jeho cnosti a vynikajúce schopnosti, takže po niekoľkých rokoch sa stal predstaveným rehoľného domu v bieloruskom meste Bobrujsku. Tu i v širokom okolí sa po krátkom čase stal známym svojou obetavosťou, hlavne v čase moru, ktorý postihol celú východnú Litvu a Bielorusko. V posledných dvadsiatich rokoch svojho života prechádzal celé územia ako horlivý a neúnavný misionár, získaval pre katolícku vieru celé, až dovtedy pravoslávne dediny a katolíkov privádzal k hlbšiemu náboženskému životu. Pravoslávni ho za túto misionársku činnosť nenávideli a neskôr, keď dosahoval čoraz väčšie úspechy, začali ho i otvorene prenasledovať. Litva a Bielorusko vtedy prežívali veľmi búrlivé obdobie svojich dejín. Pravoslávni vyhlásili neúprosny boj proti tzv. Brestskej Unii, ktorá vznikla koncom XVI. storočia spojením niektorých pravoslávnych biskupov vo vtedajšom Poľsku s Rímom. Pravoslávni pokladali katolíkov, tzv. uniátov, za odpadlíkov a zradcov a strpčovali im život. Veľká príležitosť sa naskytla pravoslávny, keď r. 1649 vypuklo povstanie záporožských kozákov. Kozáci zaplavili Bielorusko a spolu s miestnymi pravoslávny sa vršili na kňazoch a rehoľníkoch, ktorí boli zjednotení s Rímom. Mnohí svoju vernosť katolíckej viere zaplatili životom. Tento osud postihol r. 1657 i Andreja Bobolu. Padol v blízkosti mestečka Janowa do rúk kozákov, ktorí ho neobyčajne kruto umučili. Zmasakrované misionárovo telo pochovali nábožní veriaci najprv v Janowe, neskôr ho odovzdali jezuitom v meste Pińsku. R. 1808 bolo jeho stále neporušené telo prenesené do Poľocku, kde zostalo až do r. 1922. Tam ho našli vojaci Červenej armády, ktorí všetky cennosti z rakvy skonfiškovali a zachované telo mučeníka odovzdali lekárske muzeu v Moskve. V r. 1923 v mene pápeža Pia XI. jezuiti vyžiadali od sovietskej vlády telesné pozostatky Andreja Bobolu a uložili ich v jezuitskom kostole Del Gesu v Ríme. Umučeného kňaza-misionára si hneď po smrti začali uctievať katolíci i pravoslávni v Poľsku, Bielorusku i Litve. R. 1853 ho pápež Pius IX. vyhlásil za blahoslaveného a pápež Pius XI. r. 1938 za svätého. Sv. Andrej Bobola sa stal vzorom hrdinskej

vernosti cirkvi a úsilia o zjednotenie pravoslávnej cirkvi s Rímom. Patrí medzi najstatočnejších svedkov Kristovho evanjelia a zároveň medzi najkrvavejších svedkov rozdeleného kresťanstva.

KATECHÉZA

S k u p i n a S / s n ú b e n c i /

Pred vážnym životným krokom

Je to krásne, keď sa nájdu dve srdcia, ktoré cítia, že patria k sebe, že patria iba spolu, hoci možno domedávna ešte ani netušili navzájom o sebe, že jestvujú, ba, že sú určené vzájomne pre seba. Je to krásne, keď sa usilujú poznať sa zblízka a vzájomne si vychádzať v ústrety, nachádzajúc v sebe záľubu, vzájomný obdiv a úctu a bez zaváhania si preukazujú jedno druhému, ak treba, aj obeť.

Je to krásne, keď sa v človeku prebudí v takejto situácii duša básnika - hoci aj neumelého - a keď struny jeho vnútra sa harmonicky rozochvievajú v rezonancii s tónmi tej druhej duše, odrazu takej príbuznej.

Je krásne, keď tento nádherný vzťah nájde svoje vyústenie v trvalej vernej manželskej láske.

Celkom isto niet takého času v histórii ľudstva, niet takého národa, niet takej literatúry, čo by túto krásu nepoznali... Všetko to sa tu od vekov stále a stále opakuje. A predsa mladému človeku, keď stojí pred rozhodnutím vstúpiť do manželstva a mieni to s týmto životným krokom vážne, nestačia blaživé poryvy srdca: cez spletné myšlienky a predstavy, ktoré mu víria hlavou, prediera sa na povrch rozumová úvaha. A kladie si tisíc a jednu otázku...

Som zaľúbený, všetko na svete by som urobil pre svoju najmilšiu - ale je to tá pravá láska, ktorá mi vytrvá až do hrobu? A vôbec, je potrebná až taká "romanticky smrteľne vážna" láska? Nie je to staromóдне? Veď toľkí sa cez takéto city hravo prenášajú... Aký je to cit? Alebo je to čosi iné, čosi nadcitové?

Láska... Jestvuje vôbec skutočná láska? Nie je to iba prelud, niečo, čo si iba chceme nahovoriť, pretože nám to lahodí? Niečo v podstate iba epizodické?

A čo vlastne je manželstvo, ten prístav, do ktorého chcem vplávať? Možno len akýsi kultúrny zvyk, ktorý zväčša vyhovuje prirodzenosti človeka... V čom spočíva vlastne jeho poslanie?

Je rozumné, aby ma moja láska k objektu mojej náklonnosti natrvalo zviazala v manželskom zväzku? Čo tak vziať sa - prirodzene, po vzájomnej rozumnej dohode - na skúšku, ako nám to pôjde, a keby to nebodaj, na čo nechcem pomyslieť, nešlo, rozísť sa po dobrom ešte včas, kým nebude horšie alebo kým nebude neskoro?

Napokon, musíme sa sobášiť v kostole? Nie je to formalita, od ktorej nič nezávisí, nanajvýš porozumenie alebo neporozumenie zo strany rodiny?

A ako to bude vyzerať, keď už nebudeme sami dvaja, keď pribudnú deti? Veď chceme deti! Alebo nie? Budeme mať potom ešte čas pre seba a na seba v prívale starostí, nezovšednie nám s nimi naša láska? Nemali by sme radšej žiť iba sami dvaja pre seba?

Viem si vôbec predstaviť, že utvoríme rodinu, novú rodinu? Vystačíme tu my dvaja s predpokladmi, ktoré si vnášame do manželstva? Poznáme sa dostatočne na to, aby sme tento vážny krok urobili s plnou zodpovednosťou? Veď rodina je samá starosť a odriekanie sa - tak ma aspoň poučia život okolo mňa...

A budeme mať čo dať zo seba svojim deťom? Budeme ich vedieť pripraviť na život? K čomu ich budeme viesť? A ako? Mám o tom nejakú predstavu? Chcel by som byť v niečom pre svoje budúce deti vzorom a chcel by som sa sám v nich vidieť?

Ale vôbec... Prečo sa takto sám seba spytujem? Nie je každá z týchto otázok zneuctením, znevážením hĺbky mojej lásky? Môžem vôbec uplatňovať na lásku nejaké racionálne kritériá? Nie je to potom vypočítavosť? Nie som takto azda nehodný opätovania mojej lásky?

Nuž, poďme pekne po poriadku...

Vzácnny priateľ, viem, že si si kládol možno tieto, možno mnohé iné /azda i celkom iné/ otázky, ale som presvedčený, že tie z otázok, ktoré som uviedol posledné, ťa netrápia, lebo v nich máš od začiatku jasno.

Z čoho tak usudzujem, keď ťa ani nepoznám? Z toho, že si si-ahol po týchto riadkoch.

Potrebuješ si rozumovo rozobrať sám pre seba a potom i vo dvojici s milovanou osobou všetko to, čo je pre spoločný život v manželstve a v rodine dôležité. Si veriaci, katolík, a tak medzi tie najdôležitejšie veci ti tu patria svetonázorové a v širšom aj užšom zmysle náboženské základy, na ktorých by si rád budoval svoj budúci život, svoje budúce manželstvo, svoju budúcu rodinu ako na pevnej skale... Vskutku, na pevnej skale, tak ako - neostýchaj sa to tak sformulovať, pretože to má, ubezpečujem ťa, svoj hlboký zmysel a skutočný vnútorný súvis! - tak ako Kristus buduje svoju cirkev. A vieš, že Kristus svoju cirkev miluje neskonalou láskou.

Práve pre tento zásadný postoj ťa aj oslovujem ako vzácného priateľa. Dovoľ mi však hneď na začiatku sa ospravedlniť, že svoje oslovenie formulujem v mužskom rode, hoci neviem, či si mladík, alebo deva. Je to tak pre mňa v slohovaní jednoduchšie, napokon - oslovujem v tebe človeka a to mi dáva právo použiť istú literárnu licenciu. Poznáš Filoteu, úchvatné dielko sv. Františka Saleského? V nej pisateľ oslovuje dušu túžiacu po Bohu, milujúcu Boha v ženskom rode, a pritom jeho oslovenie je určené každému, kto ho chce počuť. Nie v tom rode a v oslovení je podstata vecí, o ktorej sa chceme zhovárať...

Prejdime však k veci samej.

Toho, čo si má človek dôkladne uvážiť a premyslieť alebo urobiť pred uzatvorením manželského zväzku, je veľa, ale nás tu budú zaujímať naozaj iba tie spomenuté už základy, na ktorých možno a treba budovať a z ktorých sa napokon odvíja v manželskom živote všetko ostatné v rovine mravnej, v rovine psychologickej, v rovine sociálnej, v rovine ekonomickej, v rovine politickej... Ak nebudeme mať solídny fundament v tejto podstate, nemôžeme ani počítať do budúcnosti s čímisi iným než s nevyrovnanosťou, neusporiadanosťou, ba vari až chaosom v tých ostatných sférach. A tak by to asi naozaj nešlo, naše pekné a milé predstavy by sa rozplynuli raz-dva ako dym, prišlo by vzájomné sklamanie, roztrpčenosť, pocity ublíženia a viny, bolesť a utrpenie, ktoré nemuseli byť, keby...

Preto Ťa, vzácny priateľ, pozývam sadnúť si a vážne si pobe-
sedovať práve o tej podstate, na ktorej nám tak záleží. Pravda,
už teraz si povedzme, že naše úvahy musia vychádzať z niečoho, čo
mám bude trvalou smernicou, o čo sa budeme môcť sústavne opierať,
a že by ich malo pritom sprevádzať aj trvalé štúdium všetkých sú-
visiacich dôležitých otázok, o ktorých bezprostredne spolu hovo-
riť nebudeme, aby sme sa priveľmi neodchyľovali od spoločného
skúmania podstaty.

Ukazovateľmi smeru nám budú slová Zjavenia, tak ako nám ich
predkladá Sväté písmo a ako nám ich interpretuje učiteľský úrad
cirkvi. Fokúsime sa zamerať takto niekoľko našich budúcich be-
siéd. Teraz sa sústredíme iba na niekoľko všeobecných poznámok,
na to, k čomu sa už s ohľadom na náš základný zámer nemienime ne-
skôr vracať, ale čo treba mať jednotaj na pamäti už len preto,
že manželstvo je naozaj vážna vec.

Vaše "áno" nech je "áno" a "nie" nech je "nie"

Nič si nezakrývame, povedzme si rovno, že ani mnohé svia-
tostné manželstvo, manželstvo medzi pokrstenými katolíkmi, uzat-
vorené slávnostným, cirkvou predpísaným spôsobom v kostole, nevy-
drží dnes dlho. Smutné je vidieť okolo seba, i vo svojom najbliž-
šom okolí, medzi blízkou rodinou, rozvrátené manželstvá, nelásku,
hnevy a nenávisť, neveru, rozvody, deti, ktorým chýba pravá ot-
covská a materinská láska, deti, ktoré sa vnútorne tvarujú ako
samorasty krivené vo svojom vývoji nepriazňou prostredia a okol-
ností.

Sú i manželstvá kresťanov, s ktorými to nevyzerá "tak zle",
ale ktoré sa preorientovali od svojich najvnútornejších hodnôt
na hodnoty materiálne. Ich hnacím motorom a stmelujúcim činite-
ľom sa stala honba za hmotným blahobytom, za spoločenským posta-
vením, za "miestom na slnku", za vonkajšími uznaniami. Takéto
manželstvá odsunuli Boha na vedľajšiu koľaj, urobili si z neho
iba "zadné vrátka", alebo sa ho aj celkom vzdali.

Poznám i mladé sviatostné manželstvo medzi pokrstenými, v
ktorom sa hneď po sobáší z jednej strany udomácnil otvorene hlá-
saný ateizmus. Ako je také čosi vôbec možné? Kde a kto tu urobil
chybu? Poznáme pomery čo do možností dôkladnej a zodpovednej ná-
boženskej výchovy, ako sa vykryštalizovali u nás za posledné
štyri desaťročia, a tak nás ani nemôže veľmi prekvapovať, že mla-
dík, ináč vysokoškolsky vzdelaný muž, pred vstupom do manželstva
nemal dostatočný základ v tomto ohľade. Snúbenec, pravda, nevyhra-
nený, rád vyhovel želaniu rodiny svojej vyvolenej, aby bol sobáš
cirkevný, a azda i sám vnútorne pociťoval, že by to tak malo byť.
Prirodzene, chodil na faru na "katechizmus". Na základné pouče-
nie dostal do rúk učebnicu náboženstva pre najmenších. Svedomito
sa z nej naučil všetko, čo sa od neho požadovalo. A práve tu na-
stal unho zlom. Podľa úrovne výkladu predkladaných pravd v učeb-
nici urobil si nelichotivú predstavu o celkovej úrovni učenia
cirkvi a keď si to dal dohromady s "poznatkami" o tmárstve cirk-
vi, ktoré mu ostali v mozgových závitoch z lavíc socialistickej
školy, asi sotva mohol reagovať ináč. Cirkevný sobáš síce ešte
absolvoval, ale odvtedy do kostola viac nevkráčil.

Isteže, mladík urobil - prísne vzaté - chybu, keď podstúpil
cirkevný obrad proti svojmu novoutvorenému vnútornému presvedče-
niu, len s ohľadom na okolnosti, ktoré sa už okolo jeho vstupu
do manželstva vyvinuli. "Vaše 'áno' nech je 'áno' a 'nie' nech
je 'nie', aby ste neprepadli súdu," hovorí svätý Jakub /Jak 5,
12/, parafrázujúc Kristovo /Mt 5, 37/: "Vaša reč nech je 'áno-
-áno', 'nie-nie'. Čo je navyše, pochádza od Zlého". To "áno"

pred oltárom sa totiž týka nielen vzájomnej lásky a vernosti manželov, ale aj ich prijatia detí ako Božieho daru a sľubu vychovávať svojich budúcich potomkov podľa Kristovho evanjelia a podľa zákonov Kristovej cirkvi. A potom, aký zmysel má vyslovovať svoje "áno" pred Bohom, keď sa zaň Bohu nemienim zodpovedať?

Isteže, vravím, mladík urobil chybu. Ale boli by sme neobjektívni, keby sme jeho chybu pokladali až za takú veľkú. Nebol dostatočne poučený vo veciach náboženstva. Za to istú časť zodpovednosti - hoci ťažko posudzovať, koľkú - nesie podľa všetkého i duchovný, ktorý ho na prijatie sviatosti manželstva "pripravoval".

Ale desúdme, nie sme na to povolání. Konkrétny príklad, ktorý som uviedol, ale aj mnohé iné prípady, s ktorými sa takmer denne stretávame, nech sú nám iba dokladmi toho, aká nesmierne dôležitá je dôkladná náboženská príprava pred sobášom. Takáto príprava je zakaždým problematická, keď sa "scvrkne" na samo predmanželské poučenie na fare, alebo dokonca ani na to nie, ak duchovný správca "v dobrej viere" mylne predpokladá, že snúbenci pochádzajúci z tzv. dobrých katolíckych rodín majú aj dobré náboženské základy, a v ostatnom sa spoľahne na ich inteligenciu.

Dobrá náboženská príprava na život, a teda i na manželstvo, začína sa už od detstva v rodine. A pokračuje systematickým vyučovaním náboženstva v čase prípravy na prvé prijatie sviatostného Spasiteľa v Eucharistii. Ani v tej prvej etape nebýva všetko ideálne, a v druhej už tu máme v našej situácii do činenia so skutočnými problémami - počnúc faktickými možnosťami a rozsahom vyučovania a končiac oprávnenými obavami rodičov zo "spoločenských" následkov hlásenia sa ich detí k viere.

Podstatnou zložkou náboženskej výchovy je potom katechizácia pred prijatím sviatosti kresťanskej dospelosti, sviatosti birmovania. Lenže v tejto oblasti sme u nás dnes celkom vedľa. Na birmovku idú deti spravidla predčasne, vo veku, keď im náboženské pravdy nemožno ešte predložiť spôsobom vyžadujúcim si už chápanie dospelievajúceho človeka, a nie je tu spravidla ani záruka, že sa im takého dokonalejšieho podania dostane neskôr. Prípád mladíka, ktorý som spomenul, hovorí o tom zreteľne.

Ale mnohí sa už nedostatnú ani k birmovke, ani k dôkladnejšiemu poučeniu vo veciach svojej viery. Tu je potom zjavná absencia hlbšieho poznania náboženských pravd, a tak i hlbšieho poznania svojho vlastného postavenia a poslania vo svete a v cirkvi, zmyslu svojho života a svojej práce. O absencii praktizovania kresťanského života už ani nehovorím.

Nuž, vzácny priateľ, ak si svojho času prijal znak daru Ducha Svätého vo sviatosti birmovania, isto vieš, kam mierim. Áno, o upevňovanie svojho kresťanského povedomia sa treba sústavne usilovať. Samovzdelávanie sa vo svojom náboženstve, ustavičná modlitba, časté pristupovanie k sviatostiam, zodpovedné plnenie si povinností, život v Kristovom Duchu, Duchu lásky a pravdy - to je cesta, jediná cesta, ktorá ti dá plnú Kristovho nasledovateľa. A to je jediná cesta, po ktorej môžeš po kresťansky kráčať aj v manželstve.

Ak si azda birmovaný nebol, usiluj sa ešte pred vstupom do manželstva pristúpiť s plnou zodpovednosťou k tejto sviatosti, jednej zo sviatostí kresťanského zasvätenia /pripomeňme si: sviatostami kresťanského zasvätenia sú krst, birmovanie a sviatosť posvätenia knazstva/, aby si v manželstve k rozvíjaniu spoločného života v láske a vernosti prispieval hodnoverne, posilňovaný a posväcovaný Duchom Svätým, ako všestranne dospelý kresťan. Ver mi, pre zdravý a šťastný manželský a rodinný život ti to dá nesmierne veľa. Poučeniu birmovancov venovalo Rodinné spoločenstvo svoj

minulý cyklus katechéz, pokús sa zaobstarať si ho /požičať, odpísať/ a preštudovať. Odporúčam ho do tvojej pozornosti. Nájdeš tam hodne na poučenie i rozmyšľanie.

Chceš dať, vzácny priateľ, svoje "áno" pred oltárom milovanej osobe. Nezabúď, že ho dáš takto i Bohu. Vyslov ho s plnou zodpovednosťou, s vedomím plnej zodpovednosti, pripravený na všetko, čo ťa bude v manželstve sprevádzať. Ako nič na tomto svete, ani tvoja manželská cesta nebude bez problémov, aj keď sa na ňu vydáš s tými najkrajšími predstavami a najlepšimi úmyslami. Preto nech je tvoje "áno" také, aby si pevne kráčal touto cestou navzdory všetkým predpokladaným i nepredpokladaným úskaliam a zrážkam.

Všetko si vopred dobre uvážiť

Sviatosťné manželstvo je, ako vieš, nerozlučiteľné. Zaľúbený človek si možno ani nepripúšťa teoretickú pochybnosť, že by jeho manželská prax mohla niekedy zlyhať, ale je to už raz tak, že silné citové vzplanutie /v reči mnohých ľudí láska, hoci to nie je láska v pravom zmysle slova/ robí človeka slepým.

Zaľúbenci si často nevidia navzájom svoje ani telesné ani charakterové nedostatky, nezladiteľnosť svojich životných postojov, svojich názorov na nejednu podstatnú vec, nepozorujúc svoju vzájomnú intelektuálnu a mentálnu nerovnosť, sociálne, etnické, náboženské, svetonázorové i politické priehrady medzi sebou. A preto keď sa po krátkej známosti vezmú, často veľmi skoro, neraz už v prvých dňoch manželstva nastáva u nich dezilúzia a začínajú sa vidieť, naopak, až v skarikovaných podobách, s chybami a rozdielmi zveličenými ako v krivom zrkadle. Prichádzajú nezhody, hádky, upodוזrievanie, žiarlivosť, uprednostňovanie kamarátstiev z predmanželských čias, vyhýbanie sa domovu, nevera, vysedávanie v krčmách, agresivita voči partnerovi a napokon i trvalý rozvrat manželstva.

Bezpodmienečne teda treba svojho budúceho manželského partnera dostatočne poznať, lepšie povedané - treba sa vzájomne dostatočne poznať. Manželstvo nie je lotéria. Na také vzájomné spoznanie sa, pravda, nestačí pár dní alebo týždňov intenzívne chodiť spolu, ale vonkoncom nevedie k nemu ani úsilie o predmanželské intímne telesné zblíženie. Jedno aj druhé vyvoláva umelé zrýchlenie prirodzeného vývoja vzájomnej známosti, narušajúc jeho náležitú vyrovnanosť, ak už nehovoríme o nezodpovednosti takého počínania. Celkom isto však spoznávanie sa účinne naporáha vzájomnú úctu medzi partnermi, chladuplnosť, nevťieravú pozornosť jedného voči druhému, najmä pri prípadných starostiach a ťažkostiach toho druhého, nevypínanosť, trpezlivosť, kontrola svojich citových prejavov.

Práve tak je rozumné - a katolícky mladík i katolícka žena by na to rozhodne nemali zabúdať - vypočuť si mienku svojich rodičov o voľbe životného partnera. Musíš si uvedomiť, že rodičia, aj keby ti azda ich mienka bola "proti srsti" a nemohol by si s ňou súhlasiť, majú na pamäti tvoje dobro, veď si ich dieťaťom. Radiť ti v твоjich životných rozhodnutiach je ich posvätnou úlohou. Ich prípadné negatívne argumenty nech sú ti - navzdory zármutku z ich postoja - podnetom na opätovné starostlivé preskúmanie svojho veľkého životného plánu. Možno ťa predsa len upozornili na nejaké závažné okolnosti, ktoré si si sám nevšimol, a tak o nich môžeš lepšie pouvažovať, a ak nie, ak si mal všetko už predtým dobre zvážené, upevnia ťa námietky v presvedčení, že sa rozhoduješ správne, a budeš to vedieť svojim rodičom aj vysvetliť.

Koniec koncov, je ti predsa jasné, že prekážky, a oveľa nemilosrdnejšie, striktnejšie, stavia uzatvoreniu manželstva v určitých

prípadoch už zákon - tak svetský, ako aj cirkevný. Láska sem, láska tam - prekážka nedostačujúceho veku, pokrvnej príbuznosti, jestvovania už právoplatného manželského zväzku u niektoreho zo zalúbencov a mnohé iné urobia plánom dvoch ľudí, ktorí sa chcú vziať, hrubú čiaru cez rozpočet. Rodičovské námietky u dospelých detí nemajú síce platnosť zákona, dospelý človek sa rozhoduje sám, a môže sa stať i to, že rodičia naozaj nemajú pravdu alebo majú neodôvodnené obavy, ale trvalá platnosť štvrtého Božieho prikázania zaväzuje i dospelé dieťa s úctou a láskou si vypočúť slová svojho rodiča a venovať im náležitú pozornosť.

V každom prípade sa usiluj získať do manželstva rodičovské požehnanie. Nie je to formálny úkon. Aj Boh sám ho rešpektuje, ako je zrejmé z biblického rozprávania o Ezauovi a Jakubovi. Rodičia požehnávaním svojho dieťaťa ako bezprostrední zástupcovia samého Boha vykonávajú časť svojho všeobecného kňazstva. Vyjadrujú ním svoju lásku k dieťaťu a svoju spáťosť s ním a vyprosujú ním svojmu dieťaťu požehnanie Božie. A toho Božieho požehnanie mladému človeku do manželstva veru naozaj treba.

K tomuto všetkému, čo sme tu spomenuli, pridružuje sa nepochybne aj zodpovedné zváženie, či si na založenie manželstva a rodiny z každej stránky pripravený.

Ste obaja dostatočne zrelí na tento vážny krok? Budete mať z čoho žiť a z čoho budovať domácnosť? Budete mať kde bývať? Nebudete musieť byť rodičom na tarchu? Ak na nejaký čas áno /napríklad nebudete môcť dostať skôr byt/, tak dokedy? Nenaruší uzatvorenie manželstva niečo z vašich doterajších plánov /napríklad dokončenie štúdia niektorého z vás/? A tak ďalej...

Ale tieto úvahy máš, vzácny priateľ, domnievam sa, už za sebou, keď vážne pomýšľaš na manželstvo. A tak sa pri nich nebudeme ďalej zdržiavať. Ak by si predsa len potreboval ešte hlbšie sa zamyslieť nad niektorými jednotlivosťami, siahni po dobrej psychologickej literatúre zameranej na otázky vzťahu mládenca a devy podávajúcich si ruky do spoločného života. Také knihy u nás sú, len si ich treba vedieť starostlivo vybrať. V každom prípade ti však odporúčam preosievať čítané z nich cez sito povedomia kresťanskej mravnosti /tejto stránke veci budeme v našich besedách venovať pozornosť/.

Nielen radostné starosti, ale aj starosť o radosť

Prirodzene, so vstupom do manželstva, s jeho uzatvorením, je spojených veľa rozmanitých starostí. Sobáš musí mať dôstojnú formu /a vlastne v našich podmienkach sobáš je dva - najprv civilný ktorý je predpísaný zákonom štátu a pred štátom jedine platný, a následne cirkevný, ktorým jedine sa manželstvo stáva manželstvom sviatostným/ a spravidla treba náležite pripraviť aj svadbu. Treba sa postarať predovšetkým o vybavenie všetkých formalít predpísaných štátnou i cirkevnou vrchnosťou, o dohodnutie a zabezpečenie sobáša /jedného i druhého/ čo do miesta i času, o zabezpečenie svedkov, pozvanie blízkych, vytlačenie a rozoslanie sobášnych oznámení, zaobstaranie svadobného odevu, obrúčok, kytice pre nevestu, zabezpečenie svadobnej hostiny a o veľa dôležitých i menej dôležitých jednotlivostí...

Je to naozaj starostí nad hlavu, ale sú to starosti, ako sa vraví, radostné. Snúbenci ich radi podstúpia a zvyčajne im v tom radi pomôžu aj rodičia a radi im vyjdú v ústrety aj iní. Veď je to, vravievame /a to ešte aj dnes zoči-voči realite vzrastajúcej rozvodovosti a vstupovania rozvedených do nových partnerských vzťahov/, iba raz v živote. Vari všetci totiž cítime, že takto - iba raz v živote uzatvárať manželstvo - je to najprirodzenejšie.

Katolícky snúbenec má, pravda, aj starosti špecifické. Svoj manželský sľub ide skladať pred Bohom. K spomenutým už formalitám, ktoré vyžaduje cirkevná vrchnosť /o tých ho náležite poinformuje správca farnosti/ druží sa aj potreba náležite sa pripraviť na vstup do manželstva duchovne. Bezprostredne pred samým týmto krokom - ak už odhliadneme od toho, že celý život kresťana musí byť taký, aby bol dôkladnou prípravou i na najväčšiu životnú kroky - musí sa človek myšlienkovito skoncentrovať na duchovnú stránku manželstva. Tomu slúži aj predmanželské poučenie na fare a samo snúbencovo praktizovanie náboženského života.

K tomu praktizovaniu patrí, vzácny priateľ, medzijným aj zachovávanie čistoty vo vzájomných vzťahoch medzi snúbencami. Nezbúda me, že napríklad intímny telesný styk partnerov nie je z katolíckeho hľadiska dovolený pred sobášom, ktorým sa snúbenci stanú manželmi. A v tejto súvislosti nestrácejme zo zreteľa, že si ce pred štátnym zákonom sme manželmi od chvíle civilného sobáša, ale pred Bohom sviatosťné manželstvo uzatvárame až cirkevným sobášom, a preto je pre nás z hľadiska kresťanskej morálky záväzný termín cirkevného sobáša.

Napokon, kresťanské manželstvo je sviatosťou živých čiže sviatosťou, ktorú človek môže prijať iba v stave posväcujúcej milosti. K cirkevnému sobášu pristupujeme teda po dôkladne vykonanej svätej spovedi, najlepšie generálnej, pri ktorej sa spovedáme zo všetkých svojich hriechov, aj tých, z ktorých sme sa už spovedali a ktoré už našu dušu neťažia. Dobré je pristúpiť k sviatosti zmierenia o čosi skôr, o deň-dva, nie tesne pred sobášom, aby sme sa vyspovedali čo najlepšie, bez nejakej nervozity, bez ktorej sa azda sám sobášny deň ani nezaobíde.

Korunou sobáša je pristúpenie k svätému prijímaniu. Ono totiž najlepšie zvyraňuje a sprítomňuje spojenie človeka s Bohom, ktorého odrazom je sám sobášny obrad. Preto sa i má sviatosť manželstva vysluhovať spravidla vo svätej omši a preto novomanželia môžu podľa nových cirkevných predpisov prijímať pri sobášnej svätej omši pod oboma spôsobmi /bežne laici pre čisto praktické dôvody prijímajú len Pánovo Telo; pod oboma spôsobmi sa prijíma v určitých konkrétnych prípadoch/. Prijímanie novomanželov pri sobášnej svätej omši dáva osobitný slávnostný raz prijatiu sviatosti manželstva, ktorú si manželia vysluhujú sami /sobášiaci kňaz je tu iba kvalifikovaným svedkom pred Bohom/, a najlepšie dokladá ich spätosť s Kristom, ktorý posvätil ich manželstvo.

Toto všetko musíš mať, vzácny priateľ, na paréti popri ostatných starostiach okolo svadby. A nielen to: je nesmierne dôležité, aby si v čase pred rozhodujúcim životným krokom, na ktorý sa chystáš, žil plne vedome každý svoj deň životom praktizujúceho katolíka. Čo to znamená, isto ti netreba osobitne pripomínať, vieš, že je to život v láske k Bohu a k blížnym, život statočného plnenia si svojich "civilných" i náboženských povinností a súčasne ustavičnej vytrvalej a pokornej modlitby. Tak popri všetkých tzv. radostných starostiach súvisiacich s uzatvorením manželstva zaiste zvládneš aj starosť o trvalú radosť z tohto svojho životného kroku, o splnenie Kristovho želania: "Ostaňte v mojej láske, aby vo vás bola moja radosť a aby vaša radosť bola úplná." /Jn 15, 9.11./

Tolko azda, vzácny priateľ, na úvod našich besied. Skúsime sa spoločne "prehrýzť" najväčšími otázkami súvisiacimi s poslaním manželstva, preto prosíme spoločne Duchu Svätého, aby viedol naše uvažovanie.

Teofil

Pokračujeme v našej rubrike uverejnením ďalších dvoch piesní, ktorými vám, milí čitatelia, chceme pomôcť oživiť a spestriť vaše duchovné úsilie tak, aby napomáhali prehĺbeniu jednoty a radosti vo vašej rodine.

Budem chváliť meno Božie piesňou a velebiť ho budem vzdávaním vďakov / Ž 68 (69), 31 / .

Ó Pane, teba milujem

1. Ó, Pane, te - ba mi - lu - jem,
2. Všet - ko, čo mám, je od te - ba.

te - be za všet - ko dľa - ku - jem.
Všet - ky tvo - ry ťa ve - le - bia -

1. Se - ba mi dá - vaš v Svä - tos - ti,
2. hviezd - y i sln - ko, ce - lá Zem,

vo svojej lás - ke, mi - los - ti.
no čistá du - ša naj - viac, viem.

zborový nadhlas

1. Ó, Pane, teba mi - lu - jem,
2. Všet - ko, čo mám, je od te - ba.

te - be za všet - ko dľa - ku - jem.
Všet - ky tvo - ry ťa ve - le - bia -

1. Se - ba mi dá - vaš v Svä - tos - ti,
2. hviezd - y i sln - ko, ce - lá Zem,

vo svojej lás - ke, mi - los - ti.
no čistá du - ša naj - viac, viem.

SPIEVAJ PÁNOVI, DUŠA

Taizé
J. Berthier

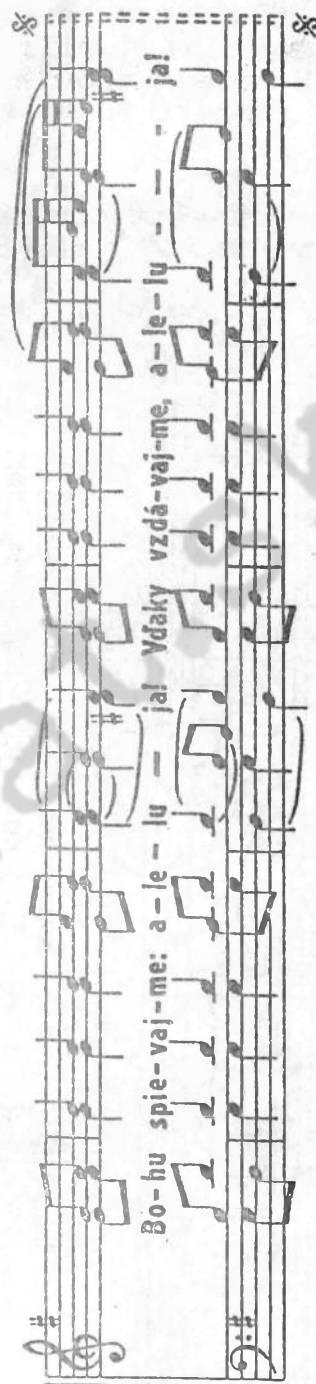
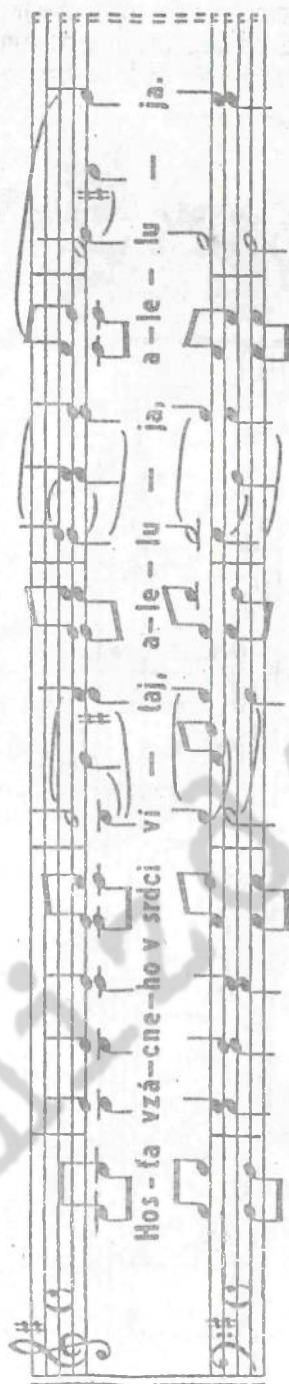
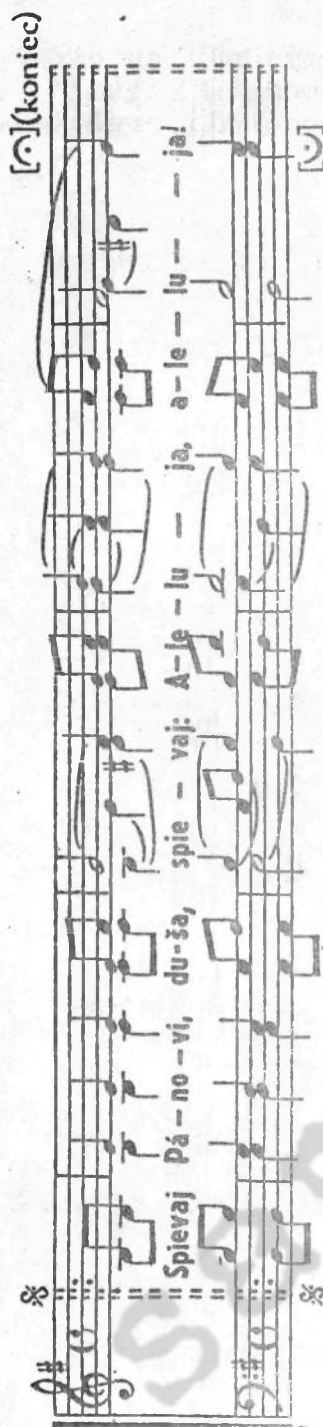
ZBOR:

Základný hlas
je sopranový.

Slov. text nie
je prekladom lat.
originálu.

Pieseň možno spie-
vať ako ďakovný
chválospev po pri-
jímání, pri pobož-
nostiach a meditá-
ciach.

[~](koniec)

/: Exaltabo te; Deus meus, alleluja, alleluja :/

Et laudabo te Deus meus, et laudabo te, alleluja!

SPRAVODAJKA

Vážení čitatelia, naša spravodajská rubrika prináša opäť niekoľko aktuálnych informácií, ktoré sme i vašou zásluhou do redakcie dostali a za ktoré vám ďakujeme. Veríme, že i naďalej nám budete prostredníctvom svojho doručovateľa RoSu posilať aktuálne správy nielen o tom, čo sa udialo vo vašom farskom či rodinnom spoločenstve, ale že nás tiež upozorníte na tie významné udalosti - výročia, slávnosti, oslavy a pod., ktoré sa ešte len udejú.

Redakcia

LEN JEDNA KATOLÍCKA CIRKEV

"Nie je korektné robiť ostrý rozdiel medzi oficiálnou, štátom trpenou a usmerňovanou cirkvou a medzi cirkvou neoficiálnou" - povedal v rozhovore pre časopis Publik-Forum otec biskup J. Ch. Korec a dodáva: "Vplyv režimu oddaného knazského združenia Pacem in terris je malý. V súčasnosti je na Slovensku asi 20 duchovných pre Pacem in terris aktívnych. Prevažná časť knazov stojí však verne pri Ríme a plní obetavo svoju službu."

/fm/

TÝŽDEŇ SVEDOMIA

V Moskve na Žuravľovom námestí sa z iniciatívy časopisu Ogoňok konal v dňoch 19.-26.11.1988 Týždeň svedomia - týždeň pamiatky obetiam stalinských represálií. V obrovskom foyeri miestneho Paláca kultúry stál veľký múr polepený fotografiami zastrelených či neľudskou prácou vo vyhnanstve umučených ľudí. Ich pamiatke sa prišlo pokloniť nespočetné množstvo sovietskych občanov.

/nd/

HRDINOM BOL ECO

Hrdinom štyridsiateho ročníka knižného veľtrhu vo Frankfurt nad Mohanom sa stal taliansky spisovateľ Umberto Eco so svojím novým románom Foucaltovo kyvadlo. Kým jeho slávny román Meno ruže vydal Odeon 1988-pozn. red./ bol encyklopédiou

"lepšieho" stredoveku, nový román, ako Eco sám zdôrazňuje, je encyklopédiou "naňhoršieho" dvadsiateho storočia... /zt/

IVAN POLANSKÝ NA SLOBODE

Ivana Polanského odsúdeného Krajským prokurátorom v Banskej Bystrici na štyri roky odnatie slobody nepodmienečne prepustili pred Vianocami na základe žiadosti o odpustenie polovice trestu na slobodu. Keďže už predtým sa mu amnestiou pôvodný trest znížil na polovicu, mohol Ivan Polanský stráviť Vianoce v kruhu svojej rodiny. /ls/

NOVÝ KOSTOL V BRATISLAVE?

Do redakcie sme dostali správu, podľa ktorej sa v Bratislave usilujú o stavbu nového kostola v priestoroch sídliska Štrkovec. Vzhľadom na zložité problémy, ktoré bude treba v tejto súvislosti vyriešiť, nie je možné túto správu zatiaľ spresniť. I navzdor tomu prosíme čitateľov, aby nám - veď ide o vec širokej katolíckej obce - posielali svoje návrhy, pripomienky a ponuky, ale hlavne aby nezabúdali na prosby vo svojich modlitbách. V ďalších perspektívach sa počíta s novými kostolmi v Petržalke a Karlovej Vsi. /ls/

MLÁDEŽNÍCKA KATOLÍCKA ORGANIZÁCIA

Podľa oznámenia litovského rozhlasu založia vo Vilnuse v marci tohto roku mládežnícku katolícku organizáciu. V jej organizačnom výbore budú knazi, seminaristi a mladí katolíci. /ls/

ZISK 2 MILIÓNY KČS

Viete, že ročný zisk Spolku sv. Vojtecha činí 2 milióny KČs? Iste však neviete, že po odrátaní 500 tisíc KČs pre katolícku charitu putuje zvyšok /milión päťstotisíc KČs/ do pokladnice ONV v Trnave!

/ls/

ROZVEDOVOSŤ V ZSSR

Podľa sovietskej tlače sa v ZSSR rozvádza osemkrát viac manželstiev ako pred rokom 1939, pričom v Moskve sa končí každé druhé manželstvo rozvodom a 33 % detí sa rodí mimo manželstva.

/ks/

ZOMREL PÁTER SCHMIDT

V pondelok 9. januára 1989 zomrel v Bratislave vo veku 86 rokov známy jezuita páter Ján Schmidt. Posledná rozlúčka so zosnulým sa konala v piatok 13.1.1989 v odpoľudňajších hodinách.

/ls/

O PRENASLEDOVANÍ DUCHOVNÝCH V ZSSR

/AP 10.1.1989/ Ruská pravoslávna cirkev v ZSSR vytvorila vyšetrovaciu komisiu ktorá má odhaliť skutočné rozmery represíí proti ruským duchovným za Stalinovej éry. Podľa údajov Kathpressu to v televíznej diskusii vyhlásil člen cirkevného vedenia metropolita Juvenalij. Povedal, že komisia bude zhromažďovať všetok významný materiál, aby mohla stanoviť metódy a rozsah Stalinovho prenasledovania v ZSSR.

Správa agentúry TASS poukazuje na rozdiel medzi úmyslami cirkvi a strany: Zatiaľ, čo rezolúcia KSSS sa obmedzuje na roky Stalinovej éry, synoda hovorí o "sovietskom období", do ktorého spadajú tiež dvadsiate roky za V.I.Lenina. Podľa súhrnu ilegálne zverejneného roku 1970 bolo v rokoch 1918 až 1929 zabitých najmenej 111 pravoslávnych biskupov a 66 ich bolo zatknutých.

O L. KAGANOVÍČOVI

/Moskovskaja pravda 10.1.89/ Kaganovičov podpis je na mnohých zoznamoch ľudí odsúdených na zastrelenie. V jednom z takéhoto zoznamu 229 osôb je 23 členov ÚV KSSS a 21 ľudových komisárov. Spoločne s Molotovom a Malenkovom riadil Kaganovič plénum ÚV Komsomolu, na ktorom okamžite uväznili 93 členov pléna a 43 z nich potom zastrelili.

Členovia byra mestského výboru KSSS ho v máji 1962 obvinili zo sadizmu, fyzického násillia voči podriadeným a dokázali mu, "že jeho podpisy sú na zoznamoch viacej ako 36 000 straníckych štátnych, vojenských a vyšších technických pracovníkov odsúdených na zastrelenie, nehovoriac o mnohonásobne väčšom počte popravených bežných občanov." Iní členovia ÚV KSSS uviedli, že podľa zoznamov podpísaných Stalinom a Kaganovičom bolo zastrelených 230 000 ľudí. Kaganovič len lakonicky formuloval: "Masové represálie - áno, k takémuto vybočeniu z medzí došlo."

NOVÁ ÚSTAVA V MĽR

AP Budapešť 10.1.1989

V tento deň zasadal parlament so schválením zmien v Ústave MĽR a troch zákonov o právach občanov na zhromažďovanie a na vytváranie spolkov. V preambule uviedol K. Kulcsár, minister spravodlivosti: K základným ľudským právam Maďarov patrí právo organizovať demonštrácie a vytvárať nezávislé skupiny i politické strany. Spolčovacie a združovacie práva sú "nescudziteľné". Združovacie a spolčovacie právo nezaručuje štát, ale sú "základnou slobodou". Nové združovacie právo zahŕňa aj právo vytvárať politické strany. Je však potrebný osobitný zákon, ktorý by stanovil činnosť a zakladanie nových strán a týkal sa ich politickej platformy. Spolčovací zákon musí zaručiť "slobodné vyjadrenie názorov". To, čo tento zákon nezakazuje, je povolené. Nový zákon nevyžaduje, aby demonštrácia bola vopred schválená. Stačí, ak je vopred ohlásená. Dodatky Ústavy a nové zákony sú vyjadrením demokracie a podpory verejného vyjadrenia

slobôd. Prevažná väčšina z 345 prítomných poslancov maďarského parlamentu predložené návrhy schválila.

PREJAVY POVZBUDENIA

Podľa spoľahlivých informácií, ktoré sme získali pred uzavierkou tohto čísla, biskup Ján Korec dostal k Vianociam 1988 a k Novému roku mnohé pozdravy zo zahraničia. Sú povzbudením pre obetavých veriacich po celom Slovensku. Pozdravy poslali: kardinál J. Ratzinger a Willebrands z Vatikánu, kardinál Martini z Milána; arcibiskup z Paderbornu, Freiburgu a Salzburgu; biskupi z Bari v Taliansku, zo Západného Nemecka biskupi z Limburgu, Speyeru, Eichstättu, Aachenu, Münsteru, Trieru a Augsburgu, z Rakúska z Graz-Seckau a zo Salzburgu. Okrem tohootec biskup dostal pozdravy od mnohých kňazov i jednotlivých veriacich, najmä zo Západného Nemecka, Holandska a Rakúska; zo Spolku slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí a od Slovákov z USA, najmä z Chicaga.

Všetky tieto pozdravy sú prejavom pozornosti nielen voči biskupovi J.Ch. Korcovi, ale i voči všetkým, ktorí obetujú svoje sily pre dobro cirkvi na Slovensku!

/ČSTK 9.1.1989, prevzaté z AFA/
"Sociologické výskumy ukazujú, že úroveň právneho vedomia v ZSSR je ešte veľmi nízka. A právna nevedomosť ide u nás /v ZSSR, pozn. red./ ruka v ruke s právnou anarchiou. Len silná spoločnosť môže byť skutočne humánna. Krutosť vždy pramení z bezmocnosti.

V novom trestnom zákone bude z oblasti trestného stíhania vylúčených niekoľko stovák takých činov, ktoré sa dnes ešte považujú za trestné činy."

O KUBE

/ČSTK 9.1.1989/ Spravodajca ČSTK na Kube hodnotí z politického a hospodárskeho hľadiska minulý rok. Významnou črtou kubánskej politiky bolo zdôrazňovanie rozdielov prístupu Kuby a socialistických krajín k prestavbe. Kuba nehodlá prevziať metódy sovietskej alebo inej prestavby. Kuba bude klásť aj v budúcnosti dôraz na ideologickú čistotu, revolučné uvedomenie a internacionalizmus / Angola, Abesínia, Nikaragua, Peru, Guayana, .../. "Stalinská diktatúra bude zachovaná.

BOŽSKÉ SRDCE BUĎ S NAMI,
KRAĽUJ PANUJ NAD NAMI,
NECH SA V NAŠEJ RODINE
ŽIVOT VIERY ROZVINIE

Mária, pomocnica kresťanov, oroduj za nás!